

Jaana M Kinnunen, Pirjo Lindfors, Lasse Pere, Hanna Ollila, Hanna Samposalo, Arja Rimpelä

Nuorten terveystapatutkimus 2013

NUORTEN TUPAKKATUOTTEIDEN JA PÄIHTEIDEN KÄYTTÖ 1977–2013

KUVAILULEHTI

Julkaisija	Päivämäärä
Sosiaali- ja terveysministeriö	20.6.2013
Tekijät	Toimeksiantaja
Jaana M Kinnunen, Pirjo Lindfors, Lasse Pere, Hanna Ollila, Hanna Samposalo, Arja Rimpelä	Sosiaali- ja terveysministeriö
	HARE-numero ja toimitilimen asettamispäivä

Muiston nimi

Nuorten terveystapatutkimus 2013. Nuorten tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö 1977–2013.

Tiivistelmä

■ Nuorten terveystapatutkimuksessa on seurattu valtakunnallisin postikyselyin 12–18-vuotiaiden nuorten terveyttä ja terveystottumuksia vertailukelpoisin menetelmin joka toinen vuosi vuodesta 1977 alkaen. Tässä raportissa tarkastellaan 12–18-vuotiaiden tupakkatuotteiden ja sähkösavukkeiden käytön yleisyyttä, tupakkaostojä, sekä tupakkatuotteiden esilläpidon ja tupakkamainonnan havaitsemista. Lisäksi raportissa tarkastellaan alkoholin käyttöä ja alkoholimainonnan havaitsemista sekä sosiaalista altistumista huumeille. Tuorein kysely tehtiin keväällä 2013. Kyselyyn vastasi 4 158 nuorta (44 %).

Keskeiset tulokset voidaan kiteyttää seuraavasti:

- Tupakointikokeilut ovat vähentyneet tutkimusjakson 1977–2013 aikana. Kahden viime vuoden aikana kokeilujen ja päivittäisen tupakoinnin laskusuunta jatkui. Kokeilujen ja säännöllisen tupakoinnin alkamisikä on siirtynyt myöhäisemmäksi.
- 12-vuotiaiden arkipäivään eivät alkoholi ja tupakka vielä kuuluneet. Käyttö pysyi edelleen harvinaisena.
- Nuoret kokeilevat sähkösavukkeita mutta useammat käyttökerrat toistaiseksi harvinaisia. Yleisimmän nuoret käyttivät sähkösavukkeen saan nikotiinipitoisia nesteitä. Tuotetta kerran tai pari kokeilleista noin joka kymmenes ei ollut kokeillut tupakkatuotteita vaan aloitti suoraan sähkösavukkeilla.
- Vesipiipun kokeilut ovat melko yleisiä nuorilla mutta useammat käyttökerrat toistaiseksi vähäisiä. Yleisimmän vesipiipussa oli poltettu nikotiinia sisältäviä maustettuja tupakkaseoksia.
- Nuorten nuuskan kokeilut ja nuuskan käyttö ovat lisääntyneet muutaman vuoden ajan mutta käyttö saattaa nyt olla tasaantumassa. Myös tytöt ovat omaksumassa nuuskan käyttöä. Nuuskan ja savukkeiden yhteiskäyttö on suhteellisen yleistä alaikäisten poikien keskuudessa. Valtaosa nuorista hankkii nuuskan kavereiltaan.
- Alaikäisten tupakkaostot vähenivät vuosien 2011 ja 2013 välillä. Tähän myönteiseen tulokseen vaikuttivat tuore tupakkatuotteiden esilläpitoikielto sekä mahdollisesti Päivittäistavarakauppa ry:n ohje ikärajojen aiempaa kattavammasta tarkastamisesta. Vaikka aikaisempaa harvempi oli nähnyt tupakkatuotteita esillä kaupoissa, edelleen tämä osuus oli korkea.
- Vastoin uuden tupakkalain määräyksiä kaverit ja aikuiset välittivät alaikäisille tupakkaa yleisesti.
- Tupakkamainoksia oli nähnyt 8 %, yleisimmän televisiossa. Uutta oli internetmainosten havaitsemisen yleistymisen.
- Raittiiden osuus lisääntyi 2000-luvun alusta. Nousu jatkui viimeisen vuoden aikana sekä pojilla että tytöillä kaikissa ikäryhmissä.
- Viikoittain ja kuukausittain alkoholia käyttävien osuudet laskivat 2000-luvun alkupuolelta lähtien 14–16-vuotiailla ja nyt myös 18-vuotiailla pojilla ja tytöillä.
- Tosi humalaan kuukausittain juovien 14–16-vuotiaiden osuus on vähentynyt vuosituhaten taitteesta. Vuosien 2011–2013 välillä myös 18-vuotiaiden tyttöjen ja poikien humalajuominen on alentunut. 12-vuotiaiden humalajuominen on pysynyt harvinaisena.
- Sosiaalinen altistuminen huumeille on ollut laskusuunnassa vuosituhaten vaihteesta alkaen vuoteen 2005, minkä jälkeen altistus lisääntyi vuoteen 2011 ja näyttää nyt kääntyneen uudelleen laskuun. Altistumista mitattiin ainakin yhden huumeita käyttävän tuntevien osuudella sekä niiden osuudella, joille oli tarjottu huumeita.
- Valtaosa huumaavien aineiden tarjonnasta tulee ystäviltä ja tuttavilta. Tämä suuntaus on ollut vallitseva vuosituhaten vaihteesta.

Asiasanat

Alkoholi, huumeet, nuoret, nuuska, tupakka, sähkösavuke

Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2013:16	Muut tiedot	
	www.stm.fi	
ISSN-L 2242-0037	Kokonaissivumäärä	Kieli
ISSN 2242-0037 (verkkojulkaisu)	91	Suomi

ISBN 978-952-00-3306-4
URN:ISBN:978-952-00-3306-4
http://urn.fi/ URN:ISBN:978-952-00-3306-4

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare	Datum
Social- och hälsovårdsministeriet	20.6.2013
Författare	Uppdragsgivare
Jaana M Kinnunen, Pirjo Lindfors, Lasse Pere, Hanna Ollila, Hanna Samposalo, Arja Rimpelä	Social- och hälsovårdsministeriet
Rapportens titel	Projektnummer och datum för tillsättandet av organet
Undersökning om hälsovanor bland unga 2013. Konsumtionen av tobak, alkohol och droger bland unga åren 1977–2013	

Referat

■ Undersökningen om ungdomars hälsovanor har sedan 1977 följt upp hälsan och hälsovanorna hos 12–18-åringar med jämförbara metoder. Materialet samlas in genom riksomfattande postenkäter vartannat år. Rapporten granskar utbredning av bruket av tobaksprodukter, elektroniska cigaretter, köp av tobak samt hur det att butiker håller framme tobaksprodukter och tobaksreklam iakttas bland 12–18-åringar. Dessutom granskas alkoholbruk, observering av alkoholreklam och social utsatthet för narkotika. Den senaste enkäten genomfördes våren 2013. Sammanlagt 4 158 unga (44 %) besvarade enkäten.

De viktigaste resultaten är sammanfattningsvis:

- Experimenteringen med tobak har minskat under granskningsperioden 1977–2013. Under de två senaste åren har det skett en fortsatt nedgång av experimenteringen med tobak samt daglig rökning. Åldern för experimentering med tobak och för start av regelbunden rökning har höjts.
- Alkohol och tobak hör inte till vardagen för 12-åringar och det är fortfarande sällsynt att dessa används.
- Ungdomar provar på elektroniska cigaretter men regelbunden användning av dessa är sällsynt. Ungdomar använde vanligtvis nikotin-haltiga vätskor i elektroniska cigaretter. Var tionde av de som provat på produkten ett eller ett par gånger har inte provat på tobaksprodukter tidigare utan började direkt med elektroniska cigaretter.
- Det är vanligt bland ungdomar att prova på vattenpipa men få har använt det ofta. Nikotinhaltiga smaksatta tobaksblandningar är mest populära att röka i vattenpipa.
- Att prova och använda snus har ökat bland ungdomar under senaste åren men det kan vara att användningen planas ut för tillfället. Även flickor håller på att tillägna sig användning av snus. Bland minderåriga pojkar är det relativt vanligt att använda snus och tobak samtidigt. Majoriteten av ungdomar skaffar snuset från sina vänner.
- Minderårigas köp av tobak har minskat mellan åren 2011 och 2013. Det nya förbudet av att ha tobaksprodukter framme och möjligtvis även de nya anvisningarna för mera omfattande granskning av åldersgränser i dagligvarubutiker har påverkat till detta positiva resultat. Även om färre än förut hade sett tobaksprodukter framme i butiker var denna andel trots allt hög.
- I strid mot bestämmelserna i den nya tobakslagen var det vänner och vuxna som vanligtvis förmedlade tobak åt ungdomar.
- Tobaksreklam hade setts av 8 %, vanligtvis på television. Observation av internetreklam har blivit vanligare, vilket är nytt.
- Andelen nyktra har ökat sedan början av 2000-talet. Ökningen har fortsatt under det senaste året både bland flickor och bland pojkar i alla åldersgrupper.
- Andelen ungdomar som använder alkohol veckovis och månadsvis har sjunkit sedan början på 2000-talet bland 14–16-åringar och nu även bland 18-åriga flickor och pojkar.
- Andelen 14–16-åringar som dricker sig mycket berusade månatligen har minskat sedan millennieskiftet. Att dricka sig berusad har minskat även bland 18-åriga flickor och pojkar mellan åren 2011 och 2013. Det är fortfarande mycket sällsynt att 12-åringar dricker sig berusade.
- Att bli socialt utsatt för narkotika har minskat sedan millennieskiftet fram till år 2005 varefter det har ökat fram till år 2011 och nu igen övergått till en ny minskning. Att bli utsatt har blivit mätt genom andelen av dem som känner i alla fall en som använder narkotika och andelen av dem som har blivit bjudna på narkotika.
- Majoriteten av utbudet på narkotika bjuds av vänner och bekanta. Detta har varit den rådande riktningen sedan millennieskiftet.

Nyckelord

Alkohol, narkotika, snus, tobak, unga, elektronisk cigarett

Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2013:16	Övriga uppgifter
	www.stm.fi/svenska
ISSN-L 2242-0037	Sidoantal
ISSN 2242-0037 (online)	91
	Språk
	Finska

ISBN 978-952-00-3306-4
 URN:ISBN:978-952-00-3306-4
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3306-4>

SISÄLLYS

Tiivistelmä	2
Sammandrag	3
Taulukko- ja kuvioluettelot	7
Liitetaulukot / Appendix tables	10
1 Johdanto	15
2 Aineistot ja menetelmät	16
2.1 Kyselyn toteutus	16
2.2 Kyselyjen vertailtavuus ja vastausprosentin vaikutus tuloksiin	16
2.3 Tupakan ja päihteiden käytön indikaattorit	18
3 Tupakointi	20
3.1 Tupakointikokeilut	20
3.2 Tupakkatuotteiden päivittäinen käyttö	20
3.3 Nuuskan käyttö ja hankinta	22
3.4 Päivittäinen savukkeiden poltto ja nuuskan ja savukkeiden sekakäyttö	24
3.5 Savukkeiden kulutus	26
3.6 Itsekäärityt savukkeet	27
3.7 Vesipiipun käyttö	27
3.8 Sähkösavukkeiden käyttö ja hankinta	29
3.9 Päivittäin tupakoivien tupakkaostot ja tupakan hankinta	32
3.10 Tupakan välittäminen	33
3.11 Tupakkamainonnan havaitseminen ja tupakkatuotteiden esilläpito	34
3.12 Tupakointiin liittyvät asenteet	35
4 Alkoholin juominen	37
4.1 Raittius	37
4.2 Alkoholin juomistiheys	37
4.3 Humalajuominen	40
4.4 Alkoholimainonnan havaitseminen	41
5 Sosiaalinen altistuminen huumeille	43
5.1 Tuttavien huumeiden käyttö	43
5.2 Huumeiden tarjonta	44
6 Pohdinta	46
6.1 Tupakointi vähenee edelleen	46
6.2 Sähkösavukkeet ja vesipiippu	47
6.3 Tupakkatuotteiden myynti, esilläpitokielto ja välittäminen alaikäisille	48
6.4 Tupakkamainonta	50
6.5 Alkoholinkäyttö vähentynyt, raittius yleistynyt	50
6.6 Sosiaalinen altistuminen huumeille: Noususuunta on taitunut	51
6.7 Tulosten luotettavuus	52

7 Päätelmät	54
Kiitokset.....	56
Summary.....	56
Lähteet	58
Liitetaulukot.....	61

LIITTEET

Varsinainen kyselylomake	78
Lyhytlomake.....	89

TAULUKKO- JA KUVIOLUETTELOT

Taulukot / Tables

1. Vastanneiden lukumäärät ja vastausprosentit Nuorten terveystapatutkimuksen kyselyissä 1977–2013 sukupuolen ja iän mukaan. Vuoden 2013 kyselyn osalta on esitetty erikseen varsinaiseen lomakkeeseen vastanneet sekä varsinaiseen ja lyhytlomakkeeseen vastanneet yhdessä. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Numbers of respondents and response rates in the Adolescent Health and Lifestyle Surveys in 1977–2013, by age and sex. For 2013, percentages and numbers are presented separately for those who filled the original questionnaire (long 12 pages) and for those who filled the original or a short 2-page questionnaire. The short questionnaire on tobacco and alcohol was mailed on the fourth round in order to get more responses. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
2. Päivittäinen tupakkatuotteiden (savukkeet, nuuska, sikari, piippu) käyttö yhteensä, savukkeiden ja nuuskan päivittäinen käyttö sekä vain nuuskaa ja vain savukkeita käyttävien osuudet (%) 14-, 16- ja 18-vuotiailla pojilla 1983–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Total daily use of tobacco products (cigarettes, snus, cigars, pipefuls), daily use of cigarettes and snus, and proportions of those using snus only and cigarettes only (%) in 14, 16 and 18-year-old boys in 1983–2013. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
3. Vesipiipun käyttö iän ja sukupuolen mukaan vuosina 2011 ja 2013 (%). Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Use of water pipe in 2011 and 2013, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
4. Vesipiipussa poltettu aine vesipiippua kokeilleiden nuorten joukossa sukupuolen mukaan vuonna 2013 (%). Vastaaja on voinut ilmoittaa useita aineita. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
The substance smoked in water pipe among adolescents who had used water pipe in 2013 by sex (%). The respondent could report more than one substance. Adolescent Health and Life-style Survey 2013.
5. Paikat, joissa vesipiippua on poltettu, vesipiippua kokeilleiden nuorten joukossa sukupuolen mukaan vuonna 2013 (%). Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Places where water pipe has been smoked among adolescents who had used water pipe in 2013 by sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
6. Sähkösavukkeiden käyttö iän ja sukupuolen mukaan vuonna 2013 (%). Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Use of electronic cigarettes in 2013 (%), by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
7. Sähkösavukkeiden sisältämä aine sähkösavukkeita kokeilleiden nuorten joukossa sukupuolen mukaan vuonna 2013 (%). Vastaaja on voinut valita enemmän kuin yhden aineen. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
The substance used in electronic cigarettes among adolescents who have used electronic cigarettes in 2013 (%), by sex. The respondent could report more than one substance. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
8. Niiden sähkösavukkeita käyttäneiden osuus (%), jotka ovat hankkineet sähkösavukkeita eri paikoista vuonna 2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Sources of electronic cigarettes among those who have used electronic cigarettes in 2013 (%), by sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
9. Niiden nuorten osuus (%), jotka olivat nähneet sähkösavukemainoksia (Pojat N=1405, Tytöt N=1929), sekä mainoksen nähneiden jakautuma mainoksen paikan mukaan (Pojat N=150, Tytöt N=210) 2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Proportion of adolescents who has seen electronic cigarette advertisement (Boys N=1405, Girls N=1929) and according to the place of advertisement among those who had seen advertisement (Boys N=150, Girls N=210), by gender 2013. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

10. Niiden päivittäin tupakoivien 14–18-vuotiaiden osuus (%), jotka ovat ostaneet itselleen tupakkaa viimeisen kuukauden aikana eri hankintapaikoista vuonna 2011 ja 2013 (%), iän mukaan. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Tobacco purchases for oneself during the past month from different sources among 14–18-year-old daily smokers in 2011 and 2013 (%), by age. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
11. Niiden päivittäin tupakoivien 14–16-vuotiaiden osuus (%), joille joku muu oli ostanut tupakkaa viimeisen kuukauden aikana vuonna 2013 (%) välittäjän ja sukupuolen mukaan. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of those 14–16-year-old daily smokers to whom somebody else had bought tobacco during the past month in 2013 (%), by person who bought and gender. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
12. Niiden nuorten osuus (%), jotka ilmoittivat nähneensä tupakkamainoksia viimeisen kuukauden aikana sekä eri paikoissa mainoksia nähneiden osuus mainoksen nähneistä vuosina 2011 ja 2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Proportion of those who had seen tobacco advertisement and source of advertisements among those who had seen them during the past month (%) in 2011 and 2013. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
13. Niiden nuorten osuus (%), jotka ilmoittivat nähneensä viime kuukauden aikana tupakkatuotteita esillä kaupoissa, kioskeissa ja huoltoasemilla, iän ja sukupuolen mukaan vuosina 2011 ja 2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of those adolescents who had seen tobacco products in shops, kiosks and in gas stations, according to age and sex, in 2011 and 2013 (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
14. Väittämä ”Tupakointi on luusereiden puuhaa” iän ja sukupuolen mukaan vuosina 2005 ja 2013 (%). Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Statement ”Smoking is for losers”, in 2005 and 2013, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
15. Niiden nuorten osuus (%), jotka ilmoittivat nähneensä alkoholijuomia koskevia mainoksia viimeisen kuukauden aikana eri paikoissa vuonna 2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Sources of alcohol advertisements among those who had seen alcohol advertisements during the past month (%) in 2013. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

Kuviot / Figures

1. Tupakointia kokeilleiden 12–18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1977–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of 12–18-year-olds who have tried tobacco in 1977–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
2. Päivittäin tupakkatuotteita käyttävien 14–18-vuotiaiden ikävakioidut osuudet (%) sukupuolen mukaan vuosina 1983–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Age-adjusted percentage of 14–18-year-olds who use tobacco products daily in 1983–2013, by sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
3. Päivittäin tupakkatuotteita käyttävien 12–18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1983–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of 12–18-year-olds who use tobacco products daily in 1983–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

4. Nuuskaa joskus kokeilleiden 12–18-vuotiaiden osuudet (%) vuosina 1983–2013 iän ja sukupuolen mukaan. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of 12–18-year-olds who have tried snus in 1983–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
5. Nuuskaa silloin tällöin tai päivittäin käyttävien 12–18-vuotiaiden poikien osuudet (%) iän mukaan 1983–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of 12–18-year-old boys who use snus occasionally or daily in 1983–2013. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
6. Päivittäin savukkeita polttavien 14–18-vuotiaiden ikävakioidut osuudet (%) sukupuolen mukaan vuosina 1977–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Age-adjusted percentage of 14–18-year-olds who smoke cigarettes daily in 1977–2013, by sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
7. Päivittäin savukkeita polttavien osuus (%) 12–18-vuotiailla iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1977–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of 12–18-year-olds who smoke cigarettes daily in 1977–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
8. Raittiiden 12–18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1977–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of 12–18-year-olds who abstain from alcohol in 1977–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
9. Alkoholia vähintään kerran kuukaudessa juovien 12–18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1977–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of 12–18-year-olds who drink alcohol at least once a month in 1977–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
10. Alkoholia vähintään kerran viikossa juovien 14–18-vuotiaiden ikävakioidut osuudet (%) sukupuolen mukaan vuosina 1977–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Age-adjusted percentage of 14–18-year-olds who drink alcohol at least once a week in 1977–2013, by sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
11. Alkoholia vähintään kerran viikossa juovien 14–18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1977–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of 14–18-year-olds who drink alcohol at least once a week in 1977–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
12. Tosihumalaan vähintään kuukausittain juovien 14–18-vuotiaiden ikävakioidut osuudet (%) sukupuolen mukaan vuosina 1981–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Age-adjusted percentage of 14–18-year-olds who get really drunk at least once a month in 1981–2013, by sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
13. Tosihumalaan vähintään kuukausittain juovien 14–18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1981–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of 14–18-year-olds who get really drunk at least once a month in 1981–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
14. Vähintään yhden huumeita kokeilleen tuttavien 14–18-vuotiaiden ikävakioidut osuudet (%) sukupuolen mukaan vuosina 1981–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Age-adjusted percentage of 14–18-year-olds knowing at least one acquaintance who tried drugs in 1981–2013, by sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
15. Vähintään yhden huumeita kokeilleen tuttavien 12–18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1981–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of 12–18-year-olds knowing at least one acquaintance who tried drugs in 1981–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

16. Niiden 14–18-vuotiaiden osuudet (%), joille oli tarjottu huumaavia aineita vuosina 1991–2013, iän ja sukupuolen mukaan. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of 14–18-year-olds who were offered drugs in 1991–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

LIITETAULUKOT / APPENDIX TABLES

Tupakointi ja nuuskaaminen / Smoking and snus use

1. Tupakointi iän ja sukupuolen mukaan 2013 (%). Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Smoking in 2013, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
2. Nuuskakokeilut iän ja sukupuolen mukaan 2013 (%). Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Snus experiments in 2013, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
3. Nykyinen nuuskaaminen iän ja sukupuolen mukaan 2013 (%). Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Current use of snus in 2013, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
4. Tupakkatyypin päivittäin tupakkaa käyttävillä iän ja sukupuolen mukaan 2013 (%). Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Type of tobacco among daily tobacco users in 2013, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
5. Päivittäinen savukkeiden kulutus (tehdasvalmisteisten ja itsekäärittyjen savukkeiden sekä piipullisten ja sikareiden yhteenlaskettu lkm) päivittäin savukkeita polttavilla iän ja sukupuolen mukaan 2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Daily consumption of cigarettes (total number of manufactured and self-rolled cigarettes, pipefuls and cigars) among daily cigarette smokers in 2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
6. Tupakkaa kokeilleiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1983–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of adolescents who have tried tobacco in 1983–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
7. Päivittäin tupakkatuotteita käyttävien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1983–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of adolescents using tobacco products daily in 1983–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
8. Päivittäin savukkeita polttavien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1983–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of adolescents smoking cigarettes daily in 1983–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
9. Yli 9 savuketta päivittäin polttavien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1983–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of adolescents smoking over 9 cigarettes daily in 1983–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
10. Nuuskaa joskus kokeilleiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1983–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of adolescents who have experimented with snus in 1983–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

11. Nuuskaa silloin tällöin tai päivittäin käyttävien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1983–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of adolescents using snus occasionally or daily in 1983–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
12. Päivittäisen savukkeiden kulutuksen (tehdasvalmisteisten ja itsekäärityjen savukkeiden sekä piipullisten ja sikarien yhteenlaskettu lkm) keskiarvo päivittäin savukkeita polttavilla iän ja sukupuolen mukaan 1983–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Average daily consumption of cigarettes (total number of manufactured and self-rolled cigarettes, pipefuls and cigars) among daily cigarette smokers in 1983–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
13. Itsekäärityjä savukkeita polttavien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1983–2013 päivittäin savukkeita polttavista. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of adolescents smoking self-rolled cigarettes among daily cigarette smokers in 1983–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

Alkoholinkäyttö / Alcohol use

14. Alkoholin käytön useus iän ja sukupuolen mukaan 2013 (%). Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Frequency of alcohol use in 2013, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
15. Tosihumalaan juomisen useus iän ja sukupuolen mukaan 2013 (%). Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Frequency of drinking alcohol until really drunk in 2013, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
16. Raittiiksi itsensä ilmoittaneiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1983–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of adolescents reporting abstinence in 1983–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
17. Vähintään kerran kuukaudessa alkoholia käyttävien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1983–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of adolescents using alcohol at least once a month in 1983–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
18. Vähintään kerran viikossa alkoholia käyttävien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1983–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of adolescents using alcohol at least once a week in 1983–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
19. Vähintään kerran kuukaudessa tosihumalaan itsensä juovien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1983–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of adolescents drinking alcohol until really drunk at least once a month in 1983–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
20. Vähintään kerran viikossa tosihumalaan itsensä juovien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1983–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of adolescents drinking alcohol until really drunk at least once a week in 1983–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

Sosiaalinen altistuminen huumeille / Social exposure to drugs

21. Huumeita viimeksi kuluneen vuoden aikana kokeilleita tuttavien tietävien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of adolescents knowing acquaintances who tried drugs during last year in 2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

22. Huumetarjontaa Suomessa viimeksi kuluneen vuoden aikana kohdanneiden osuudet (%) tarjoajan sekä iän ja sukupuolen mukaan 2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of adolescents who were offered drugs in Finland during last year by person who offered in 2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
23. Niiden osuudet (%), jotka tiesivät vähintään yhden huumeita viimeksi kuluneen vuoden aikana kokeilleen tuttavän, iän ja sukupuolen mukaan 1983–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of adolescents knowing at least one acquaintance who tried drugs during last year in 1983–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
24. Niiden osuudet (%), jotka tiesivät yli viisi huumeita viimeksi kuluneen vuoden aikana kokeillutta tuttavaa, iän ja sukupuolen mukaan 1983–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of adolescents knowing more than five acquaintances who tried drugs during last year in 1983–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
25. Viimeksi kuluneen vuoden aikana Suomessa huumetarjontaa kohdanneiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1991–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of adolescents who were offered drugs in Finland during last year in 1991–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
26. Niiden osuudet (%), joille ystävät tai tuttavat olivat tarjonneet huumeita viimeksi kuluneen vuoden aikana, iän ja sukupuolen mukaan 1991–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of adolescents who were offered drugs by friends or acquaintances during last year in 1991–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
27. Niiden osuudet (%), joille tuntemattomat henkilöt olivat viimeksi kuluneen vuoden aikana tarjonneet huumeita, iän ja sukupuolen mukaan 1991–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of adolescents who were offered drugs by strangers during last year in 1991–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

Ikä- ja sukupuolivakioituneet tunnusluvut / Age- and sex-adjusted parameters

28. Tupakkaa kokeilemattomien osuudet (%) 12–18-vuotiaista 1983–2013, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of 12–18-year-olds who have never tried tobacco in 1983–2013, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
29. Päivittäin tupakkatuotteita käyttävien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1983–2013, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of 14–18-year-olds using tobacco products daily in 1983–2013, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
30. Päivittäin savukkeita polttavien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1983–2013, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of 14–18-year-olds smoking cigarettes daily in 1983–2013, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
31. Yli 9 savuketta päivittäin polttavien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1983–2013, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of 14–18-year-olds smoking over nine cigarettes daily in 1983–2013, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
32. Nuuskaa joskus kokeilleiden osuudet (%) 12–18-vuotiaista 1983–2013, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of 12–18-year-olds who have experimented with snus in 1983–2013, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

33. Nuuskaa silloin tällöin tai päivittäin käyttävien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1983–2013, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of 14–18-year-olds using snus occasionally or daily in 1983–2013, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
34. Raittiiksi itsensä ilmoittaneiden osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1983–2013, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of 14–18-year-olds reporting abstinence in 1983–2013, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
35. Vähintään kerran kuukaudessa alkoholia käyttävien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1983–2013, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of 14–18-year-olds using alcohol at least once a month in 1983–2013, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
36. Vähintään kerran viikossa alkoholia käyttävien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1983–2013, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of 14–18-year-olds using alcohol at least once a week in 1983–2013, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
37. Vähintään kerran kuukaudessa tosihumalaan itsensä juovien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1983–2013, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of 14–18-year-olds drinking alcohol until really drunk at least once a month in 1983–2013, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
38. Vähintään yhden huumeita viimeksi kuluneen vuoden aikana kokeilleen tuttavien tietävien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1983–2013, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of 14–18-year-olds knowing at least one acquaintance who tried drugs during last year in 1983–2013, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
39. Viimeksi kuluneen vuoden aikana Suomessa huumetarjonnan kohdanneiden osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1991–2013, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Percentage of 14–18-year-olds who were offered drugs in Finland during last year in 1991–2013, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

Tilastolliset testit / Statistical tests

40. Eri indikaattorien vuosien 2011 ja 2013 välisen eron tilastollinen merkitsevyys ikä- ja sukupuoliryhmittäin. Fisherin tarkan testin p-arvot. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Statistical significance of difference in various indicators between 2011 and 2013, by age and sex. P-values of Fisher's exact test. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.
41. Varsinaiseen ja lyhytloimakkeeseen vastanneiden eron tilastollinen merkitsevyys eri indikaattoreissa ikä- ja sukupuoliryhmittäin. Khi2- tai Fisherin tarkan testin p-arvo. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Statistical significance of difference in various indicators between those who answered the ordinary long questionnaire and who answered the short questionnaire by age and sex. P-values of Khi2 or Fisher's exact test. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

1 JOHDANTO

Suomessa nuorison terveyttä ja terveystottumuksia seuraavat tietojärjestelmät ovat osoittaneet nuorten tupakoinnin ja alkoholin käytön kehityssuunnan olleen pääosin myönteinen 2000-luvulla (1–3). Vuoteen 2011 asti Nuorten terveystapatutkimuksen ja Kouluterveyskyselyn tulokset ovat osoittaneet savukkeiden polton ja alkoholin käytön myönteisen kehityksen jatkumista tai korkeintaan tasaantumista (1, 2). Laittomat huumekokeilut ja nuuskan käyttö näyttivät sen sijaan kääntyneen jopa kasvuun 2009 ja 2011 välillä. ESPAD-tutkimuksessa (3) havaittiin vuonna 2011 nuuskan käytön ja kannabiksen käytön lisääntyneen 9-luokkalaisilla. Lisäksi alkoholin ja pillereiden yhteiskäyttö on lisääntynyt. Vastaavia tuloksia on saatu myös muista Euroopan maista (4–5) ja Pohjois-Amerikasta (6–9). Verrattain uutena ilmiönä suomalaisille markkinoille ovat rantautuneet sähkösavukkeet ja vesipiippu. Vesipiipun suosio on kansainvälisesti tarkasteltuna kasvanut viime vuosina, ja se näyttää kiinnostavan länsimaissa erityisesti nuoria aikuisia (10–11). Sähkösavukkeita on puolestaan tuotu esiin erityisesti tupakoinnin lopettamisen apuvälineeksi, ja Suomen lainsäädäntö mahdollistaa tuotteiden myymisen ilman ikärajavalvontaa. Voimakas markkinointi ja helppo saatavuus ovat herättäneet huolta nuorten kiinnostuksesta sähkösavukkeita kohtaan (12).

Valtioneuvoston vuonna 2001 tekemä periaatepäätös Terveys 2015 -kansanterveysohjelmasta (13) on linjannut suomalaista terveyspolitiikkaa. Terveys 2015 -ohjelman lasten ja nuorten ikäryhmää koskevat tavoitteet liittyvät tupakoinnin ja päihteiden käytön vähentämiseen. Tupakoinnin vähentämistavoitteeksi on asetettu, että vuoteen 2015 mennessä tupakoinnin yleisyys 16–18-vuotiaiden ikäryhmässä on enintään 15 %. Tavoitetta on lähestytty 2000-luvulla. On edelleen ollut perusteltua tehostaa toimenpiteitä tavoitteen saavuttamiseksi: Sosiaali- ja terveysministeriössä on laadittu toimintasuositukset nuorten tupakoimattomuuden edistämiseksi (14). Myös tupakkalain muutokset (15) ovat osaltaan tukemassa pyrkimyksiä, joilla tähdätään tupakkatuotteiden käytön vähittäiseen loppumiseen Suomessa vuoteen 2040 mennessä.

Tupakkalaissa lapset ja nuoret ovat erityisen suojelun kohteena; tupakkatuotteiden esilläpiitoa ja saatavuutta on rajoitettu ja tupakointikieltoja laajennettu koskemaan entistä kattavammin lasten toimintaympäristöjä. Hallituksen syrjäytymistä, köyhyyttä ja terveysongelmia vähentävän poikkihallinnollisen toimenpideohjelman (16) yksi teema on terveyden edistäminen terveyseroja kaventamalla. Ohjelmaan liittyy myös alkoholilain ja raittiustyölain uudistus (17) sekä lakiuudistus alkoholimainonnan rajoittamisesta (18), joka tähtää nimenomaan lasten ja nuorten suojeluun alkoholimainonnalta. Lasten ja nuorten kohdalla kansallinen alkoholiohjelma (19) pyrkii vuosina 2012–2015 pureutumaan nimenomaan alkoholin myymiseen, välittämiseen ja anniskeluun alaikäisille tiukentamalla ikärajavalvontaa sekä alaikäisiin kohdistuvan alkoholin markkinointia. Lisäksi elokuussa 2012 hyväksyttiin Valtioneuvoston periaatepäätös toimenpideohjelmasta huumausaineiden käytön ja sen aiheuttamien haittojen vähentämiseksi vuosille 2012–2015 (20).

Vuonna 1977 käynnistynyt Nuorten terveystapatutkimus on vakiinnuttanut asemansa nuorten terveyden ja terveyskäyttäytymisen kansallisena tietolähteenä tuottaen arvokasta tietoa nuorten terveyden edistämistyön ja terveyspolitiikan perustaksi sekä terveyspoliittisten tavoitteiden toteutumisen arviointiin. Tässä raportissa kuvataan 2013 kyselyn tulokset tupakkatuotteiden ja alkoholin käytön sekä sosiaalisen huumealtistuksen osalta ja näitä verrataan aikaisempiin. Liitetaulukoissa esitetään sekä vuoden 2013 kyselyn jakautumatiedot iän ja sukupuolen mukaan että eri indikaattorien trenditiedot Nuorten terveystapatutkimuksen kyselyistä iän ja sukupuolen mukaan sekä ikä- ja/tai sukupuolivakioituna vuosina 1983–2013.

2 AINEISTOT JA MENETELMÄT

2.1 KYSELYN TOTEUTUS

Tutkimustulokset perustuvat Nuorten terveystapatutkimuksessa joka toinen vuosi kerättyihin aineistoihin. Postikysely on lähetetty kunakin tutkimusvuonna helmikuun alussa. Vastaamattomille on lähetetty enintään kolme uusintakyselyä, ensimmäinen maaliskuun alussa, toinen huhtikuun alussa ja kolmas huhtikuun puolessa välissä. Vuodesta 2009 lähtien kyselylomake on ollut mahdollista täyttää sähköisesti jo heti ensimmäisestä vastauskerrasta alkaen. Kyselylomakkeet on esitetty liitteessä.

Tutkimusaineistot on kerätty valtakunnallisesti edustavilta otoksilta. Ensimmäisinä tutkimusvuosina otokseen kuuluivat kaikki tiettyinä peräkkäisinä heinäkuun päivinä syntyneet nuoret. Myöhemmin vuosina käytettiin myös muiden kesäkuukausien syntymäpäiviä. Uudet syntymäpäivät valittiin mahdollisimman läheltä alkuperäisiä välttämällä aikaisempien vuosien syntymäpäiviä. Otopäivien valinta suoritettiin siten että vastaajien keski-ikä oli 12.6, 14.6, 16.6 ja 18.6 vuotta. Vuonna 2013 otopäivät ikäryhmittäin olivat: 12-vuotiaat 19.–26.7.; 14-vuotiaat 28.–29.6., 5.–8.7., 27.–31.7., 5.–7.8., ja 11.–12.8.; 16-vuotiaat 29.–30.6., 5.–6.7., 14.–18.7., 27.–29.7., 6.–7.8., 12.–13.8., ja 17.8.; 18-vuotiaat 26.6., 9.–15.7., 26.–31.7., 13.8., ja 18.8. Aikaisempien vuosien otoksiin kuuluneiden syntymäpäivät on esitetty kokonaisuudessaan vuoden 2005 raportissa (21).

Vuonna 2013 kolmas uusintakysely vastaamattomille oli 2-sivuinen lyhytlomake (Liite), koska näin pyrittiin saamaan matalaksi jäänyttä vastausprosenttia nousemaan. Lyhytlomake sisälsi keskeisimmät tupakkaan ja alkoholiin liittyvät kysymykset. Mahdollista oli edelleen vastata myös varsinaisella lomakkeella (Liite), joko aikaisemmin lähetetyllä paperilomakkeella tai sähköisesti. Tämän raportin luvussa 2.3 on selvitetty, mitkä kysymykset ovat olleet varsinaisessa kyselylomakkeessa ja mitkä lyhyessä lomakkeessa. Taulukossa 1 esitetään vastanneiden lukumäärät ja vastausprosentit iän ja sukupuolen mukaan. Vastanneiden osuus on ajan kuluessa laskenut. Vuonna 2013 vastaaminen oli jälleen aikaisempaa vähäisempää, erityisesti vanhimpien ikäryhmien pojilla (taulukko 1). Lyhytlomakkeesta huolimatta vastausprosentti jäi noin 3 prosenttiyksikköä alhaisemmaksi kuin vuonna 2011.

Tulokset esitetään kuvioina ja prosenttitaulukkoina, joista valtaosa on liitetaulukkoina. Osa tuloksista esitetään myös ikä- ja sukupuolivakioituna. Vakiointi suoritettiin suoralla vakiointimenetelmällä olettaen kunkin ikä- ja sukupuoliryhmän koko yhtä suureksi. Keskeisimpien indikaattorien osalta on testattu vuosien 2011 ja 2013 välisten erojen tilastollista merkitsevyyttä käyttäen Fisherin tarkan testin p-arvoja (liitetaulukko 40).

2.2 KYSELYJEN VERTAILTAVUUS JA VASTAUSPROSENTIN VAIKUTUS TULOSSIIN

Kyselyt on toteutettu siten, että eri vuosien tulosten vertailukelpoisuus on säilynyt mahdollisimman hyvänä. Tämä on huomioitu aineistojen keruun, kysymysten laadinnan ja otosten osalta. Kyselyt on toteutettu samaan aikaan kunakin tutkimusvuonna. Näin on pyritty sulkemaan pois vuodenaikaan liittyvä vaihtelu nuorten käyttäytymisessä. Lähetetty lomake on kunakin vuonna ollut 12-sivuinen, mutta kysymysten määrä on vaihdellut. Samoin ovat vaihdelleet kysymysten aihealueet siten, että perusosioiden (tupakointi, alkoholinkäyttö, liikunta, taustatekijät, terveys) lisäksi kyselylomakkeeseen on otettu spesifisempiä aiheita kuvaavia alueita tai syvennetty joitakin alueita. Samaa asiaa mittaavat kysymykset on toistettu saman-

laisina eri kyselyissä, ellei ilmiön kehitys ole muuta edellyttänyt (esim. tupakkalain muutokset).

Taulukko 1. Vastanneiden lukumäärät ja vastausprosentit Nuorten terveystapatutkimuksen kyselyissä 1977–2013 sukupuolen ja iän mukaan. Vuoden 2013 kyselyn osalta on esitetty erikseen varsinaiseen lomakkeeseen vastanneet sekä varsinaiseen ja lyhytlomakkeeseen vastanneet yhdessä. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Table 1. Numbers of respondents and response rates in the Adolescent Health and Lifestyle Surveys in 1977–2013, by age and sex. (boys = pojat, girls = tytöt) For 2013, percentages and numbers are presented separately for those who filled the original questionnaire (long 12 pages) and for those who filled the original or a short 2-page questionnaire. The short questionnaire on tobacco and alcohol was mailed on the fourth round in order to get more responses. The Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

Sukupuoli ja ikä		Vuosi																			
		1977	1979	1981	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013	
VASTANNEIDEN LUKUMAARA																					
Pojat																			a	b	
	12	369	491	483	450	353	414	406	426	399	395	427	442	351	368	395	298	326	320	264	326
	14	345	565	488	429	395	1128	361	1196	1203	1177	1168	1186	1251	1092	1092	912	735	621	417	494
	16	386	528	535	413	452	1183	362	1008	1168	1232	1126	1110	892	1003	806	677	690	566	440	508
	18	347	523	519	489	401	1134	328	893	1029	1071	1088	1112	774	570	681	580	537	392	284	359
Yhteensä		1447	2107	2025	1781	1601	3859	1457	3523	3799	3875	3809	3850	3268	3033	2974	2467	2288	1899	1405	1687
Tytöt																					
	12	341	540	514	440	359	367	430	399	437	424	440	407	425	390	418	344	356	326	294	350
	14	367	535	548	482	433	1202	431	1337	1299	1301	1347	1315	1485	1245	1189	1115	999	777	603	708
	16	347	579	529	509	497	1284	380	1272	1389	1469	1379	1332	1138	1296	985	1002	962	868	601	705
	18	330	512	524	509	463	1401	407	1103	1265	1313	1415	1315	976	797	937	912	911	696	632	708
Yhteensä		1385	2166	2115	1940	1752	4254	1648	4111	4390	4507	4581	4369	4024	3728	3529	3373	3228	2667	2130	2471
Kaikki yhteensä																					
	2832	4273	4140	3721	3353	8113	3105	7634	8189	8382	8390	8219	7292	6761	6503	5840	5516	4566	3535	4158	
VASTAUSPROSENTTI																					
Pojat																					
	12	90	88	88	85	80	81	76	77	73	78	76	79	72	69	67	56	53	47	40	50
	14	88	86	87	78	74	81	75	74	74	75	69	74	66	66	64	57	50	45	31	37
	16	85	83	85	75	76	77	70	68	70	72	68	68	62	59	57	49	47	37	31	36
	18	83	78	81	75	68	69	63	31	66	67	60	63	53	50	49	41	36	26	21	26
Yhteensä		86	83	85	78	74	76	71	69	70	72	67	69	62	60	58	50	45	38	30	35
Tytöt																					
	12	91	90	92	91	84	83	82	82	84	86	87	85	82	75	75	71	68	55	48	57
	14	94	91	92	86	88	90	90	86	86	85	84	85	79	78	75	73	68	60	48	56
	16	89	91	91	91	87	89	82	86	87	88	87	85	82	79	76	73	70	58	47	55
	18	88	85	88	87	83	84	80	82	83	86	83	80	76	74	68	70	61	52	42	48
Yhteensä		91	89	91	89	86	87	84	84	85	86	85	83	79	77	73	72	66	56	46	53
Kaikki yhteensä																					
	88	86	88	83	80	81	77	77	78	79	76	76	76	70	69	66	61	56	47	38	44

a varsinaisen lomakkeen täyttäneet

b mukana myös tupakkaa ja alkoholia koskevan lyhytlomakkeen täyttäneet

Kadon ja vastausprosentin laskun vaikutusta tuloksiin on aikaisemmissa raporteissa arvioitu vertaamalla eri indikaattorien (esim. päivittäinen tupakointi) muutosta sen mukaan, miten myöhään tai aikaisin vastaaja on vastauksensa palauttanut. Myöhään vastanneiden on oletettu muistuttavan katoa. Tällä perusteella on laskettu trendien suuntaa ajassa (1). Tulokseksi on saatu, että vaikka tupakoitsijoita ja alkoholin käyttäjiä on ollut kadossa vastaajia enemmän, trendien suunta on säilynyt samana.

Vuoden 2013 kyselyssä lähetettiin kolmannella uusintakierroksella lyhyt 2-sivuinen lomake, joka sisälsi vain keskeiset päihdekysymykset. Katoa arvioitiin vertaamalla lyhytlomakkeeseen vastanneita varsinaiseen lomakkeeseen vastanneisiin ikä- ja sukupuoliryhmissä ja eron merkitsevyyttä testattiin chi2-testillä. Testien tulokset on esitetty liitetaulukossa 41 niiden indikaattorien osalta, joita oli molemmissa kyselyissä mitattu.

12-vuotiailla ei ollut eroja eri lomakkeisiin vastanneiden välillä. 14-vuotiailla tytöillä raittiita oli enemmän ja kuukausittain alkoholia juovia vähemmän lyhytlomakkeessa, mikä oli vastoin odotuksia. 14-vuotiailla pojilla alkoholia kuukausittain juovia oli taas enemmän lyhytlomakkeessa. Sekä 16- että 18-vuotiaissa tytöissä lyhytlomakkeeseen vastaajissa oli enemmän nuuskaajia kuin varsinaiseen lomakkeeseen vastanneissa, kun taas tupakointikokeiluissa ja päivittäisessä tupakoinnissa ei eroa ollut. 16-vuotiaissa tytöissä raittiita oli enemmän ja alkoholia käyttäviä vähemmän lyhytlomakkeessa. Nuuskan osalta sekä 14-, 16- että 18-vuotiaissa pojissa varsinaisessa lomakkeessa oli enemmän nuuskaajia kuin lyhyessä, mikä oli erisuuntainen tulos kuin tytöillä. Muilta osin ei eroja ollut 16-vuotiaiden poikien osalta, mutta 18-vuotiailla pojilla viikoittain alkoholia käyttäviä oli enemmän varsinaisessa lomakkeessa.

2.3 TUPAKAN JA PÄIHTEIDEN KÄYTÖN INDIKAATTORIT

Tupakkaa kokeilleiksi luokiteltiin vastaajat, jotka vastasivat myöntävästi kysymykseen Oletko koskaan polttanut (kokeillut) tupakkaa? (kys. 25). Mikäli vastaaja oli tässä kysymyksessä rastittanut ei-vaihtoehdon, mutta myöhemmissä kysymyksissä kuitenkin ilmoittanut tupakointia, luokiteltiin hänet tupakointia kokeilleeksi. Kysymys oli sekä varsinaisessa että lyhytlomakkeessa.

Päivittäin savukkeita polttaviksi luokiteltiin vastaaja, joka on polttanut yhteensä yli 50 savuketta, polttanut viimeisen viikon aikana ja ilmoittanut polttavansa kerran päivässä tai useammin (kys. 26–28). Päivittäin savukkeita polttaviksi luokiteltiin myös ne kysymyksen 28 vaihtoehdon ”tupakoin kerran viikossa tai useammin, en kuitenkaan päivittäin” valinneet, jotka ilmoittivat polttavansa päivittäin enemmän kuin yhden savukkeen (kys. 29). Kysymykset 26 ja 28 olivat sekä varsinaisessa että lyhytlomakkeessa, kysymykset 27 ja 29 olivat vain varsinaisessa lomakkeessa.

Päivittäin nuuskaajiksi luokiteltiin ne, jotka kysymyksessä 38 ilmoittivat nuuskaavansa kerran päivässä tai useammin. Kysymys oli sekä varsinaisessa että lyhytlomakkeessa.

Päivittäin tupakkatuotteita (savukkeet, nuuska, sikarit, piiput) käyttäväksi luokiteltiin vastaaja, joka oli yllä luokiteltu päivittäin savukkeita polttavaksi tai päivittäin nuuskaajaksi. Koska nykyistä nuuskan käyttöä koskevassa kysymyksessä oli hieman enemmän puuttuvia tietoja kuin varsinaisissa tupakkakysymyksissä (kys. 26–28, 37–38), käytettiin osuuksia laskettaessa kantelukuna niitä, joille oli voitu muodostaa päivittäistä savukkeiden polttoa kuvaava muuttuja. Tämä oli perusteltua, koska valtaosa nuuskakysymykseen (kys. 38) vastaamattomista oli niitä, jotka eivät olleet kokeilleet nuuskaa (kys. 37). Nuuskaa ei kysytty vuonna 1985, jolta vuodelta tätä indikaattoria ei esitetä.

Nuuskaa kokeilleiksi luokiteltiin ne vastaajat, jotka vastasivat myöntävästi kysymykseen ”Oletko koskaan kokeillut nuuskaamista?” (kys. 37). Kysymys oli vain varsinaisessa lomakkeessa.

Nykyiseksi nuuskaajaksi tulkittiin vastaajista ne, jotka ilmoittivat nuuskaavansa silloin tällöin tai kerran päivässä tai useammin (kys. 38). Kysymys oli sekä varsinaisessa että lyhytlomakkeessa.

Itsekäärityjä savukkeita polttaviksi luettiin ne päivittäin savukkeita polttavat, jotka ilmoittivat itsekäärityjen savukkeiden päivittäisen kulutuksen lukumääräksi yksi tai enemmän (kys. 29). Tähän luokkaan tulivat myös ne, jotka ilmoittivat itsekäärityjen ohella tehdasvalmisteisten savukkeiden tai piipullisten lukumäärän. Kysymys oli vain varsinaisessa lomakkeessa.

Raittiiksi tulkittiin ne vastaajat, jotka vastasivat kysymykseen 48 ”en käytä alkoholi-juomia”. Kysymys oli sekä varsinaisessa että lyhytlomakkeessa.

Alkoholin juomistiheyden indikaattorit luokiteltiin kysymyksen 48 perusteella.

Viikoittain alkoholia käyttävien ryhmään kuuluvat vaihtoehdon päivittäin, pari kertaa viikossa tai kerran viikossa valinneet.

Vähintään kuukausittain käyttävien ryhmään laskettiin edellisten lisäksi ne, jotka vastasivat vaihtoehdoilla pari kertaa kuukaudessa ja noin kerran kuukaudessa.

Humalajuomisen indikaattorit laskettiin kysymyksen 49 perusteella, joka oli sekä varsinaisessa että lyhytlomakkeessa.

Vähintään viikoittain itsensä tosihumalaan juovien ryhmään on laskettu vastausvaihtoehdon kerran viikossa tai useammin valinneet. Kantalukuna on käytetty joko tähän kysymykseen ja/tai alkoholinkäyttöä koskevaan kysymykseen 49 vastanneita eli luku on laskettu koko nuorisojoukosta, ei vain alkoholia käyttäneistä.

Vähintään kuukausittaisen humalaan juomisen indikaattori on saatu vastaavasti laskemalla yhteen viikoittaiset humaltujat sekä noin 1–2 kertaa kuukaudessa humaltuvat.

Sosiaalista altistumista huumeille mitattiin sekä tuttavien joukossa huumeita kokeilleiden tietämisellä että huumeiden tarjonnalla. Lomakkeessa kysyttiin (kys. 51), tiesikö vastaaja tuttavien joukossa jonkun, joka olisi kokeillut viimeisen vuoden aikana huumaavia aineita. Indikaattoreiksi tulostettiin ainakin yhden sekä viisi tai useampia huumeita kokeillutta tuttavaa tietävien osuudet. Kysymys oli vain varsinaisessa lomakkeessa.

Huumeiden tarjontaa koskevasta kysymyksestä (kys. 52) laskettiin niiden osuudet, joille huumaavia aineita oli tarjottu. Tähän sisällytettiin myös ne, jotka eivät olleet ilmoittaneet, oliko tarjonta tullut tuttavilta vai tuntemattomilta. Kysymys oli vain varsinaisessa lomakkeessa.

Erikseen laskettiin niiden osuudet, joille olivat ystävät tai tuttavat tarjonneet sekä niiden osuudet, joille olivat tuntemattomat tarjonneet.

Lisäksi tässä raportissa tarkastellaan seuraavia:

Tupakkamainonnan havaitseminen (kys. 35), jota kysyttiin sekä varsinaisessa että lyhytlomakkeessa

Tupakkatuotteiden esilläpito ja sen havaitseminen (kys. 36), jota kysyttiin vain varsinaisessa lomakkeessa

Tupakkaostot (kys. 30), jota kysyttiin sekä varsinaisessa että lyhytlomakkeessa

Tupakan välittäminen (kys. 31), jota kysyttiin vain varsinaisessa lomakkeessa

Nuuskan hankinta (kys. 39), jota kysyttiin sekä varsinaisessa että lyhytlomakkeessa

Tupakointiin liittyvät asenteet: tupakointi on luuserien puuhaa (kys. 47), jota kysyttiin vain varsinaisessa lomakkeessa

Vesipiipun käyttö (kys. 40–42), josta kys. 40 oli sekä varsinaisessa että lyhytlomakkeessa, ja kys. 41–42 olivat vain varsinaisessa lomakkeessa

Sähkösavukkeiden käyttö ja hankinta (kys. 43–45), joista kys. 43 oli sekä varsinaisessa että lyhytlomakkeessa, ja kys. 44–45 olivat vain varsinaisessa lomakkeessa

Alkoholimainonnan havaitseminen (kys. 50), jota kysyttiin sekä varsinaisessa että lyhytlomakkeessa

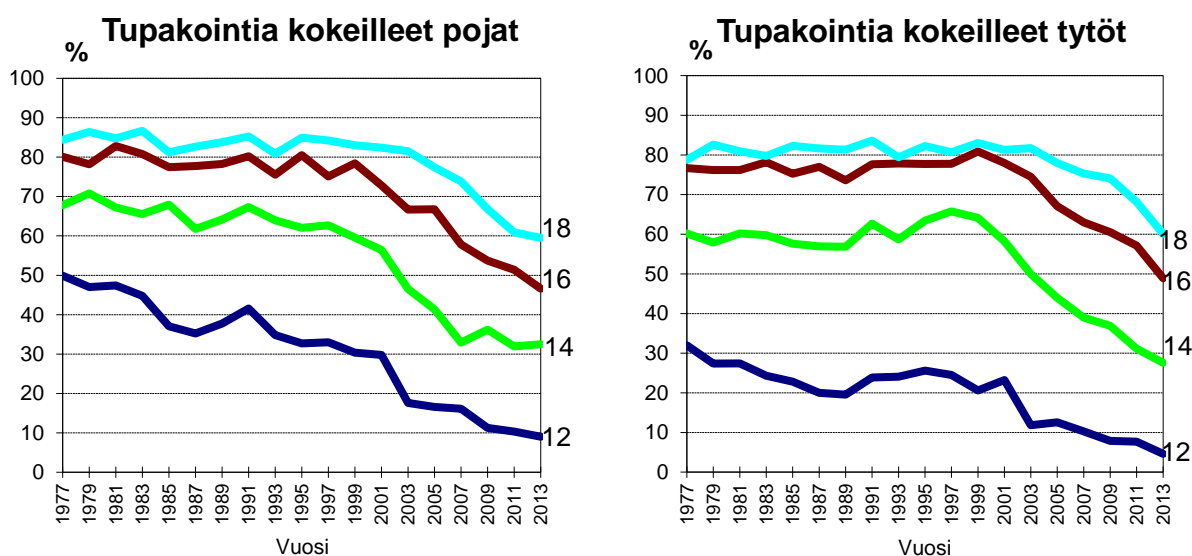
3 TUPAKOINTI

3.1 TUPAKOINTIKOKEILUT

Vuonna 2013 ilmoitti tupakkaa kokeilleensa 5 % 12-vuotiaista tytöistä ja 9 % pojista. 14- ja 16-vuotiaiden joukossa kokeilemattomat olivat vielä enemmistönä, mutta 18-vuotiaista tytöistä ja pojista enemmistön muodostivat kokeilleet 60 % (kuvio 1, liitetaulukot 1, 6).

12- ja 16-vuotiailla pojilla tupakointikokeilut ovat vähentyneet koko tutkimusjakson aikana (1977–2013) (Kuvio 1). Voimakkainta lasku on ollut vuodesta 2001 alkaen. 14-vuotiailla pojilla tupakointikokeilut ovat vähentyneet erityisesti 2000-luvulla, mutta vuonna 2013 lasku pysähtyi. Kokeilleiden osuudet 18-vuotiaista pojista lähtivät laskuun vasta vuoden 2005 jälkeen. Tytöillä tupakointikokeilut lähtivät laskuun kaikissa ikäryhmissä vasta vuosituhatien vaihteesta alkaen ja lasku jatkui kahden viime vuoden aikana. Ajanjaksolla 2011–2013 muutokset tupakkakokeilujen osalta olivat ikä- ja sukupuoliryhmittäisessä tarkastelussa tilastollisesti merkitseviä 16- ja 18-vuotiailla tytöillä (liitetaulukko 40).

Kun tarkastellaan koko tutkimusjaksoa, sukupuolten väliset tupakointikokeilujen erot ovat tasoittuneet ja ovat vähäisiä. 12-vuotiaissa pojissa on kuitenkin edelleen hieman enemmän kokeilleita kuin samanikäisissä tytöissä.

Kuvio 1. Tupakointia kokeilleiden 12–18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1977–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Figure 1. Percentage of 12–18-year-olds who have tried tobacco in 1977–2013 by age and sex. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

3.2 TUPAKKATUOTTEIDEN PÄIVITTÄINEN KÄYTTÖ

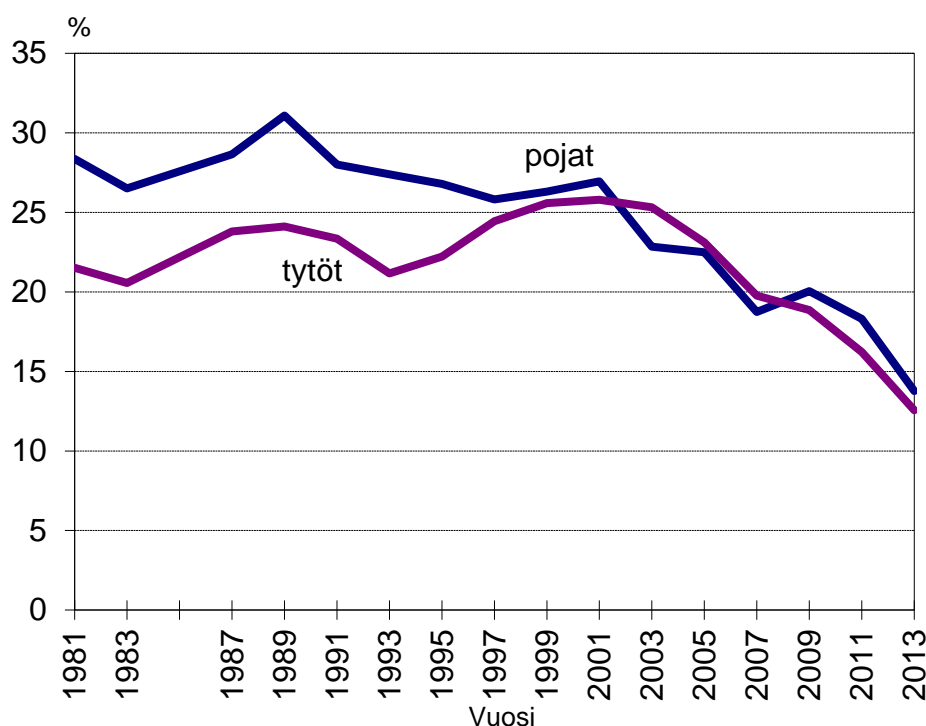
Tupakkatuotteiden päivittäisestä käytöstä on tietoa vuodesta 1981 lähtien. Tupakkatuotteiden käyttö sisältää kaikki tupakkatuotteet yhteensä, kuten savukkeet, nuuska, sikarit ja piiput, joista kahta viimeksi mainittua käyttää vain yksittäiset nuoret. Vuonna 2013 päivittäin tupakkatuotteita käytti 14-vuotiaista tytöistä 6 % ja samanikäisistä pojista 4 %. 16- ja 18-vuotiaiden joukossa pojat käyttivät tupakkatuotteita päivittäin hieman tyttöjä useammin; 16-vuotiaista

tytöistä 14 % ja pojista 16 % käytti tupakkatuotteita päivittäin. Vanhimmissa ikäryhmässä vastaavat luvut olivat 18 % (tytöt) ja 21 % (pojat) (liitetaulukot 7, 29). 12-vuotiailla tupakkatuotteiden päivittäinen käyttö pysyi harvinaisena.

Kun tarkastellaan koko tutkimusjaksoa 1980-luvun alusta lähtien aina vuoteen 2013 asti (kuvio 2, liitetaulukko 29), 14- ja 18-vuotiaiden tyttöjen tupakkatuotteiden käyttö lisääntyi vähitellen 1980-luvun alusta lähtien aina vuoteen 2001 asti. Tämän jälkeen tyttöjen tupakkatuotteiden käytön nousu pysähtyi ja kääntyi laskuun. Pojilla tupakkatuotteiden käyttö oli lähtenyt lievään laskuun jo 90-luvun alussa. Lasku on jatkunut edelleen 2000-luvulla. Ikä- ja sukupuoliryhmittäisessä tarkastelussa muutos vuosien 2011–2013 välillä oli tilastollisesti merkitsevä 16- ja 18-vuotiailla molemmilla sukupuolilla (liitetaulukko 40).

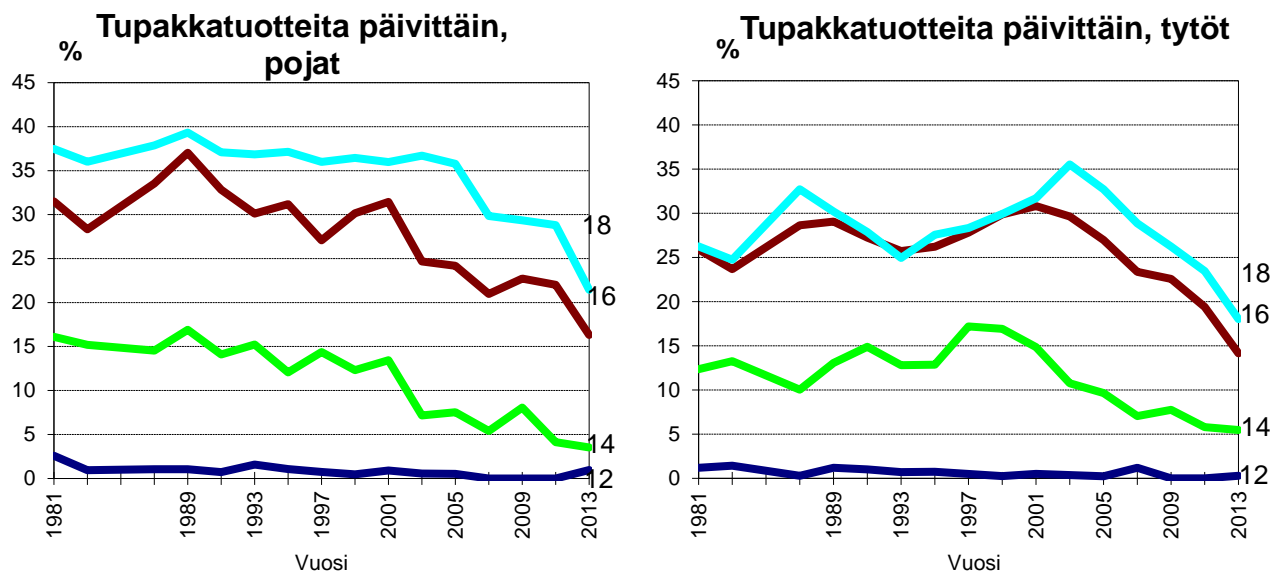
Ikäryhmittäisessä tarkastelussa tupakkatuotteiden käytön muutokset olivat suurin piirtein samanlaisia kuin ikävakioidut luvut 14–18-vuotiailla (kuvio 3, liitetaulukko 7, 29). Poikkeuksena olivat 18-vuotiaat, joilla tupakkatuotteiden käytössä ei tapahtunut juuri muutoksia ennen vuotta 2007, jolloin tupakkatuotteiden päivittäinen käyttö kääntyi laskuun. Laskusuunta jatkui myös vuosien 2011–2013 välillä 18-vuotiailla sekä tytöillä että pojilla. 14-vuotiailla lasku alkoi 2000-luvun alkuvuosina ja jatkui edelleen 2011–2013 välillä. Myös 16-vuotiailla vuoden 2001 jälkeen alkanut laskusuunta jatkui kahden viime vuoden aikana.

Tupakkatuotteita päivittäin, 14 - 18-vuotiaat

Kuvio 2. Päivittäin tupakkatuotteita käyttävien 14–18-vuotiaiden ikävakioidut osuudet (%) sukupuolen mukaan vuosina 1981–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Figure 2. Age-adjusted percentage of 14–18-year-olds who use tobacco products daily in 1981–2013 by sex. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

Kuvio 3. Päivittäin tupakkatuotteita käyttävien 12–18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1981–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Figure 3. Percentage of 12–18-year-olds who use tobacco products daily in 1981–2013 by age and sex. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

3.3 NUUSKAN KÄYTTÖ JA HANKINTA

Nuuskakokeilut lisääntyivät 14–18-vuotiailla pojilla 90-luvun alusta aina 2000-luvun alkuun. Tämän jälkeen alkanut kokeilujen laskusuunta pysähtyi vuosina 2005–2007 ja kääntyi uudelleen nousuun (kuvio 4, liitetaulukot 2, 10, 32). Ajanjaksolla 2011–2013 nuuskaa kokeilleiden 16–18-vuotiaiden poikien osuudet pysyivät melko vakiona, mutta 12- ja 14-vuotiailla osuudet nousivat melkoisesti. Vuonna 2013 pojista nuuskaa kokeilleita oli 12 vuoden iässä 4 % kun vastaava luku vuonna 2011 oli 1 %, 14 vuoden iässä vastaavasti 21 % ja 14 %. 18-vuotiaista nuuskaa oli kokeillut vuonna 2013 enemmän kuin joka kolmas eli 37 % (liitetaulukot 2, 10, 32). Muutokset vuosien 2011 ja 2013 välillä olivat tilastollisesti merkitseviä ikä- ja sukupuoli-ryhmittäisessä tarkastelussa vain 12- ja 14-vuotiailla pojilla (liitetaulukko 40).

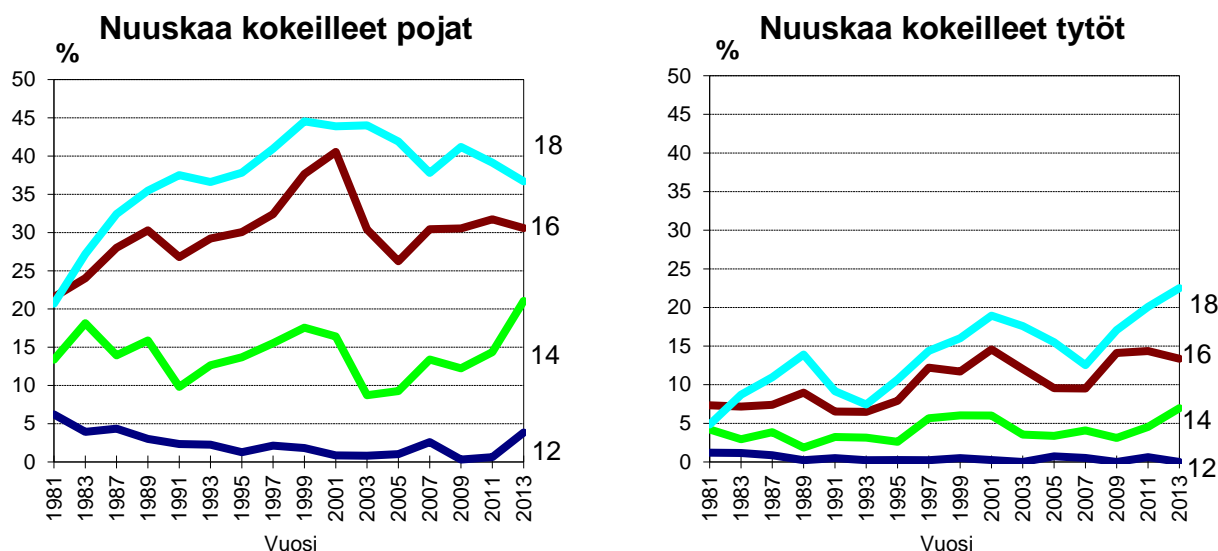
Tyttöjen kokeiluluvut ovat pysyneet koko tutkimusjakson ajan selvästi alhaisempina kuin poikien mutta vanhempien tyttöjen osalta nuuskakokeilut ovat hieman lisääntyneet 2000-luvun puolivälin jälkeen (kuvio 4, liitetaulukot 2, 10, 32). 2000-luvun alusta alkanut 14–18-vuotiaiden tyttöjen nuuskakokeilujen väheneminen pysähtyi vuosina 2007–2009 ja kääntyi nousuun. Kahden viime vuoden aikana 14- ja 18-vuotiaiden tyttöjen nuuskakokeilut lisääntyivät hieman, mutta 16-vuotiailla kokeilleiden osuus pysyi samalla tasolla. 12-vuotiaissa tytöissä ei kokeilijoita juuri ollut.

Nykyisin nuuskaavien (silloin tällöin tai päivittäin) poikien osuudet seurasivat nuuskaa kokeilleiden osuuden muutoksia (kuvio 5, liitetaulukot 3, 11, 32). Osuudet nousivat etenkin 1990-luvun loppupuolella aina 2000-luvun alkuun asti, minkä jälkeen nuuskan käyttö väheni. Vuodesta 2007 vuoteen 2011 nuuskaa silloin tällöin tai päivittäin käyttävien osuudet lisääntyivät kaikissa ikäryhmissä. Kahden viime vuoden aikana (2011–2013) nykyisin nuuskaavien poikien osuudet eivät juuri muuttuneet 16- ja 18-vuotiaiden ikäryhmissä, mutta 12–14-vuotiailla osuudet nousivat. 14-vuotiaista jopa 6 % ilmoitti käyttävänsä nuuskaa ainakin silloin

tällöin. Erot vuosien 2011 ja 2013 välillä eivät olleet tilastollisesti merkitseviä missään ikä- tai sukupuoliryhmässä.

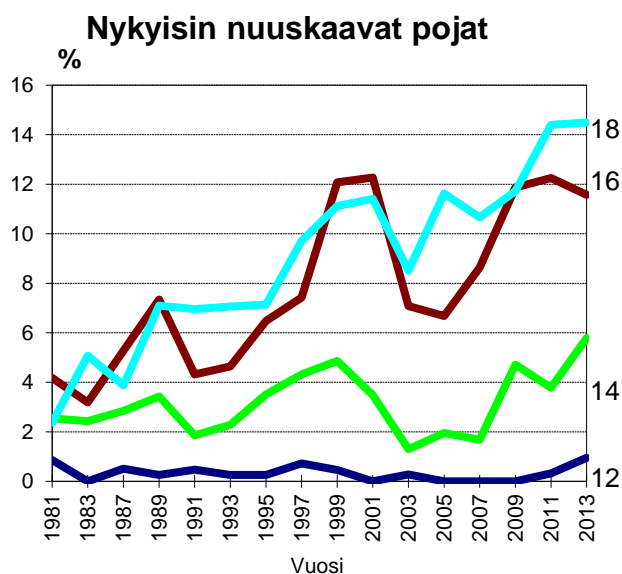
Työissä nykyisin nuuskaajia oli vähän verrattuna poikiin, mutta osuudet olivat lisääntyneet hieman kahden viime vuoden aikana (liitetaulukko 11). 16–18-vuotiaista nuuskasi jopa 3–4 %.

Vuoden 2013 kyselyssä kysyttiin avoimella kysymyksellä, mistä on nuuskaa hankkinut. Avoimeen kysymykseen vastanneista (n=518) valtaosa oli saanut nuuskaa kavereiltaan (78 %). Nuuskaa oli hankittu myös naapurimaihin suuntautuvilta matkoilta ja laivoilta (6–7 %). Vain yksi vastaaja ilmoitti ostaneensa nuuskaa Suomessa kaupasta.

Kuvio 4. Nuuskaa joskus kokeilleiden 12–18-vuotiaiden osuudet (%) vuosina 1981–2013 iän ja sukupuolen mukaan. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Figure 4. Percentage of 12–18-year-olds who have tried snus in 1981–2013 by age and sex. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

Kuvio 5. Nuuskaa silloin tällöin tai päivittäin käyttävien 12–18-vuotiaiden poikien osuudet (%) iän mukaan 1981–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

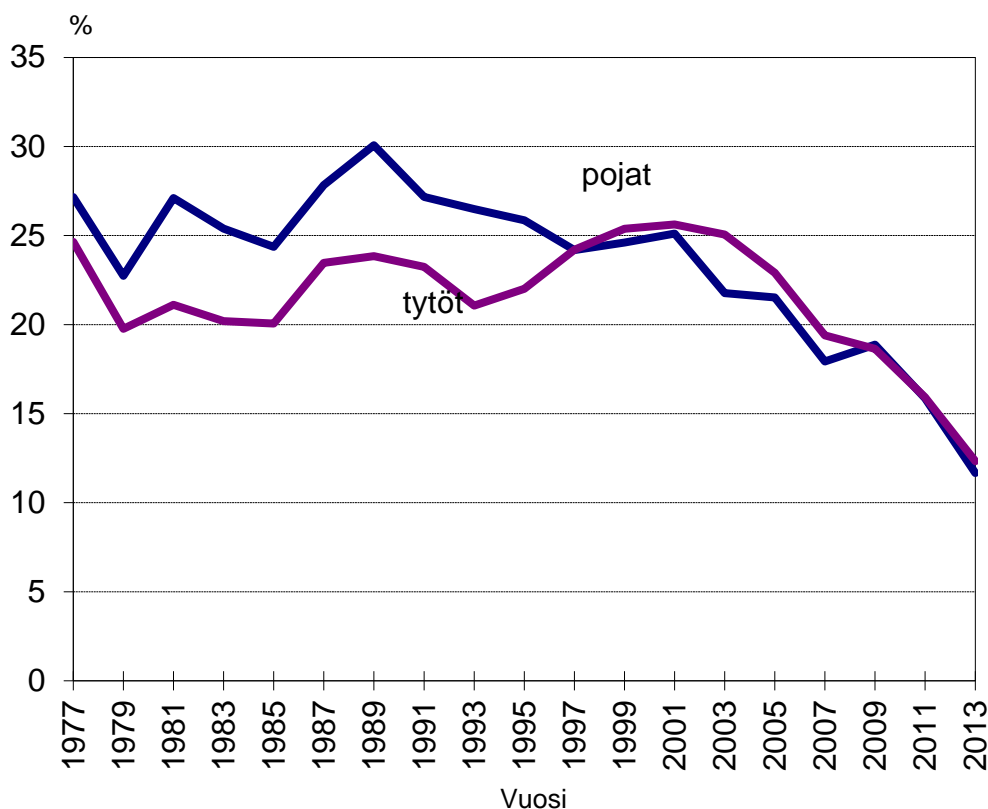
Figure 5. Percentage of 12–18-year-old boys who use snus occasionally or daily in 1981–2013. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

3.4 PÄIVITTÄINEN SAVUKKEIDEN POLTTO JA NUUSKAN JA SAVUKKEIDEN SEKAKÄYTTÖ

Tytöillä päivittäin savukkeita polttavien osuus on lähes sama kuin päivittäin tupakkatuotteita käyttävien osuus, sillä tytöt käyttävät nuuskaa harvoin (kuvio 6, liitetaulukko 8). Tarkastelemalla pelkästään savukkeiden polttoa, saadaan tupakan käytön yleisyydestä ja muutoksesta pojilla hieman myönteisempi kuva kuin tarkastelemalla tupakkatuotteiden kokonaiskäyttöä. Päivittäin savukkeita polttavien osuudet ikä- ja sukupuoliryhmittäin vuosina 1977–2013 on esitetty kuviossa 7 (ks. myös liitetaulukko 30).

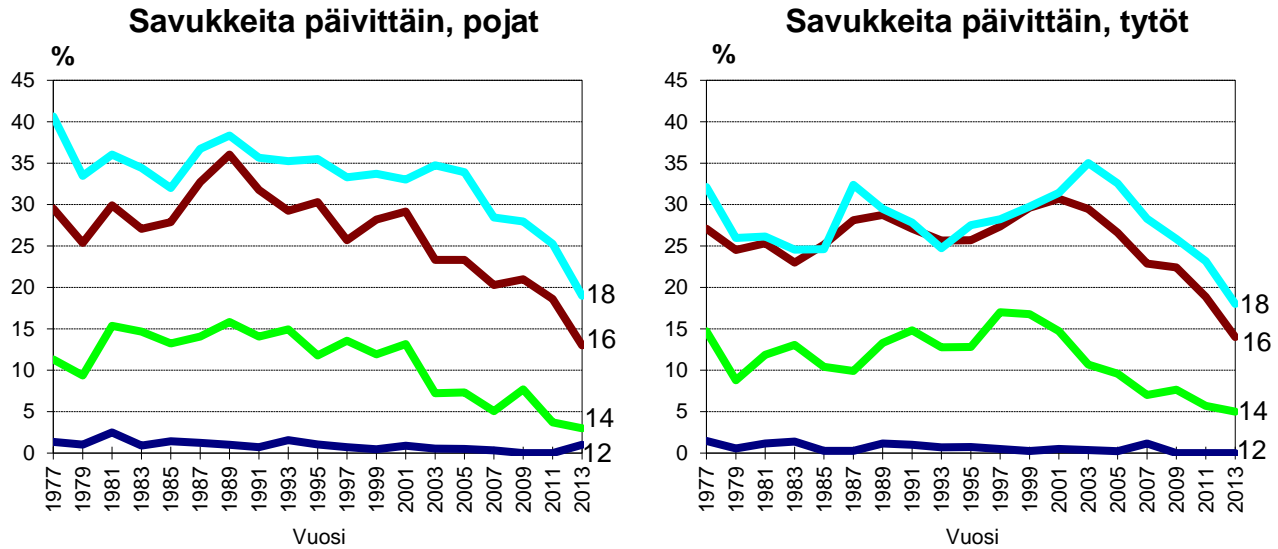
14–18-vuotiailla tytöillä ja pojilla päivittäinen savukkeiden polttaminen väheni kahden viime vuoden aikana. 14-vuotialla lasku oli kahden viime vuoden aikana vain yhden prosenttiyksikön verran. Laskutrendi on jatkunut vuosituhannen vaihteesta asti. 12-vuotiaissa savukkeita polttavia oli todella vähän. Erot olivat tilastollisesti merkitseviä 16–18-vuotiaiden osalta (liitetaulukko 40).

Savukkeita päivittäin, 14 - 18 -vuotiaat

Kuvio 6. Päivittäin savukkeita polttavien 14–18-vuotiaiden ikävakioidut osuudet (%) sukupuolen mukaan vuosina 1977–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Figure 6. Age-adjusted percentage of 14–18-year-olds who smoke cigarettes daily in 1977–2013 by sex. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

Kuvio 7. Päivittäin savukkeita polttavien osuus (%) 12–18-vuotiailla iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1977–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Figure 7. Percentage of 12–18-year-olds who smoke cigarettes daily in 1977–2013 by age and sex. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

Taulukossa 2 on eritelty erikseen kaikkien tupakkatuotteiden (savukkeet ja nuuska) käyttö yhteensä, erikseen savukkeita ja nuuskaa päivittäin käyttävien osuudet sekä vain savukkeita ja vain nuuskaa käyttävien osuudet pojilla. Lukuja ei esitetä tytöille, koska nuuskaaminen on tytöillä harvinaista.

Taulukko 2 osoittaa, että pelkästään nuuskaa käyttäviä on erittäin vähän ja valtaosa nuuskan käyttäjistä käyttää myös savukkeita eli sekakäyttö on tavallista 14–16-vuotiailla. Lisäksi taulukko osoittaa, että pelkän savukkeiden polton tarkasteleminen antaa harhaisen kuvan vanhempien poikien tupakan käytöstä.

Taulukko 2. Päivittäinen tupakkatuotteiden (savukkeet, nuuska) käyttö yhteensä, savukkeiden ja nuuskan päivittäinen käyttö sekä vain nuuskaa ja vain savukkeita käyttävien osuudet (%) 14-, 16- ja 18-vuotiailla pojilla 1983–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Table 2. Total daily use of tobacco products (cigarettes, snus), daily use of cigarettes and snus, and proportions of those using snus only and cigarettes only (%) in 14, 16 and 18-year-old boys in 1983–2013. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

Tupakka- tuote ja ikä, pojat	Vuo si														
	1983	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013
14-vuotiaat															
Tupakkatuotteita päivittäin	15,2	14,5	16,9	14,1	15,2	12,1	14,4	12,3	13,4	7,2	7,5	5,4	8,1	4,1	3,5
Savukkeita päivittäin	15,0	14,2	16,0	14,0	14,7	11,9	13,9	11,9	13,2	7,2	7,2	5,1	7,8	3,8	3,3
Vain savukkeita	15,0	14,0	15,8	13,8	14,6	11,8	13,7	11,6	12,8	7,2	7,2	4,9	7,6	3,6	3,1
Nuuskaa päivittäin	0,2	0,6	1,1	0,3	0,6	0,3	0,6	0,7	0,7	-	0,3	0,4	0,4	0,5	0,4
Vain nuuska	0,2	0,4	0,9	0,1	0,5	0,2	0,4	0,4	0,3	-	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2
16-vuotiaat															
Tupakkatuotteita päivittäin	28,3	33,5	37,0	32,8	30,1	31,2	27,1	30,2	31,4	24,7	24,2	21,0	22,7	22,0	16,3
Savukkeita päivittäin	27,3	33,0	36,2	31,9	29,6	30,5	26,2	28,2	29,4	23,7	23,4	20,7	21,2	19,0	12,6
Vain savukkeita	27,1	32,6	35,6	31,6	29,4	29,8	25,6	27,7	28,2	23,3	22,8	19,6	20,7	17,9	12,6
Nuuskaa päivittäin	1,2	1,0	1,4	1,2	0,7	1,4	1,5	2,5	3,3	1,4	1,4	1,4	2,1	4,2	3,7
Vain nuuska	1,0	0,5	0,9	0,9	0,5	0,7	0,8	1,9	2,0	1,0	0,8	0,3	1,5	3,1	0,4
18-vuotiaat															
Tupakkatuotteita päivittäin	36,0	37,9	39,3	37,1	36,8	37,1	36,0	36,4	36,0	36,7	35,8	29,8	29,4	28,8	21,4
Savukkeita päivittäin	34,5	37,1	38,7	35,7	35,4	35,8	33,6	33,9	33,4	35,1	34,4	28,2	28,0	25,4	18,7
Vain savukkeita	34,1	36,9	38,1	35,2	35,2	35,2	33,0	32,9	33,0	34,4	33,5	27,5	27,3	23,8	18,6
Nuuskaa päivittäin	1,9	1,0	1,2	1,9	1,7	1,9	3,0	3,5	3,0	2,3	2,2	2,3	2,1	5,0	2,9
Vain nuuska	1,5	0,7	0,6	1,4	1,5	1,3	2,4	2,5	2,6	1,6	1,3	1,6	1,3	3,4	0,9

3.5 SAVUKKEIDEN KULUTUS

Päivittäin tupakoivilta tiedusteltiin päivittäin poltettujen savukkeiden määrää. Keskimääräinen päivittäinen savukkeiden kulutus on pysynyt melko vakaana jo 1980-luvulta lähtien kahdessa vanhemmassa ikäryhmässä aina 2000-luvun puoliväliin, jonka jälkeen kulutus on hieman laskenut (liitetaulukot 12, 30). Kahden viime vuoden aikana kulutus on vähentynyt. Pojat ovat

polttaneet useampia savukkeita päivässä kuin tytöt, mutta vuonna 2013 14-vuotiailla tytöillä luku oli poikia korkeampi. Vuonna 2013 14-vuotiaat pojat polttivat keskimäärin 5 savuketta päivässä tyttöjen polttaessa 8. Yli 9 savuketta päivässä polttavien osuudet on esitetty liitetaulukossa 9 (ks. myös liitetaulukko 31).

3.6 ITSEKÄÄRITYT SAVUKKEET

Nuoret polttavat ensisijaisesti tehdasvalmisteisia savukkeita (liitetaulukko 4). Piipun ja sikarin polttaminen on harvinaista. Savukkeiden kääriminen irtotupakasta on yleisintä 16-vuotiaiden joukossa. Päivittäin tupakoivilla itsekääritysten polttaminen joko yksinomaan tai tehdasvalmisteisten rinnalla lisääntyi 1990-luvulla moninkertaiseksi, mutta kääntyi laskuun vuoden 1999 jälkeen useimmissa ikä- ja sukupuoliryhmissä (liitetaulukot 13). Tutkimusjakson 2011–2013 välisenä aikana itsekääritysten suosion muutokset olivat epäsystemaattisia eri ikä- ja sukupuoliryhmissä.

3.7 VESIPIIPUN KÄYTTÖ

Vuoden 2013 kyselyssä kysyttiin toisen kerran nuorilta vesipiipun käytöstä. Noin 24 % nuorisista ei tiennyt, mikä vesipiippu on. Tietoisuus vesipiipusta lisääntyi iän myötä. 60 % vastaajista ei ollut koskaan kokeillut vesipiippua. Kerran tai pari kokeilleita oli 12–18-vuotiaista 12 % ja yli 20 kertaa käyttäneitä vain muutama prosentti. Kokemukset vesipiipusta olivat yleisempiä vanhemmissa ikäryhmissä. Kun kokeilijoiden ja useamman kerran käyttäneiden osuudet yhdistetään, vähintään kerran vesipiippua oli käyttänyt 18-vuotiaista pojista 29 %, 16-vuotiaista pojista 18 %, 18-vuotiaista tytöistä 30 % ja 16-vuotiaista tytöistä 21 %. (Taulukko 3)

Tietoa vesipiipun käytöstä syvennettiin vuonna 2013 kahdella uudella kysymyksellä, jotka antoivat tarkempaa tietoa, mitä vesipiipussa on poltettu ja missä sitä on poltettu. Yleisimmin vesipiipussa oli poltettu maustettua tupakkaseosta, joka sisälsi nikotiinia (taulukko 4). Maustetut nikotiinia sisältämättömät yrttiseokset olivat myös suosittuja. Muiden tuotteiden käyttö vesipiipussa oli selvästi harvinaisempaa. Muita tuotteita käyttäneiden joukosta kannabista ilmoitti polttaneensa 12 vastaajaa. Pojista 6 % ja tytöistä 12 % ei tiennyt, mitä oli polttanut vesipiipussa.

Taulukko 3. Vesipiipun käyttö iän ja sukupuolen mukaan vuosina 2011 ja 2013 (%). Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Table 3. Use of water pipe in 2011 and 2013 by age and sex (%). (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

Vesipiipun käyttö (Use of water pipe)	12		14		16		18	
Pojat Boys	2011	2013	2011	2013	2011	2013	2011	2013
En tiedä mikä se on I do not know what it is	58	55	29	24	14	14	9	12
En No	39	44	63	68	64	69	58	59
Olen kokeilut kerran pari I have tried once or twice	2	1	6	7	15	13	23	21
Olen käyttänyt korkeintaan 20 kertaa I have used 20 times or less	-	-	1	1	4	3	6	7
Olen käyttänyt yli 20 kertaa I have used over 20 times	0	0	1	1	4	2	4	1
Yhteensä (Total)	100	100	100	100	100	100	100	100
N	312	326	608	494	558	508	390	359
Puuttuva tieto, N (missing)	8	8	13	14	8	8	2	7

	12		14		16		18	
Tytöt Girls	2011	2013	2011	2013	2011	2013	2011	2013
En tiedä mikä se on I do not know what it is	70	62	36	30	15	16	10	9
En No	30	38	60	65	67	65	61	61
Olen kokeilut kerran pari I have tried once or twice	1	0	4	5	15	16	23	23
Olen käyttänyt korkeintaan 20 kertaa I have used 20 times or less	-	-	0	1	2	3	4	6
Olen käyttänyt yli 20 kertaa I have used over 20 times	-	-	-	1	1	2	2	1
Yhteensä (Total)	100	100	100	100	100	100	100	100
N	318	326	769	494	864	508	694	708
Puuttuva tieto, N (missing)	8	8	8	14	4	8	2	6

Taulukko 4. Vesipiipussa poltettu aine vesipiippua kokeilleiden nuorten joukossa sukupuolen mukaan (%). Vastaja on voinut ilmoittaa useita aineita. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Table 4. The substance smoked in water pipe among adolescents who had used water pipe in 2013, by sex (%). (boys = pojat, girls = tytöt) The respondent could report more than one substance. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

Vesipiipussa poltettu aine Substance used in water pipe	Pojat (%) Boys (N=190)	Tytöt (%) Girls (N=342)
Maustettua tupakkaseosta (sisältää nikotiinia) (Flavoured tobacco with nicotine)	61	54
Maustettua yrttiseosta (ei yleensä sisällä nikotiinia) (Flavoured herbs, usually no nicotine)	44	39
En tiedä I do not know	6	12
Muuta Something else	5	5

Sekä tytöt että pojat olivat polttaneet vesipiippua useimmiten kavereiden kanssa tai muussa seurueessa. Seuraavaksi yleisintä vesipiipun käyttö oli tytöillä ulkomaanmatkoilla ja juhlissa, pojilla puistossa, rannalla tai muutoin ulkona sekä ulkomaanmatkoilla. (Taulukko 5)

Taulukko 5. Paikat, joissa vesipiippua on poltettu, vesipiippua kokeilleiden nuorten joukossa sukupuolen mukaan vuonna 2013 (%). Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Table 5. Places where water pipe has been smoked among adolescents who had used water pipe in 2013 by sex (%). (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

Paikat, joissa vesipiippua on poltettu Places where water pipe was smoked	Pojat (%) 2013 (N=173)	Tytöt (%) 2013 (N=335)
Ulkomaan matkalla When travelling abroad	11	19
Kotimaan matkalla When travelling domestic	4	1
Juhlissa In parties	8	10
Puistossa, rannalla tai muutoin ulkona Parks, beaches, outside	15	6
Kavereiden kanssa tai muussa seurueessa With friends	52	56
Kotona Home	8	7
Muualla Elsewhere	2	1

3.8 SÄHKÖSAVUKKEIDEN KÄYTTÖ JA HANKINTA

Sähkösavukkeiden käytöstä ja hankinnasta kysyttiin ensimmäisen kerran vuoden 2013 kyselyssä. Vain noin 12 % kaikista 12–18-vuotiaista ei tiennyt, mitä sähkösavukkeet ovat. Tietoisuus sähkösavukkeista lisääntyi iän myötä. 67 % ei ollut koskaan kokeillut sähkösavukkeita. Kerran tai pari kokeilleita oli 14 %. (Taulukko 6) Kokemukset sähkösavukkeista olivat yleisempiä vanhemmissa ikäryhmissä. Kun kokeilijoiden ja useamman kerran käyttäneiden osuudet yhdistetään, vähintään kerran sähkösavukkeita käyttäneitä oli 18- ja 16-vuotiaista pojista 29 %, 18-vuotiaista tytöistä 27 % ja 16-vuotiaista tytöistä 21 %. (Taulukko 6) Kun sähkösavukkeiden käyttöä tarkasteltiin suhteessa tupakkatuotteiden kokeiluun, sähkösavukkeita kerran tai pari kokeilleista pojista 14 % ja tytöistä 9 % ei ollut kokeillut tupakkatuotteita. Useampia kertoja sähkösavukkeita käyttäneet olivat pääsääntöisesti kokeilleet myös tupakkatuotteita. (Taulukoita ei esitetty)

Taulukko 6. Sähkösavukkeiden käyttö iän ja sukupuolen mukaan vuonna 2013 (%). Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Table 6. Use of electronic cigarettes in 2013 (%), by age and sex. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

Sähkösavukkeiden käyttö	POJAT			TYTÖT				
Use of electronic cigarettes	12	14	16	18	12	14	16	18
En tiedä mitä ne ovat								
I do not know what they are	31	9	5	6	40	13	8	4
En								
No	67	73	67	65	59	75	71	71
Olen kokeilut kerran pari								
I have tried once or twice	2	13	20	20	1	9	16	20
Olen käyttänyt korkeintaan 20 kertaa								
I have tried 20 times or less	1	3	4	4	-	2	3	4
Olen käyttänyt yli 20 kertaa								
I have tried more than 20 times	-	1	5	5	-	1	2	3
Yhteensä Total	100	100	100	100	100	100	100	100
N	326	494	508	359	350	708	705	708
Puuttuva tieto, N (Missing)	8	15	9	8	15	8	5	6

Lähes kaksi kolmasosaa sähkösavukkeita kokeilleista nuorista ilmoitti käyttäneensä nikotiinipitoisia nesteitä (taulukko 7). Pojista 8 % ja tytöistä 14 % ei tiennyt, mitä käytetty sähkösavuke oli sisältänyt.

Taulukko 7. Sähkösavukkeiden sisältämä aine sähkösavukkeita kokeilleiden nuorten joukossa sukupuolen mukaan vuonna 2013 (%). Vastaaja on voinut valita enemmän kuin yhden aineen. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Table 7. The substance used in electronic cigarettes among adolescents who had used electronic cigarettes in 2013 (%). The respondent could report more than one substance. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

Sähkösavukkeiden sisältämä aine The substance used in electronic cigarettes	Pojat (%) Boys (N=295)	Tytöt (%) Girls (N=342)
Nikotiinipitoinen neste Liquid with nicotine	64	67
Nikotiiniton neste Liquid without nicotine	43	30
En tiedä I do not know	8	14

Sähkösavukkeita käyttäneet olivat hankkineet niitä valtaosin kavereilta tai tuttavilta (taulukko 8). Internetin kautta sähkösavukkeita oli hankkinut 7 %. Muiden hankintakeinojen osuudet olivat varsin pieniä. Tyttöjen ja poikien hankintakeinot olivat melko samanlaisia.

Taulukko 8. Niiden sähkösavukkeita käyttäneiden osuus (%), jotka ovat hankkineet sähkösavukkeita eri paikoista vuonna 2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
 Table 8. Sources of electronic cigarettes among those who have used electronic cigarettes in 2013 (%), by sex. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

Sähkösavukkeiden hankintalähde Source of electronic cigarettes	Pojat (%) Boys (N=226)	Tytöt (%) Girls (N=291)
Internet	7	7
Ulkomaat Abroad	3	3
Kaverit tai tutut Friends, acquaintances	79	79
Sukulaiset Family	3	7
Kauppa Shops	3	1
Lainattu joltakin, Borrowed from somebody	2	3
Muu Other	4	1

Sähkösavukemainoksia oli nähnyt 10 % pojista ja 9 % tytöistä. Mainoksien havaitseminen oli hieman yleisempää vanhemmissa ikäryhmissä. Yleisimmin sähkösavukemainoksia oli havaittu Facebookissa ja muualla internetissä, mutta myös kaupoissa ja niiden näyteikkunoissa. (Taulukko 9).

Taulukko 9. Niiden nuorten osuus (%), jotka olivat nähneet sähkösavukemainoksia (Pojat N=1405, Tytöt N=1929), sekä mainoksen nähneiden jakautuma mainoksen paikan mukaan (Pojat N=150, Tytöt N=210) 2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Table 9. Proportion of adolescents who has seen electronic cigarette advertisement (Boys N=1405, Girls N=1929) and according to the place of advertisement among those who had seen advertisement (Boys N=150, Girls N=210), by gender 2013. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

Havainnot sähkösavukemainoksista Observations on electronic cigarette advertisement	Pojat (%) Boys	Tytöt (%) Girls
Mainoksen nähneiden osuus Proportion of those who had seen advertisement	10	9
Mainoksen paikka mainoksen nähneiden joukossa Place of advertisement among those who had seen them		
Facebook	19	21
Muu internet/Other internet	42	41
Kaupassa tai näyteikkunassa	13	14
Shop, shop window		
Katukuvassa	5	2
In the street view		
Lehdessä, tv:ssä tai muussa perinteisessä mediassa	5	8
Magazine, TV, other traditional media		
Muualla /Elsewhere	15	13

3.9 PÄIVITTÄIN TUPAKOIVIEN TUPAKKAOSTOT JA TUPAKAN HANKINTA

Tupakkaostoja kysyttiin seuraavasti: ”Oletko ostanut viimeisen kuukauden aikana itsellesi tupakkaa?” vastausvaihtoehtojen ollessa En ja Kyllä, mistä? Kyllä -vaihtoehdon rengastaneet vastasivat edelleen Kyllä/En ostopaikkavaihtoehtoihin, joita oli 11. Ostaneiksi määriteltiin ne, jotka olivat vastanneet Kyllä ainakin yhteen annetuista ostovaihtoehtoista tai olivat vastanneet varsinaiseen kysymykseen Kyllä, mutta eivät olleet vastanneet ostovaihtoehtoihin mitään. Osuudet laskettiin päivittäin tupakoivista.

Taulukosta 10 käy ilmi, että tupakan hankintalähteet ovat moninaiset ja vaihtelevat iän mukaan. Nuoret hankkivat tupakkaa ostamalla itse kaupasta, kioskista tai muista vähittäismyyntipisteistä eli ns. kaupallisista lähteistä. Ne ikäryhmät, joita laki koskee (14- ja 16-vuotiaat), hankkivat 18-vuotiaita useammin tupakkaa kavereilta. Vastaavasti iän mukaisia eroja oli kaupallisista lähteistä hankkimisessa. Yllättäen etenkin 14-vuotiaat ilmoittivat katu-kaupan toiseksi yleisimmäksi lähteeksi. Kyseessä lienee tuotteiden välittäminen alaikäisille aikuisten taholta. Automaattitostot olivat vähäisiä eikä internetistä ostoja ilmoittanut kukaan.

Verrattuna vuoteen 2011 alaikäisten ostot kaupallisista lähteistä, myös kioskeista ja huoltoasemilta olivat vähentyneet vuonna 2013, sen sijaan ostot kavereilta eivät olleet muuttuneet. 18-vuotiailla ei nähty muutosta vuosien 2011 ja 2013 välillä. Muutokset olivat tilastollisesti merkitseviä kioskin osalta 14- ja 16-vuotiailla ja kauppojen osalta 16-vuotiailla.

Taulukko 10. Niiden päivittäin tupakoivien 14–18-vuotiaiden osuus (%), jotka ovat ostaneet itselleen tupakkaa viimeisen kuukauden aikana eri hankintapaikoista vuonna 2011 ja 2013 (%) iän mukaan. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Table 10. Tobacco purchases for oneself during the past month from different sources among 14–18-year-old daily smokers in 2011 and 2013 (%), by age. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

Tupakkaostot eri hankintapaikoista Place of tobacco purchase	2011			2013		
	14	16	18	14	16	18
Kauppa /Shop	19	31	95	8	17	91
Kioski /Kiosk	22	26	63	2	14	63
Kaverit/ Friends	52	49	7	52	42	7
Huoltoasema /Gas station	6	11	58	0	7	60
Baari /Bar	-	3	22	-	1	23
Automaatti /Vending machine	3	2	1	-	-	1
Ruotsin tai Viron matkoilta Travel to Sweden or Estonia	-	8	9	2	4	14
Venäjän matkoilta/ Travel to Russia*				-	4	4
Katukaupasta /Street	5	5	2	13	3	3
Internet	-	-	-	-	-	-
Muualta /Elsewhere	9	4	1	4	6	1

*Ei kysytty 2011/ Not asked in 2011

3.10 TUPAKAN VÄLITTÄMINEN

Tupakan välittämistä koskeva kysymys oli suunnattu tupakoijille, ja sitä kysyttiin seuraavasti: ”Onko joku muu ostanut sinulle tupakkaa viimeisen kuukauden aikana sinun antamallasi rahalla?” Vastausvaihtoehtoina oli Ei ole / On, kuka? On -vaihtoehdon valinneet vastasivat edelleen ostajavaihtoehtoihin, joita olivat kaverit, sisarukset, vanhemmat ja muu aikuinen. Seuraavassa tarkastellaan 14–16-vuotiaita, jotka ovat alaikäisiä ja joille tupakan välittäminen on kielletty. 12-vuotiaat on jätetty pois koska heissä ei juuri ole päivittäin tupakoitsijoita.

Noin neljälle viidestä päivittäin tupakoivasta 14–16-vuotiaasta (pojat 76 %, tytöt 82 %) joku muu oli ostanut tupakkaa viimeisen kuukauden aikana. Taulukossa 11 on tarkasteltu niitä, joille joku muu oli välittänyt tupakkaa. Yleisimmin kaverit välittivät tupakkaa, mutta yllättävän suuri osuus ilmoitti muiden aikuisten ostaneen heille. Jopa vanhemmat välittivät tupakkaa alaikäiselle lapselleen.

Taulukko 11. Niiden päivittäin tupakoivien 14–16-vuotiaiden osuus (%), joille joku muu oli ostanut tupakkaa viimeisen kuukauden aikana vuonna 2013 (%) välittäjän ja sukupuolen mukaan. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Table 11. Percentage of those 14–16-year-old daily smokers to whom somebody else had bought tobacco during the past month in 2013 (%), by person who bought and gender. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

Joku muu ostanut tupakkaa, kuka Somebody else bought tobacco, who	POJAT /BOYS (N=68)	TYTÖT /GIRLS (N=116)
Kaverit /Friends	81	79
Sisarukset / Sisters/Brothers	3	12
Vanhemmat/ Parents	6	9
Muu aikuinen/ Other adult	31	33

3.11 TUPAKKAMAINONNAN HAVAITSEMINEN JA TUPAKKATUOTTEIDEN ESILLÄPITO

Tupakkamainontaa koskeva kysymys vuoden 2013 kyselyssä oli esitetty seuraavasti: ”Oletko nähnyt viime kuukauden aikana tupakkamainoksia Suomessa? Vastausvaihtoehtoina oli En / Kyllä, missä? (avoin kysymys). Kaikista 12–18-vuotiaista 92 % ilmoitti, ettei ollut nähnyt tupakkamainoksia tutkimusta edeltäneen kuukauden aikana ja 8 % ilmoitti nähneensä mainoksia.

Ylivoimaisesti eniten mainoksia oli nähty televisiossa (41 %). Internetin osuus nousi vuoden 2011 3 %:sta vuoden 2013 11 %:iin. Mainoksia oli havaittu myös jonkin verran kaupoissa (9 %), kaupungilla (8 %) ja laivalla (4 %). (Taulukko 12) Vuoteen 2011 verrattuna internet-mainoksia oli nähty enemmän ja televisiomainoksia taas hieman vähemmän.

Taulukko 12. Niiden nuorten osuus (%), jotka ilmoittivat nähneensä tupakkamainoksia viimeisen kuukauden aikana sekä eri paikoissa mainoksia nähneiden osuus mainoksen nähneistä vuosina 2011 ja 2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Table 12. Proportion of those who had seen tobacco advertisement and source of advertisements among those who had seen them during the past month (%) in 2011 and 2013. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

Tupakkamainoksen nähneiden osuus ja mainoksen paikka	2011	2013
Mainoksen nähneiden osuus kaikista Has seen advertisement among all	7	8
Mainoksen paikka mainoksen nähneiden joukossa (2011 N=277, 2013 N=291) Place of advertisement among those who had seen them		
TV	50	41
Jossakin muualla/ Elsewhere	12	11
Kauppa /Shop	9	9
Koulu /School	7	3
Lehdet /Magazines and newspapers	6	3
Laiva /Ferries on board	5	4
Kaupungilla/ in the city	5	8
Internet	3	11
Bussipysäkki, bussi /Bus stop, bus	2	3
Tupakka-askissa/Box of cigarettes	1	1
Kaikkialla / Everywhere	—	3
Lentokentällä /Airport	—	1
Kioskillalla/ Kiosk	—	1
En muista	—	1
Yhteensä Total	100	100

Tupakkatuotteiden esilläpitokysymys toistettiin vuoden 2013 kyselyssä samanlaisena kuin 2011: ”Oletko nähnyt tupakkatuotteita esillä viime kuukauden aikana kotisi, koulusi tai työpaikkasi lähellä?” Vaihtoehdot olivat Olen/En/En yleensä käy. Esilläpitopaikkoina oli annettu kaupat, kioskit ja huoltoasemat. Kyselylomakkeessa kysymys oli suunnattu kaikille vastaajille.

Kun tarkastelusta rajattiin pois ne nuoret, jotka ilmoittivat etteivät he yleensä käy ko. vähittäismyyntipaikoissa (Taulukko 13), havaittiin, että vuonna 2013 yhä enemmistö nuorista oli nähnyt tupakkatuotteita esillä käydessään kaupoissa, kioskeissa tai huoltoasemilla. Verrattuna vuoteen 2011 ennen esilläpitokieltoa luvut olivat selvästi laskeneet. Nuoremmat ikäryhmät

näkivät vuonna 2013 vanhempia vähemmän tupakkatuotteita etenkin kaupoissa. Tätä eroa ei ollut 2011.

Taulukko 13. Niiden nuorten osuus (%), jotka ilmoittivat nähneensä viime kuukauden aikana tupakkatuotteita esillä kaupoissa, kioskeissa ja huoltoasemilla, iän ja sukupuolen mukaan vuosina 2011 ja 2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Table 13. Percentage of those adolescents who had seen tobacco products in shops, kiosks and in gas stations, according to age and sex, in 2011 and 2013 (%).(boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

Nähty tupakkatuotteita esillä							
Sukupuoli ja ikä	Kaupat		Kioskit		Huoltoasemat		
	2011	2013	2011	2013	2011	2013	
Pojat							
12	82	62	69	76	68	76	
14	87	56	79	65	80	65	
16	84	67	79	68	80	71	
18	86	78	84	80	84	77	
Tytöt							
12	87	56	76	62	77	68	
14	89	59	83	62	79	64	
16	88	66	87	62	87	70	
18	86	78	84	76	82	80	
Yhteensä (%)	87	65	82	69	81	71	
(n)	(4428)	(3388)	(3350)	(2543)	(2900)	(2206)	
Ei yleensä käy (n)	(138)	(770)	(1216)	(1615)	(1666)	(1952)	

3.12 TUPAKOINTIIN LIITTYVÄT ASEENTEET

Tupakointiin liittyviä asenteita kysyttiin vuoden 2013 kyselyssä yhdellä kysymyksellä: ”Mitä mieltä olet seuraavasta väittämästä? Tupakointi on luusereiden puuhaa.” Edellisen kerran vastaava kysymys esitettiin vuonna 2005. Vuonna 2013 väittämän ”Tupakointi on luusereiden puuhaa” kanssa ehdottomasti ja jokseenkin samaa mieltä oli valtaosa 12-vuotiaista ja vielä yli puolet 18-vuotiaistakin. (Taulukko 14). Iän mukana osuus pieneni. Kovin suuria systemaattisia muutoksia ei aikavälillä ollut tapahtunut.

Taulukko 14. Väittämä "Tupakointi on luusereiden puuhaa" iän ja sukupuolen mukaan vuosina 2005 ja 2013 (%). Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Table 14. Statement "Smoking is for losers", in 2005 and 2013, by age and sex (%). (boys = poijat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

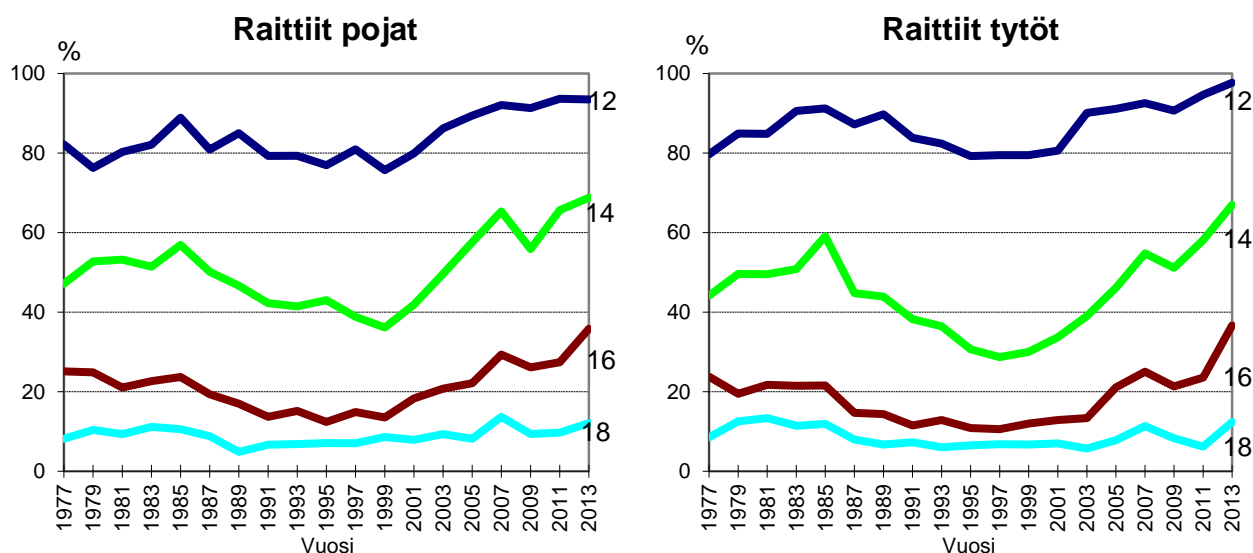
	12		14		16		18	
	2005	2013	2005	2013	2005	2013	2005	2013
Pojat								
Ehdottomasti samaa mieltä	73	58	49	44	31	34	26	24
Jokseenkin samaa mieltä	15	24	24	27	25	27	22	28
Vaikea sanoa	8	14	16	22	23	24	25	32
Hieman eri mieltä	2	3	7	10	11	10	14	10
Ehdottomasti eri mieltä	1	1	4	5	10	5	13	5
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	394	255	1084	406	802	427	676	
	12		14		16		18	
	2005	2013	2005	2013	2005	2013	2005	2013
Tytöt								
Ehdottomasti samaa mieltä	63	69	39	46	26	31	21	28
Jokseenkin samaa mieltä	20	17	28	28	30	27	27	33
Vaikea sanoa	13	11	19	15	22	26	26	26
Hieman eri mieltä	4	3	9	7	13	12	15	9
Ehdottomasti eri mieltä	0	1	5	3	9	4	11	4
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	412	285	1183	594	984	594	934	625

4 ALKOHOLIN JUOMINEN

4.1 RAITTIUS

Vuonna 2013 12-vuotiaista pojista 94 % ja tytöistä 98 % ilmoitti, että ei juo alkoholijuomia edes pieniä määriä. Tyttöjen ja poikien välillä ei raittiudessa ollut juurikaan eroa eri ikäryhmissä. Raittius väheni iän karttuessa siten, että 18-vuotiaista pojista ja tytöistä 12 % ilmoitti, ettei juo lainkaan alkoholijuomia. (liitetaulukko 14)

Vuonna 2013 raittiiden nuorten osuus 12–16-vuotiaista tytöistä ja pojista on suurimmillaan koko 2000-luvun aikana. Tutkimusjaksolla 2011–2013 raittiiden 14-vuotiaiden poikien osuus nousi 66 %:sta 69 %:iin ja tytöillä 58 %:sta 67 %:iin. 16-vuotiaiden ikäryhmässä raittiiden poikien ja tyttöjen osuudet olivat vuonna 2011 27 % ja 24 %, vuonna 2013 osuudet olivat puolestaan 36 % ja 37 %. 18-vuotiailla pojilla vastaavat osuudet olivat 10 % vuonna 2011 ja 12 % vuonna 2013, kun taas 18-vuotiailla tytöillä raittius kaksinkertaistui. (6 % vs. 12 %). (liitetaulukko 16, kuvio 8). Kahden viime vuoden aikana (2011–2013) raittius yleistyi tilastollisesti merkitsevästi 14-, 16- ja 18-vuotiailla tytöillä ja 16-vuotiailla pojilla (liitetaulukko 40).

Kuvio 8. Raittiiden 12–18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1977–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

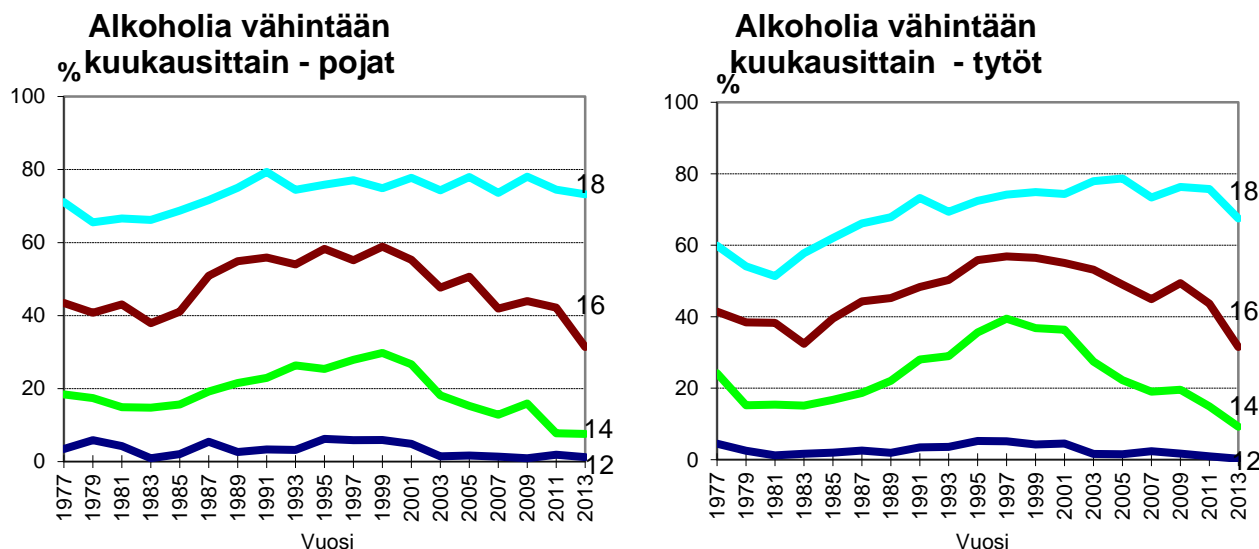
Figure 8. Percentage of 12–18-year-olds who abstain from alcohol in 1977–2013, by age and sex. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

4.2 ALKOHOLIN JUOMISTIHEYYS

Vuonna 2013 kerran kuukaudessa tai useammin alkoholia juovien prosenttiosuudet olivat 14-vuotiailla pojilla 7 % ja tytöillä 9 %, 16-vuotiailla pojilla 32 % ja tytöillä 31 % sekä 18-vuotiailla pojilla 72 % ja tytöillä 68 %. 12-vuotiaiden ikäryhmässä 1 % pojista ja 0 % tytöistä ilmoitti juoneensa ainakin pieniä määriä alkoholia vähintään kerran kuukaudessa. (liitetaulukko 14).

Vuosien 2005–2007 välinen kuukausittaisen alkoholinkäytön laskusuunta pysähtyi vuonna 2009 kaikissa ikäryhmissä 12-vuotiaita lukuun ottamatta. Vuosien 2011–2013 välillä alkoho-

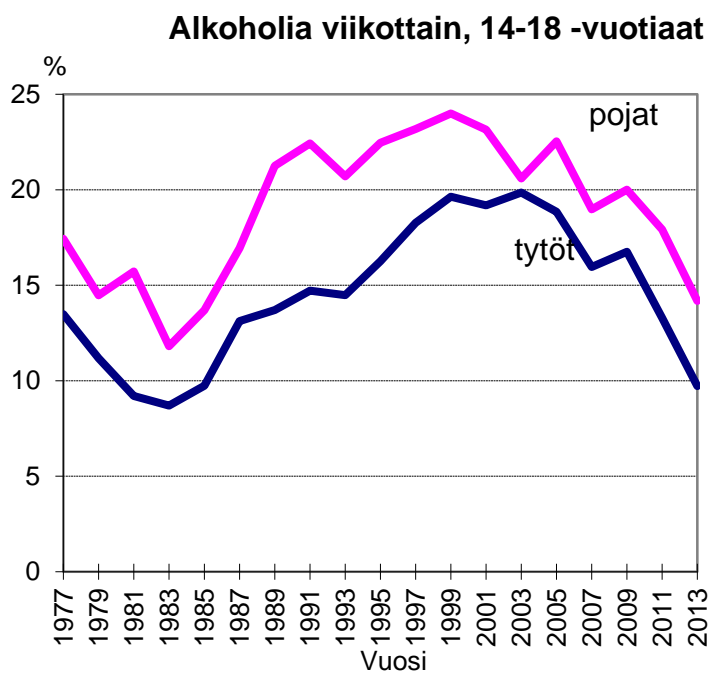
lin kuukausittainen käyttö kääntyi uudelleen kaikissa ikä- ja sukupuoliryhmissä lukuun ottamatta 14-vuotiaita poikia. Kun 14–18-vuotiaista pojista 41 % ilmoitti juovansa alkoholia kerran kuukaudessa tai useammin vuonna 2011, oli osuus laskenut 37 %:iin vuonna 2013. Tyttöjen vastaavat osuudet olivat 45 % ja 36 %. (kuvio 9, liitetaulukot 17 ja 35) Kuukausittaisen alkoholin käytön muutokset vuosien 2011 ja 2013 välillä olivat ikä- ja sukupuoliryhmittäisessä tarkastelussa tilastollisesti merkitseviä 14-, 16- ja 18-vuotiailla tytöillä ja 16-vuotiailla pojilla. (liitetaulukko 40)

Kuvio 9. Alkoholia vähintään kerran kuukaudessa juovien 12–18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1977–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Figure 9. Percentage of 12–18-year-olds who drink alcohol at least once a month in 1977–2013, by age and sex. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

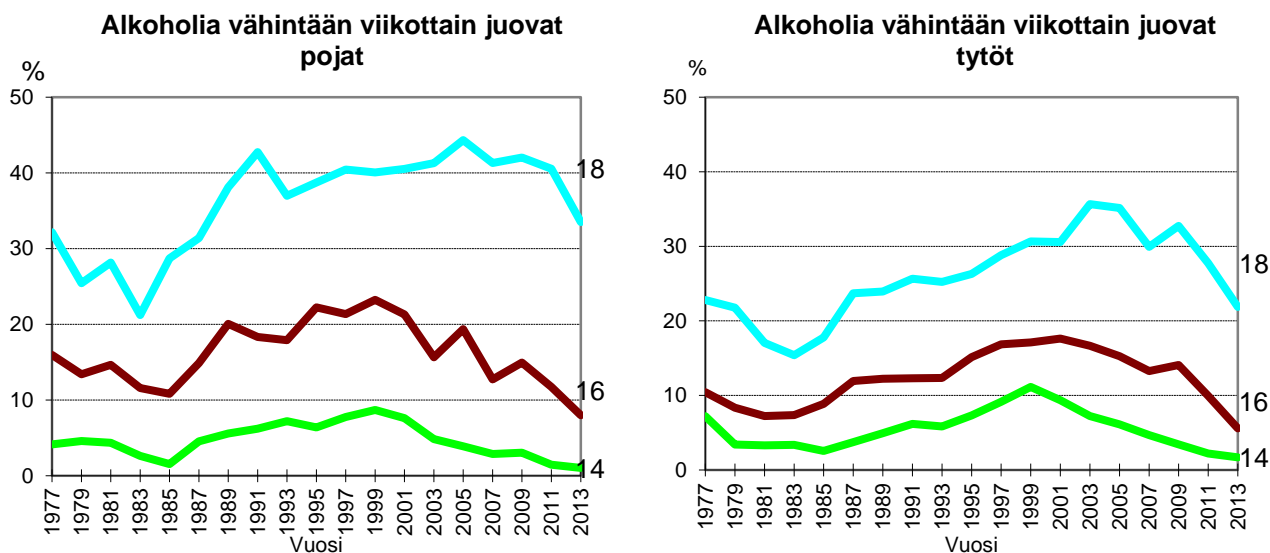
Tutkimusjaksolla 2011–2013 viikoittain juovien 14–18-vuotiaiden osuus on jatkanut laskuaan vuoden 2009 nousun jälkeen. Vuonna 2013 viikoittain juovien poikien osuus on laskenut alimmilleen koko 2000-luvulla (14 %) ja tyttöjen osuus 10 % on saavutettu ensimmäistä kertaa sitten vuoden 1985 (kuvio 10).

Ikäryhmittäin tarkasteltuna vuodesta 2011 vuoteen 2013 viikoittainen alkoholin juominen on kääntynyt laskusuuntaan kaikissa ikäryhmissä ja molemmilla sukupuolilla lukuun ottamatta 14-vuotiaita poikia ja tyttöjä (liitetaulukko 18, kuvio 10). Muutokset olivat ikä- ja sukupuoli-ryhmittäisessä tarkastelussa tilastollisesti merkitseviä 16- ja 18-vuotiailla tytöillä ja pojilla (liitetaulukko 40).

Kuvio 10. Alkoholia vähintään kerran viikossa juovien 14–18-vuotiaiden ikävakioitunut osuudet (%) sukupuolen mukaan vuosina 1977–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Figure 10. Age-adjusted percentage of 14–18-year-olds who drink alcohol at least once a week in 1977–2013, by sex. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

Kuvio 11. Alkoholia vähintään kerran viikossa juovien 14–18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1977–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

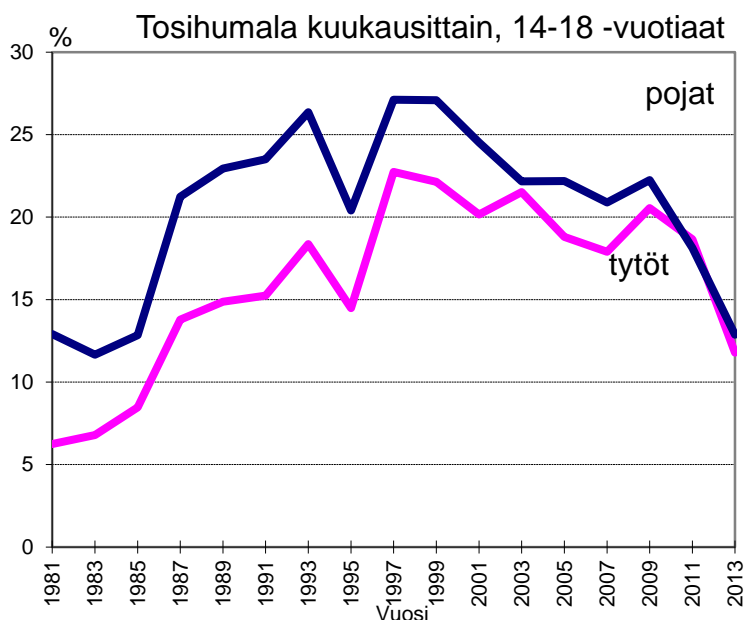
Figure 11. Percentage of 14–18-year-olds who drink alcohol at least once a week in 1977–2013, by age and sex. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

4.3 HUMALAJUOMINEN

Humalajuominen on ollut 12-vuotiaiden ikäryhmässä harvinaista läpi tutkimusjakson. Vuonna 2013 kukaan tästä joukosta ei ilmoittanut olleensa tosihumalassa. 14-vuotiaista pojista 1 % ja tytöistä 3 % ilmoitti olleensa vähintään kerran kuukaudessa humalassa. Sen sijaan 16-vuotiailla humalajuominen oli selvästi yleisempää (pojat 9 % ja tytöt 8 %). Vanhimmassa ikäryhmässä kuukausittainen humalajuominen oli hieman yleisempää pojilla (pojat 29 % ja tytöt 25 %) (liitetaulukko 19).

Tosihumalaan kuukausittain juovien 14–18-vuotiaiden nuorten osuudet olivat 80-luvun alkupuolella vielä maltilliset, kun alle 10 % tytöistä ilmoitti humaltuvansa vähintään kerran kuukaudessa. Kuukausittainen tosihumala kuitenkin yleistyi 80-luvun alusta 90-luvun loppuun sekä tytöillä että pojilla, vuoden 1995 notkahdusta lukuun ottamatta (kuvio 13 ja liitetaulukko 37). Tutkimusjaksolla 2003–2009 14–18-vuotiaiden poikien kuukausittainen humalajuominen asettui noin 22 %:n tasolle. Vuonna 2011 kuukausittainen humalajuominen kääntyi kuitenkin uudelleen laskuun ja oli 18 %. Vuonna 2013 laskusuunta jatkuu ja on laskenut nyt 13 %:iin. Edellisen kerran poikien humalajuominen on ollut alle 15 % vuonna 1985. Tyttöjen kohdalla havaitaan samanlainen laskusuunta. Vuonna 2011 tytöistä 19 % raportoi kuukausittaisesta tosi humalasta ja vuonna 2013 luku oli laskenut 12 %:iin, ollen nyt lähellä vuoden 1987 tasoa. (kuvio 12 ja liitetaulukko 37).

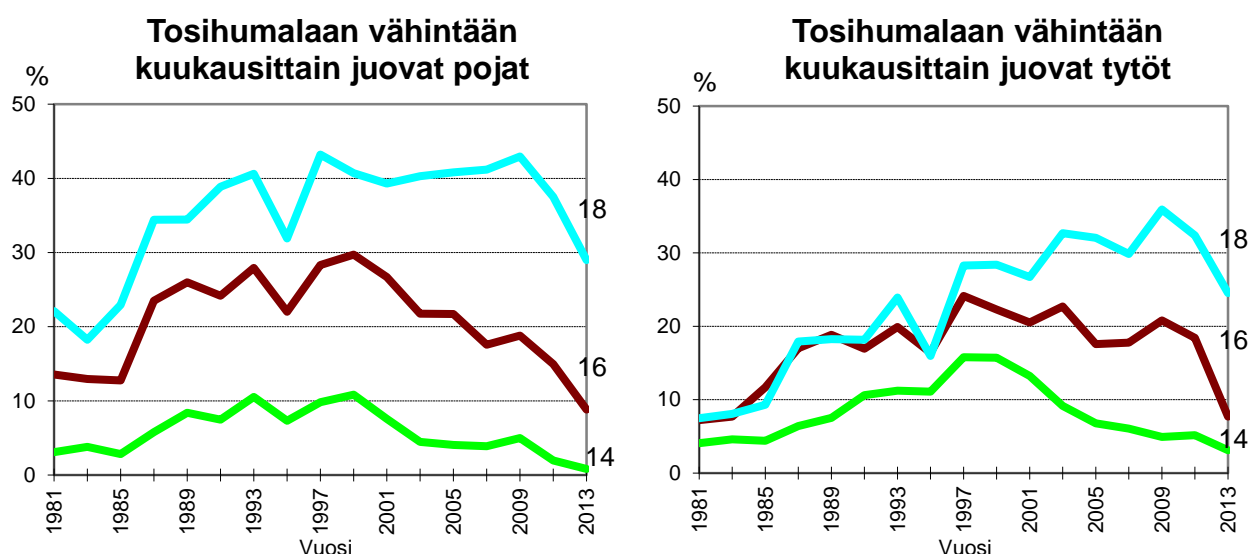
Ikä- ja sukupuoliryhmittäisessä tarkastelussa (kuvio 13, liitetaulukko 19) kuukausittainen humalajuominen on laskenut kahden viime vuoden aikana kaikissa ikäryhmissä sekä pojilla että tytöillä. Muutokset vuosien 2011 ja 2013 välillä olivat kuukausittaisen humalajuomisen osalta tilastollisesti merkitseviä 14-vuotiailla tytöillä sekä 16- ja 18-vuotiailla tytöillä ja pojilla (liitetaulukko 40).

Kuvio 12. Tosihumalaan vähintään kuukausittain juovien 14–18-vuotiaiden ikävakioitunut osuudet (%) sukupuolen mukaan vuosina 1981–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Figure 12. Age-adjusted percentage of 14-18-year-olds who get really drunk at least once a month in 1981–2013, by sex. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

Tutkimusjaksolla 2005–2007 18-vuotiaiden poikien viikoittainen humalajuominen pysytteli 12 %:n tasolla. Vuonna 2009 viikoittainen humalajuominen kääntyi laskuun ja 18-vuotiaista pojista 9 % ilmoitti vuonna 2011 juoneensa itsensä tosihumalaan vähintään kerran viikossa. Sen sijaan vuonna 2013 viikoittaisesta humalajuomisesta raportoi enää 5 % 18-vuotiaista pojista. 18-vuotiailla tytöillä viikoittainen humalajuominen puolestaan säilyi vuosina 2007–2011 6 %:n tasolla ja laski vuonna 2013 kolmeen prosenttiin. Nuoremmissa ikäryhmissä viikoittainen humaltuminen oli harvinaista: 16-vuotiaista 2–1 % ja 14-vuotiaista vain yksittäiset nuoret ilmoittivat juovansa tosihumalaan vähintään kerran viikossa. (Liitetaulukko 20) Ikä- ja sukupuoliryhmittäisessä tarkastelussa viikoittaisen alkoholinkäytön muutos oli tilastollisesti merkitsevä 16-vuotiailla tytöillä ja melkein merkitsevä 16- ja 18-vuotiailla pojilla (liitetaulukko 40).

Kuvio 13. Tosihumalaan vähintään kuukausittain juovien 14–18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1981–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Figure 13. Percentage of 14–18-year-olds who get really drunk at least once a month in 1981–2013, by age and sex. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

4.4 ALKOHOLIMAINONNAN HAVAITSEMINEN

Alkoholimainontaa koskeva kysymys vuoden 2013 kyselyssä oli suunnattu kaikille vastaajille ja esitetty seuraavasti: ”Oletko nähnyt viime kuukauden aikana alkoholijuomia koskevia mainoksia Suomessa jossakin seuraavista paikoista?” Vastausvaihtoehdot olivat Olen nähnyt/En ole nähnyt. Vaihtoehdoiksi oli annettu seuraavat paikat: aikakauslehdissä, sanomalehdissä, televisiossa ja muualla, missä? (avoin kysymys). Vastaajan oli mahdollista valita useampia alkoholimainonnan lähteitä. (Taulukko 15)

Kaikista 12–18-vuotiaista nuorista 35 % ilmoitti havainneensa alkoholimainontaa televisiossa. Vastaavasti nuorista 22 % oli havainnut alkoholimainontaa aikakauslehdissä ja 7 % sanomalehdissä. Alkoholimainontaa oli havaittu myös muualla, sillä 12–18-vuotiaista nuorista 925 (30 %) oli valinnut vastausvaihtoehdon ”muualla, missä?”. Eniten alkoholimainontaa (30 %) oli nähty ulkomainonnan yhteydessä esimerkiksi kaduilla, teiden varsissa sekä mainostauluissa. Internetissä alkoholimainontaa oli havainnut 18 % nuorista. Lähes yhtä moni oli havainnut alkoholimainontaa bussipysäkeillä (16 %). Alkoholimainontaa oli havaittu lisäksi

kaupoissa ja kauppojen näyteikkunoissa (10 %), laivalla (4 %) sekä kauppojen mainoslehdissä (3 %). (Taulukko 15)

Taulukko 15. Niiden nuorten osuus (%), jotka ilmoittivat nähneensä alkoholijuomia koskevia mainoksia viimeisen kuukauden aikana eri paikoissa vuonna 2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Table 15. Sources of alcohol advertisements among those who had seen alcohol advertisements during the past month (%) in 2013. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

Alkoholijuomia koskevien mainosten lähde¹ Source of alcohol advertisement¹	Alkoholimainoksia eri paikoissa havainneiden osuus % (N) Proportion of those who have seen advertisement
Aikakauslehti / Magazine	22 (677)
Sanomalehti / Newspaper	7 (197)
Televisio / TV	35 (1073)
Muu lähde / Other source	30 (925)
<i>Ulkomainonta² / Outside²</i>	31 (188)
<i>Internet²</i>	18 (112)
<i>Bussipysäkki² / Bus stop²</i>	16 (94)

¹ Vastaaja on voinut valita useamman vaihtoehdon. The respondent could have chosen more than one option.

² Mukana vastaajat, jotka nimesivät vähintään yhden muun mainonnan lähteen (N = 608). Those who have named at least one other resource (N=608).

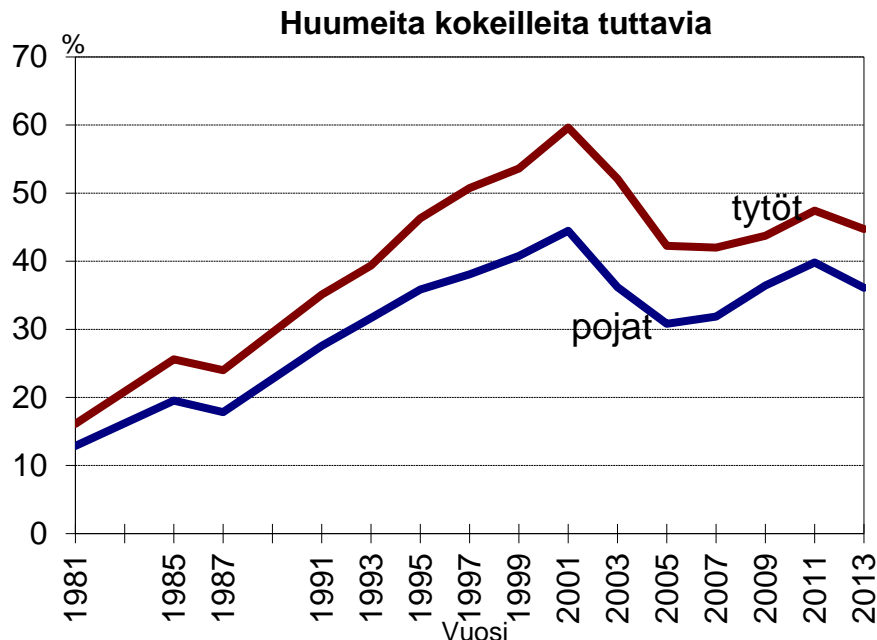
5 SOSIAALINEN ALTISTUMINEN HUUMEILLE

5.1 TUTTAVIEN HUUMEIDEN KÄYTTÖ

Ainakin yhden huumekekeilijan tuttaviansa keskuudessa tietävien 14–18-vuotiaiden osuus lisääntyi selvästi vuoden 1987 jälkeen aina vuoteen 2001 asti. Tämän jälkeen osuus lähti laskuun, joka jatkui vuoteen 2005 asti. Vuosien 2005 ja 2007 välillä lasku pysähtyi ja vuosien 2007–2011 välillä osuus oli kääntynyt uudelleen nousuun. Vuoden 2013 aineistossa trendi on sen sijaan kääntynyt uudelleen laskuun sekä pojilla että tytöillä. (kuviot 14 ja 15, liitetaulukot 21, 23). 12-vuotiaiden osuudet olivat pieniä koko tarkastelujakson eikä systemaattisia muutoksia juuri ollut (kuvio 16, liitetaulukko 23).

Aiempiä vuosina tytöt ovat tienneet huumeiden käyttäjiä useammin kuin pojat, ja vuonna 2013 tämä ero on edelleen havaittavissa. Vuonna 2013 hieman alle puolet (47 %) 18-vuotiaista pojista ja 59 % tytöistä tiesi vähintään yhden huumaavia aineita viimeksi kuluneen vuoden aikana kokeilleen. Vastaavasti 16-vuotiaista tytöistä 48 % ja samanikäisistä pojista 41 % tiesi vähintään yhden huumeiden käyttäjän. (liitetaulukot 23, 38). Vain muutama prosentti 12-vuotiaista tiesi jonkun tuttavansa käyttäneen huumaavia aineita ja tämä osuus on ollut suhteellisen pysyvä vuodesta 1981 lähtien.

Yli viisi huumeita kokeillutta tuttavaa tiesi 15 % sekä 18-vuotiaista pojista että tytöistä vuonna 2013. Luvut olivat suurimmillaan vuonna 2001; pojilla 20 % ja tytöillä 23 %, jonka jälkeen osuudet lähtivät laskuun. Vuonna 2009 oli havaittavissa alkavaa nousua, joka jatkui myös vuonna 2011. Sen sijaan vuonna 2013 molemmilla sukupuolilla ja kaikissa ikäryhmissä, lukuun ottamatta 18-vuotiaita tyttöjä, oli havaittavissa laskua (liitetaulukko 24).

Kuvio 14. Vähintään yhden huumeita kokeilleen tuttavan tietävien 14–18-vuotiaiden ikävakioitunut osuudet (%) sukupuolen mukaan vuosina 1981–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

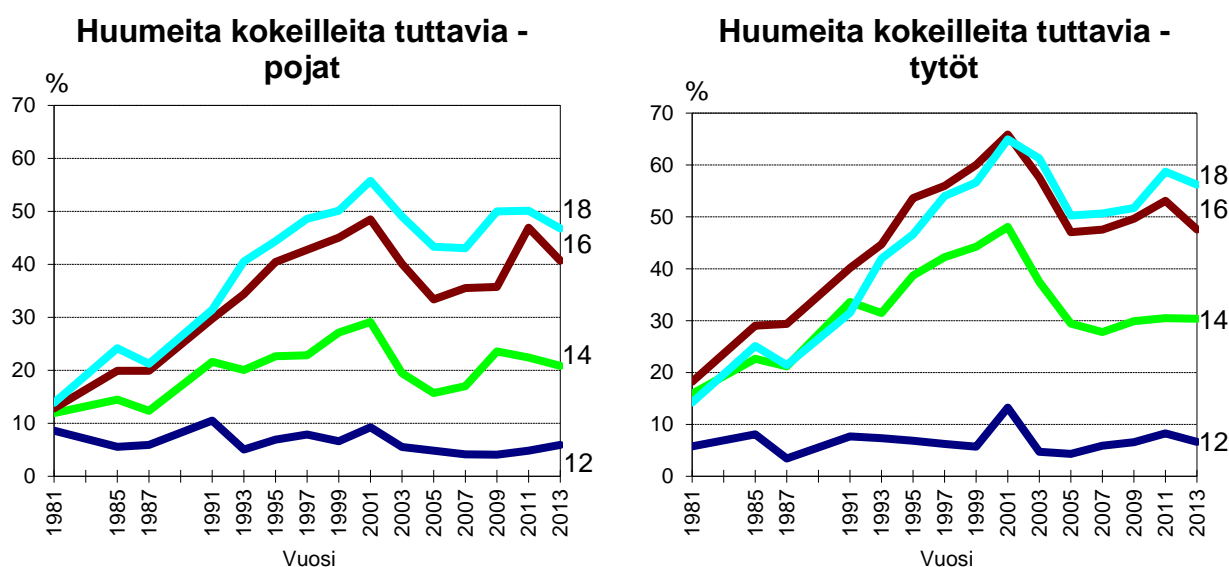
Figure 14. Age-adjusted percentage of 14–18-year-olds knowing at least one acquaintance who tried drugs in 1981–2013, by sex. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

5.2 HUUMEIDEN TARJONTA

Huumeiden tarjontaa viimeisen vuoden aikana on kysytty vuodesta 1991 lähtien. Tarjonta lisääntyi 1990-luvun lopussa sekä 14–18-vuotiailla tytöillä että pojilla, mutta kääntyi laskuun vuoden 2001 jälkeen. Vuonna 2007 tarjonta lähti kasvuun ja jatkui vuoteen 2011. Vuonna 2013 huumeiden tarjonta näyttää kääntyneen hienoiseen laskuun, lukuun ottamatta 16-vuotiaita tyttöjä, joiden kohdalla tarjonta on pysynyt tasaisena. (kuvio 16, liitetaulukko 24).

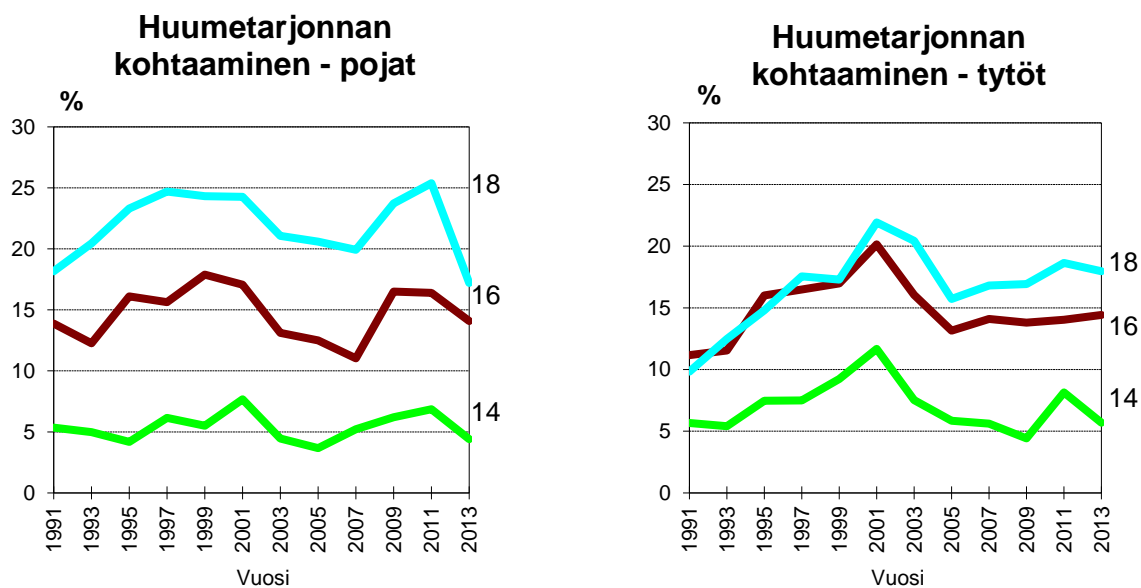
Vuonna 2013 huumeita oli tarjottu hieman alle joka viidennelle 18-vuotiaista pojista (17%) ja tytöistä (18 %) ja noin 4–6 %:lle 14-vuotiaista. (liitetaulukot 22, 25). Yksittäisille 12-vuotiaille huumeita oli tarjottu hieman vähemmän kuin vuonna 2011. Vuosien 2011–2013 välillä huumetarjonnan osalta muutos on tilastollisesti merkitsevä vain 18-vuotiailla pojilla (liitetaulukko 40).

Huumetarjonnan osalta kysyttiin erikseen ystävien ja tuttavien sekä täysin tuntemattomien tarjoamisista. Tarjonnan rakenne muuttui 1990-luvulta 2000-luvulle tultaessa siten, että valtaosa tarjonnasta tuli tuttavilta eikä enää vierailta kuten 1990-luvun alkupuolella (liitetaulukot 26,27). Tarjonnan rakenne on pysynyt ennallaan vuonna 2013. Ystävien tai tuttavien osuus tarjonnasta oli 15 % sekä 18-vuotiailla tytöillä että pojilla, ja tuntemattomien osuus vastaavasti 6 %. Nuoremmissa ikäryhmissä tuttavien ja tuntemattomien osuudet tarjoajista ovat pääpiirteissään samanlaiset.

Kuvio 15. Vähintään yhden huumeita kokeilleen tuttavien tietävien 12–18-vuotiaiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1981–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Figure 15. Percentage of 12–18-year-olds knowing at least one acquaintance who tried drugs in 1981–2013, by age and sex. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

Kuvio 16. Niiden 14–18-vuotiaiden osuudet (%), joille oli tarjottu huumaavia aineita vuosina 1991–2013, iän ja sukupuolen mukaan. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Figure 16. Percentage of 14–18-year-olds who were offered drugs in 1991–2013, by age and sex. (boys = pojat, girls = tytöt) Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

6 POHDINTA

6.1 TUPAKOINTI VÄHENEE EDELLEEN

Jo 2000-luvun alusta lähtien nuorten tupakointi on pikku hiljaa vähentynyt. Tämä koskee sekä päivittäistä tupakankulutusta että tupakointikokeiluja. Muutos on ollut selkeintä 14- ja 16-vuotiailla. Käytännössä tämä tulos tarkoittaa sitä, että tupakoinnin kokeiluikä ja säännöllisen tupakoinnin alkamisikä ovat siirtyneet myöhemmäksi.

Suomessa eri tutkimukset ovat antaneet hyvin yhdenmukaisia tuloksia nuorten tupakoinnin kehityksestä. Suomalaisnuorilla vuodesta 1996 alkaen tehdyssä Kouluterveyskyselyssä (2) tupakointitrendien suunta on ollut täsmälleen sama tämän tutkimuksen kanssa aina vuoteen 2011, johon asti Kouluterveyskyselyn tuloksia on saatavilla. Myös varusmiesten terveyskäytätymistä koskevan kyselytutkimuksen mukaan 17–19-vuotiaiden tupakointi väheni vuosina 1999–2010 (julkaisemattomia tuloksia). Sekä tämän että Nuorten terveystapatutkimuksen mukaan 2000-luvun lopun tupakointi on tässä ikäryhmässä 2010-luvun alussa hieman vähäisempää kuin 2000-luvun alussa.

Kansainvälisesti vertailtuna suomalaisnuorten tupakointi on 2000-luvulla edennyt samaan suuntaan kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa ja Kanadassa (6-9), joissa tupakointi on vähentynyt. Tuoreet tulokset Ruotsista osoittavat myös laskusuuntaa (4). Eurooppalaisessa useita maita käsittävässä ESPAD-tutkimuksessa eurooppalaisten nuorten tupakointi kokonaisuutena väheni 2000-luvun alkupuolella mutta sen jälkeen pysyi melko tasaisena vuoteen 2011 (5).

Valtioneuvoston asettama Terveys 2015 –kansanterveysohjelman (13) tavoite ”16–18-vuotiaista tupakoi alle 15 %“ ollaan 16-vuotiaiden osalta jo lähes saavutettu, mutta tupakointi lisääntyy edelleen 16 ja 18 ikävuoden välillä. Spesifejä toimia savuttomuuden edistämiseksi tulee edelleen tehostaa. Suomi on ensimmäisenä maana maailmassa asettanut 2010 voimaan astuneessa tupakkalain muutoksessa kunnianhimoisen tavoitteen, joka tähtää tupakkatuotteiden käytön vähittäiseen loppumiseen. Tavoiteajaksi on asetettu vuosi 2040.

Lainsäädännöllisten toimenpiteiden rinnalla erityisiä toimia ovat myös esimerkiksi alle 18-vuotiaiden tupakkaostot kieltävän myyntikiellon tehokas valvonta, tupakkaveron johdonmukainen korottaminen, nuorten toimintaympäristöjen savuttomuuspolitiikan edistäminen, tupakoinnin vieroitustyön tehostaminen sekä perheiden ja erityisesti nuorten äitien tupakattomuutta tukeva terveysneuvonta. Usein esitetään, että nuorten tupakoinnin vähentämiseksi tulisi hakea uusia keinoja. Mitään uusia keinoja tuskin on löydettävissä, vaan entisten keinojen toimeenpano ja tehostaminen ovat olennaisimmat.

Nuuskan käyttö on ollut nousussa 2000-luvun puolivälistä, vaikka nuuskan myyntikielto on ollut voimassa jo Suomen liittyttyä EU:iin. Satunnaisesti tai päivittäin nuuskaavia löytyy jopa 12-vuotiaista. Nuuskaa kokeilevat yhä enemmän myös tytöt, joskin nuuska on pääasiassa yhä poikien kiinnostuksen kohde. Tytöt ovat kuitenkin myös omaksumassa nuuskan käyttöä. Nuuskan ja savukkeiden sekakäyttö on myös suhteellisen yleistä alaikäisten poikien keskuudessa. Nuoret hankkivat nuuskaa ensisijaisesti kaveriensa kautta. Myös Ruotsin matkoilta osa ilmoittaa hankkineensa nuuskaa, Ruotsi kun on ainoa EU-maa, jossa nuuskaa saa laillisesti myydä. Ruotsista voi täysi-ikäinen edelleen tuoda suurehkoja määriä ns. omaan käyttöön, mutta alaikäisille maahantuonti on kiellettyä. Kyselyn tulosten valossa nykyiset tuontisäännökset ja -rajatukset eivät ole riittävän tehokkaita estämään nuuskan pääsyä nuorten käytettäväksi. Nuuskassa on runsaasti nikotiinia, joka aiheuttaa riippuvuutta. Nuoret eivät välttämättä tunne nuuskan terveyshaittoja. Suomen tupakkalaki ei anna sijaa Ruotsin tyypilliselle ”harm reduction” keskustelulle, jossa nuuskaa pyritään markkinoimaan.

6.2 SÄHKÖSAVUKKEET JA VESIPIIPPU

Sähkösavukkeet ovat olleet Suomen markkinoilla vasta muutaman vuoden, mutta ne ovat saaneet paljon huomiota. Nuorten sähkösavukkeiden käyttöä kysyttiin Nuorten terveystapatutkimuksessa ensimmäisen kerran vuonna 2013. Kyselyn tuloksista havaittiin, että vain reilu kymmenesosa 12–18-vuotiaista nuorista ei tiennyt, mikä sähkösavuke on. Tulos ei ole yllättävä, sillä vuonna 2012 toteutetussa eurooppalaisessa Eurobarometri-vertailussa sähkösavukkeet tunnettiin parhaiten nimenomaan Suomessa, jossa tuotteesta oli kuullut ja sen tunti 64 prosenttia vastaajista – vastaavan osuuden ollessa esimerkiksi Ruotsissa 17 (10). Suomessa sähkösavukkeiden käyttäjiä oli samassa tutkimuksessa yli 15-vuotiaassa väestössä kuitenkin vain kaksi prosenttia. Korkeakouluopiskelijoiden keskuudessa sähkösavukkeita käyttivät vuonna 2012 vain yksittäiset opiskelijat (28). Nuorten terveystapatutkimuksen vuoden 2013 kyselyn tuloksista käy ilmi, että sähkösavukkeita oli käyttänyt vähintään kerran vajaa kolmasosa 16- ja 18-vuotiaista pojista, reilu neljäsosa 18-vuotiaista tytöistä ja viidesosa 16-vuotiaista tytöistä. Useammat käyttökerrat olivat kuitenkin vielä suhteellisen harvinaisia. Sähkösavukkeissa oli käytetty yleisimmin nikotiinipitoisia nesteitä. Nuoret olivat hankkineet sähkösavukkeita pääosin kavereilta tai tutuilta.

Koska sähkösavuke on nykymuodossaan suhteellisen uusi tuote, menetelmällisesti laadukasta tutkimusta sen vaikutuksista terveyteen on vielä hyvin vähän. Sähkösavukkeiden on kuitenkin havaittu sisältävän terveydelle haitallisia ainesosia, kuten syöpää aiheuttavia nitrosamiineja ja myrkyllistä dietyleeniglykolia, mutta pitoisuudet ovat pienempiä kuin tavallisissa savukkeissa (29). Sähkösavukkeen käytöllä on myös havaittu lyhytkestoisia kielteisiä vaikutuksia keuhkojen toimintakykyyn, mutta uusina tuotteina näiden pitkäaikaisvaikutuksista ei ole vielä tietoa (30). Tuotteet eivät tällä hetkellä kulje Suomessa järjestelmällisesti minkään viranomaisvalvonnan läpi niin nesteiden kuin elektronisen laitteen turvallisuuden osalta. Niissä onkin havaittu puutteita toimintavarmuudessa sekä eroja todellisen ja ilmoitetun koostumuksen välillä (31-33).

Toisin kuin tuotteesta usein käytetty nimi sähkötupakka antaa ymmärtää, tuote ei sisällä tupakkaa. Sähkösavukelaitteissa käytettävä neste on tupakkalaissa tarkoitettua tupakan vastiketta. Tämän johdosta se ei ole lainsäädännön näkökulmasta tupakkatuote eikä kuulu ikäraja-valvonnan piiriin. Nikotiinia sisältävät tuotteet kuuluvat lääkelainsäädännön piiriin ja nikotiinin annosmäärä määrittää, pidetäänkö tuotetta reseptilääkkeenä vai vapaammin myytävänä itsehoitolääkkeenä. Vaikka sähkösavukkeita markkinoidaan lopettamisen apuvälineeksi, vuoden 2013 kyselyn tulokset osoittivat, että sähkösavukkeita kerran tai pari kokeilleista nuorista noin joka kymmenes ei ollut kokeillut tupakkatuotteita vaan aloitti suoraan sähkösavukkeilla. Kaiken kaikkiaan tulokset kokeilujen yleisyydestä sekä nikotiinipitoisten nesteiden käytöstä antavat voimakkaat perusteet sille, että sähkösavukkeet tulisi saattaa lainsäädännössä ikärajasetelyn ja -valvonnan piiriin. Aikuisten on myös syytä suhtautua nuorten sähkösavukekokeiluihin ja -käyttöön vakavasti. Erilaisten makuaineiden ja helposti hengitettävän höyryn avulla nuoren on helppoa opetella tupakoinnin tapaa, jolloin kynnys varsinaisten tupakkatuotteiden käyttöön voi olla alhaisempi (12). Nikotiinipitoisia nesteitä käytettäessä nuori altistuu myös fyysisen riippuvuuden kehittymiselle.

Vesipiippu on puolestaan pitkän historian omaava tuote. Se on lähtöisin itäisen Välimeren, Lähi-idän ja Aasian alueilta, jossa sitä ovat käyttäneet pääosin miehet (34). Itämaisen vesipiipun avulla poltetaan joko tupakkatuotteita tai tupakan vastiketta. Sen käyttö painottuu nuorilla aikuisilla satunnaiseen käyttöön ja vesipiippua poltetaan usein seurueessa. Kansainvälisesti vesipiipun suosio on kasvanut viime vuosina, vaikka sen käytössä on suuria maakohtaisia eroja (10,11). Suomessa yli 15-vuotiaasta väestöstä 14 prosenttia käytti vesipiippua satunnaisesti vuonna 2012 eikä kasvua ollut tapahtunut vuodesta 2009 (10). Korkeakouluopiskelijoista neljäsosa oli kokeillut vesipiipun käyttöä muutamia kertoja, ja miehet olivat käyttäneet vesi-

piippua naisia useammin (28). Nuorten terveystapatutkimuksessa vesipiipun käytöstä kysyttiin ensimmäisen kerran vuonna 2011. Vuoden 2013 kyselyn tulokset osoittavat vesipiipun käytön pysyneen samalla tasolla. Vaikka useat käyttökerrat olivat vielä suhteellisen harvinaisia, vähintään kerran vesipiippua käyttäneitä oli 18-vuotiaissa tytöissä ja pojissa vajaa kolmannes ja 16-vuotiaissa vastaavasti noin viidesosa. Vesipiippua oli poltettu yleisimmin kavereiden kanssa tai muussa seurueessa, mutta myös ulkomaanmatkoilla ja puistossa, rannalla tai muutoin ulkotiloissa. Yleisimmin vesipiipussa oli poltettu maustettuja tupakkaseoksia, mutta myös maustettuja nikotiinittomia yrttiseoksia. Muiden tuotteiden käyttö vesipiipussa oli hyvin harvinaista. Yksittäiset vastaajat raportoivat polttaneensa vesipiipussa kannabista.

Kansanterveyden näkökulmasta ilmiötä voidaan pitää huolestuttavana. Vesipiipun polton on todettu vaikuttavan keuhkotoimintoihin ja hengitysoireisiin yhtä paljon kuin syvällä sisäänhengityksellä tapahtuvan tupakoinnin (35). Se näyttää olevan yhteydessä keuhkosityövän, hengityssairauksien, alhaisen syntymäpainon ja hammassairauksien esiintyvyyteen (36). Yhteiskäytössä oleva suukappale voi levittää tartuntatauteja, kuten hepatiittia, helikobakteeria ja tuberkuloosia (37). Kansainvälisten tutkimusten perusteella vesipiippua polttavat käyttävät usein myös muita tupakkatuotteita, minkä johdosta vesipiipun käytön pitkäaikaisvaikutukset terveyteen tunnetaan heikommin sen pitkästä käyttöhistoriasta huolimatta (36). Koska vesipiippua poltetaan usein pitkiä aikoja kerrallaan, savua hengitetään moninkertaisia määriä tehdasvalmisteisiin savukkeisiin verrattuna: tunnin vesipiipun käyttö vastaa haitallisten aineiden pitoisuuksissa 4–20 savukkeen polttamista (38–40). Vesipiipun poltossa merkittävä terveydelle haitallinen tekijä on poltettava hiili, minkä takia tupakkakasvia sisältävät ja sisältämättömät seokset (yrttiseokset) eivät juuri eroa haitallisten aineiden pitoisuuksissa (41). Vesipiipun käyttöön liittyy mielikuva, että vesi toimisi tehokkaana haitallisten aineiden suodattajana (42). Vedellä on joidenkin aineiden, kuten nikotiinin ja karbonyyliin, kohdalla todettu pieni suodatava vaikutus (43,44). Kokonaisuudessaan vesipiipun poltto näyttää kuitenkin olevan jopa savukkeiden polttamista haitallisempaa.

Vesipiippu saattaa madaltaa kynnystä muiden tupakkatuotteiden käyttöön, sillä kansainvälisissä tutkimuksissa useat vesipiippua kokeilleet nuoret eivät ole kokeilleet savukkeita (45,46). Riippuvuushaittojen ehkäisyn näkökulmasta huomionarvoista on, että mikäli vesipiipussa poltetaan nikotiinia sisältävää tuotetta, sen käyttö on osaltaan edesauttamassa ja synnyttämässä riippuvuuskäyttäytymistä ja sosiaalista altistumista tupakkatuotteille. Kokeilujen yleistyessä myös mahdolliset vesipiipun käyttöön liittyvät haitat voivat lisääntyä. Tämän seurauksena ilmiöstä voi tulla kansanterveydellinen ongelma myöhemmin. Uutena ilmiönä sähkösavukkeiden vanassa markkinoilla on tullut myös sähkövesipiippu, e-shisha, jota markkinoidaan esimerkiksi nuorille ja nuorille aikuisille suunnatuissa blogeissa. Sähkövesipiiput muistuttavat muodoltaan joko sähkösavukkeita tai perinteisiä itämaisia vesipiippuja. Niissä hiili on korvattu lämmityselementillä ja akulla, ja maku tulee esimerkiksi puuvillakudokseen uutetusta nesteestä. Koska tuotteiden toimintaperiaate ja käytetyt aineet ovat samankaltaisia kuin sähkösavukkeissa, niiden vaikutukset lienevät samansuuntaisia.

6.3 TUPAKKATUOTTEIDEN MYYNTI, ESILLÄPITOKIELTO JA VÄLITTÄMINEN ALAIKÄISILLE

Nuorten terveystapatutkimuksessa on seurattu nuorten tekemiä tupakkaostoja eri hankintapaikoista todeten mm. myynti-ikärajan nostamisen 18 ikävuoteen vuonna 1995 vähentäneen nuorten tupakkaostoja kaupoista, kioskeista ja huoltoasemilta (kaupalliset lähteet). Toisaalta tähän liittyi kavereilta ja tuttavilta ostamisen lisääntyminen (48) sekä tupakan saanti kotiperäi-

sistä tupakkalähteistä (esim. vanhemmat ja sisarukset) (49). Vuonna 2009 uudistetun tupakalainsäädännön perusteella tupakan myynti luvanvaraistettiin tavoitteena nuorten tupakoinnin vähentäminen. Tupakan myynnin luvanvaraistamisella ei näyttänyt Nuorten terveystapatutkimuksen vuoden 2011 kyselyn perusteella olleen mainittavaa vaikutusta alaikäisten tupakkaostoihin vähittäismyyntiliikkeistä.

Sen sijaan vuosien 2011 ja 2013 välillä alaikäisten tupakkaostot kaupoista, kioskeista ja huoltamoilta vähenivät merkittävästi. Vertailuna olivat 18-vuotiaat, joiden tupakkaostoissa ei näkynyt muutoksia kahden vuoden aikana. Tähän myönteiseen tulokseen on vaikuttanut kaksi seikkaa: tuore tupakkatuotteiden esilläpitokielto sekä mahdollisesti myös Päivittäistavarakauppa ry:n (50) juuri ennen vuoden 2013 aineistonkeräystä annettu ohje ikärajojen aiempaa kattavamasta tarkastamisesta.

Tupakkatuotteiden ja niiden tavaramerkkien esilläpito tupakkatuotteiden vähittäismyyntissä kiellettiin 1.1.2012 alkaen. Myyjä saa esittää tupakkatuotteiden ostajalle tämän pyynnöstä myytävänä olevien tupakkatuotteiden pakkauksia esittävän painetun kuvaston ja luovuttaa myös tupakkatuotteista ja niiden hinnoista painetun luettelon. Nuorilta kysyttiin sekä vuonna 2011 että 2013 ovatko he nähneet tupakkatuotteita esillä kaupoissa, kioskeissa ja huoltoasemilla. Vuonna 2011 yli 80 % nuorista oli nähnyt tupakkatuotteita käydessään näissä vähittäismyyntiliikkeissä. Vuonna 2013 luvut olivat laskeneet selvästi: tuotteita oli nähnyt esillä kaupoissa 65 %, kioskeissa 69 % ja huoltoasemilla 71 %. Esilläpitokielto näyttää vähentäneen selvästi nuorten havaintoja tupakkatuotteista erityisesti kaupoissa. Muutos on ollut erityisen merkittävä nuorimmissa ikäryhmissä. Näiden tulosten valossa esilläpitokielto näyttää siis tukevan nimenomaan nuorimpien ikäryhmien suojaamista tupakkatuotteilta. Tupakkatuotteiden siirto pois näkyviltä ja parempaan kassahenkilön kontrolliin on yksi osa lainsäädännöllisiä keinoja, joiden avulla tuetaan nuorten tupakoinnin aloittamisen ehkäisyä. Toisaalta kuitenkin yli puolet vastaajista kaikissa ikäryhmissä ilmoittaa yhä nähneensä tupakkatuotteita esillä vähittäismyyntipisteissä. Osa korkeasta lukemasta voi selittyä sillä, että nuoret saattavat tulkita tupakkatuotteiden olevan esillä myös myyntitilanteissa, joissa tuote annetaan asiakkaalle tai että he tietävät aikaisemmasta ajasta, että kassojen vieressä numeroidut taulut sisältävät tupakkatuotteita. Lisäksi osa tupakkatuotteita peittävistä sermeistä kassan yläpuolella pidetään auki siten, että alhaalta katsottuna savukeaskit ovat helposti nähtävissä. Näin tuotteet eivät ole siis kokonaan poissa näkyvistä kuten laissa on tarkoitettu.

Toinen alaikäisten tupakkaostoja mahdollisesti vähentänyt tekijä on Päivittäistavarakauppa ry:n uusittu ohjeistus vuoden 2013 alusta (50). Ohjeistuksen mukaan kauppojen tulee tarkastaa ikä kaikilta alle 30-vuotiailta vaikuttavilta tupakan tai alkoholin ostajilta. Aiemmin suositeltiin iän tarkistamista alle 23-vuotiailta vaikuttavilta henkilöiltä. Kun tämä ohje yhdistyy esilläpitokiellon kanssa, alaikäisten tupakkaostojen ei pitäisi onnistua ilman kassojen osallistumista tähän tupakkalakia rikkovaan toimintaan. Edelleen noin joka kymmenes 14-vuotias ja joka viides 16-vuotias päivittäin tupakoiva oli ostanut tuotteita kaupasta, ja harvempi kioskeista. Tässä tutkimuksessa ei pystytty selvittämään, onko olemassa tiettyjä kauppiaita tai kioskeja, joissa myyntikiellosta ei välitetä, mutta tämä on mahdollista. Valvontaa tämän osalta tulee nyt tiukentaa ja valvonnan yhteyteen tulisi liittää monipuolinen tiedotus- ja neuvontakampanja – myyntikiellon valvonnassa voitaisiin korostaa esimerkiksi niiden myyjien ja kauppiaiden sosiaalista palkitsemista, jotka kantavat vastuunsa lasten suojelemiseksi nikotiiniriippuvuudelta.

Tupakkatuotteiden välittäminen alle 18-vuotiaille kiellettiin 1.10.2010 voimaantulleella tupakkalain muutoksella. Välittäminen voi johtaa sakkoon tai jopa vankeusrangaistukseen. Vuoden 2013 kyselyssä selvitettiin erikseen tupakan välittämistä 14–16-vuotiaille edeltävän kuukauden aikana. Selvästi yleisimmin tupakkaa olivat välittäneet kaverit, mutta noin joka kolmas päivittäin tupakoiva ilmoitti myös muun aikuisen hankkineen heille tupakkaa. Tupakkaa välitettiin myös perhepiirissä vanhempien tai sisarusten taholta. Näyttää siltä, että tupakkatuotteiden välittämiseen alaikäisille suhtaudutaan lainmuutoksesta huolimatta yhä välinpi-

tämättömästi tai asiaa ei tunneta tai ymmärretä. Erityisesti vanhempien tupakan välittäminen alaikäisille lapsilleen on erikoista. Vanhempien ja nuorten parissa työskentelevien aktiivisuus savukkeiden ja nuuskan hankintalähteiden selvittämisessä sekä välitystoimintaan puuttumisessa on olennainen keino muun muassa nuuskakokeilujen yleistymisen hillitsemiseksi.

6.4 TUPAKKAMAINONTA

Tupakkamainonta on ollut Suomessa kokonaan kiellettyä vuodesta 1978 alkaen. Nuorten terveystapatutkimuksessa on kysytty tupakkamainonnan kohdistumisesta nuoriin ensimmäisen kerran jo vuonna 1989. Nuorilta kysyttiin tuolloin ovatko he nähneet Suomessa tupakkamainoksia televisiossa, aikakauslehdissä, sanomalehdissä tai jossakin muualla viime kuukauden aikana. Mainontakiellosta huolimatta yli puolet nuorista ilmoitti tuolloin nähneensä tupakkamainoksia Suomessa (47). Nykyinen tilanne on mainontakiellon ansiosta pääsääntöisesti hyvä. Vuonna 2013 vain 8 % oli nähnyt tupakkamainoksia. Ylivoimaisesti eniten mainoksia oli havaittu televisiossa. Jonkin verran niitä oli nähty myös kaupoissa, koulussa ja lehdissä. On syytä muistuttaa, että osalle nuorista tupakkamainos voi tarkoittaa eri asioita. Koulussa esimerkiksi oppikirjassa nähty kuva tupakasta voidaan mieltää tupakkamainokseksi. Tuoreena huolestuttavana ilmiönä näkyy internet-mainonnan kasvu: vuonna 2011 tupakkamainoksen nähneiden keskuudessa mainoksen paikaksi ilmoitti internetin 3 %, kun vuonna 2013 vastaava osuus oli 11 %.

Myös sähkösavukkeiden ja -vesipiippujen mainonta ja markkinointi kuuluu tupakkalain mainontakiellon piiriin, mutta kieltoa rikotaan toistuvasti. Osa tuotteita myyvistä yhtiöistä kiertää Suomen mainontakieltoa sijoittumalla ulkomaille, vaikka myynnin ja mainonnan kohde on Suomessa. Markkinoinnissa hyödynnetään internetiä, erityisesti sosiaalista mediaa ja blogeja, jotka ovat nuorten ja nuorten aikuisten suosiossa. Tuotteiden myyntiä edistetään usein erilaisilla arvunnoilla ja edullisilla kotiin tilattavilla aloituspakkauksilla. Vuoden 2013 kyselyssä sähkösavukemainoksia oli nähnyt noin joka kymmenes 12–18-vuotias nuori. Yleisimmin sähkösavukemainontaa oli havaittu juuri Facebookissa ja muualla internetissä. Vanhempien tietoisuus siitä, miten nuori viettää aikaansa internetissä, on siksi tärkeää myös nuorten sähkösavukekokeilujen ja -käytön ehkäisyssä. Nuorten raportoima perinteisten tupakkatuotteiden lisääntynyt mainonta internetissä on lisäksi ilmiö, jota on syytä seurata.

6.5 ALKOHOLINKÄYTTÖ VÄHENTYNYT, RAITTIUS YLEISTYNYT

Nuorten alkoholinkäytön ja humalajuomisen laskutrendi alkoi uudelleen vuonna 2011. Tämän kyselyn perusteella aiempi myönteinen kehityssuunta näyttää jatkuvan edelleen vahvana kaikkien ikäryhmien osalta. Raittiiden 12–16-vuotiaiden nuorten osuus onkin suurimmillaan koko kuluneella 2000-luvulla. Kokonaisuudessaan nuorten alkoholinkäyttö on vähentynyt tai taantunut koko 2000-luvun. Suuntaus näkyy Nuorten terveystapatutkimuksen lisäksi niin Kouluterveyskyselyssä (2) kuin ESPAD-tutkimuksessa (3). Kouluterveyskyselyssä nuorten alkoholinkäyttö on kuitenkin vähentynyt varsin maltillisesti. Vuoden 2011 ESPAD-tutkimuksen mukaan vuodesta 1999 alkanut alkoholinkäytön laskeva suuntaus on jatkunut edelleen sekä pojilla että tytöillä. Joskus elinaikanaan humalassa olleiden 15–16-vuotiaiden nuorten osuudet ovat niin ikään laskeneet, säännöllisen humalajuominen ei niinkään (3).

Myös kansanvälisissä tutkimuksissa on havaittu laskua nuorten alkoholinkäytössä (4,7). Kaiken kaikkiaan voidaan kuitenkin todeta, että alkoholinkäyttö ja humalajuominen ovat suo-

malaisten nuorison keskuudessa yhä suhteellisen korkealla tasolla, huolimatta myönteisestä kehityssuunnasta.

Kyselyn perusteella alkoholimainonta tavoitti 12–18-vuotiaat nuoret erityisesti television ja internetin sekä yleisesti ulkomainonnan ja bussipysäkkimainonnan kautta. Kotimainen haastattelututkimus on osoittanut, että alkoholimainonta tavoittaa lähes kaikki alaikäiset nuoret (25, 26). Alkoholimainontaa ollaan rajoittamassa etenkin lapsiin ja nuoriin kohdistuvan mainonnan osalta. Hallituksen kesäkuussa 2013 eduskunnalle antaman lakiesityksen mukaan mietojen alkoholijuomien mainonta kiellettäisiin yleisillä paikoilla, kuten bussipysäkeillä ja mainostauluissa, jonka lisäksi myös sosiaalisen median alkoholimainontaan on tulossa rajoituksia. Lakiesityksen mukaan kiellettäisiin mainonta, jossa sosiaalisen median käyttäjät jaksavat alkoholimainoksia eteenpäin omille verkostoilleen. Samalla kiellettäisiin mainoskampanjat, joissa hyödynnetään kuluttajien ottamia kuvia tai videoita. Mietojen alkoholijuomien mainontaa internetissä ei kuitenkaan kiellettäisi kokonaan. Televisiossa ja radiossa mietoja alkoholijuomia saisi puolestaan mainostaa iltakymmenen ja aamuseitsemän välillä. Alkoholimainonta olisi edelleen sallittua yleisötapahtumissa ja sponsoroinnin yhteydessä sekä ulkomaanliikenteen aluksilla. Tutkimusnäyttö pohjautuen kansainvälisiin pitkittäis- ja poikittais-tutkimuksiin on osoittanut, että alkoholimainonnan sijoittelua ja sisältöä on perusteltua rajoittaa lailla (22).

Alkoholimainonnan ohella alkoholin saatavuus ja hinta nousevat keskeisiksi tekijöiksi alkoholin käytön ja alkoholihaittojen vähentämisessä. Alkoholin saatavuuden suhteen ilmassa on positiivisia merkkejä, sillä nuoret itse kokevat alkoholijuomien saatavuuden vaikeutuneen viime vuosina (23). Veropoliittiset ratkaisut etenkin nuorten suosimien mietojen alkoholijuomien osalta ovat niin ikään perusteltuja. Alkoholin hinta vaikuttaa keskeisesti kulutukseen ja sitä kautta koettuihin alkoholihaittoihin. Nuorten kokemat alkoholihaitat ovatkin vahvasti yhteydessä humalajuomiseen ja voimakkaaseen humalatilaan (27).

6.6 SOSIAALINEN ALTISTUMINEN HUUMEILLE: NOUSUSUUNTA ON TAITTUNUT

Nuorille kotiin lähetetyssä postikyselyssä ei voi kysyä suoraan huumeiden käytöstä. Sen sijaan on mitattu sosiaalista altistumista huumeille kysymällä, tietävätkö nuoret tuttavapiirissään huumaavia aineita kokeilleita ja onko heille itselleen tarjottu näitä aineita. Kysymysten toistaminen eri vuosina kertovat huumetilanteen muutoksista, vaikka ne eivät suoraan kuvaakaan huumeiden kokeilua tai sen käyttöä.

Sosiaalinen altistuminen huumeille yleistyi 80-luvun alusta aina vuosituhatosen vaihteeseen saakka, jonka jälkeen se väheni tasaisesti vuoteen 2005. Vuosien 2005 ja 2007 välillä lasku kuitenkin taittui ja kääntyi vuonna 2011 uudelleen nousuun sekä tyttöjen että poikien osalta. Viimeisimmät kouluterveyskyselyn (2) tulokset sekä ESPAD- tutkimuksen (3) tulokset vuodelta 2011 olivat samansuuntaiset: sosiaalinen altistuminen huumeille ja huumeiden (etenkin kannabiksen) käyttö olivat noususuunnassa. Myös asenteet huumeiden satunnaista tai pysyvää käyttöä kohtaan ovat nykyään sallivammat kuin aiemmin 2000-luvulla. Lisäksi niiden osuus, jotka pitävät kannabiskokeiluihin liittyviä riskejä suurina, on laskenut (2,3).

Vuoden 2013 tulokset näyttävät kuitenkin, että noususuunta on taittunut ja lähtenyt hienoiseen laskuun sekä tyttöjen että poikien osalta kaikissa ikäryhmissä Tuoreissa kansainvälisissä tutkimuksissa on myös havaittu lievästi laskevia tai tasaantuvia trendejä nuorten huumausaineiden käytössä (4,6,9). Tällä hetkellä ei ole käytettävissä vertailun mahdollistavaa tuoretta suomalaista aineistoa, joten vahvoja johtopäätöksiä sen suhteen onko sosiaalisessa huumealtis-

tuksessa tapahtunut noususuunnan taittuminen myös merkki alenevan trendin alkamisesta, ei voi varmuudella tehdä, vaan tarvitaan jatkotutkimusta.

Huumausaineiden tarjonnan rakenne on pysynyt samanlaisena viimeisten kymmenen vuoden aikana. Valtaosa huumaavien aineiden tarjonnasta tulee ystäviltä ja tuttavilta, ja tämä rakenne on pysynyt ennallaan. Tulokset viittaavat kaikkiaan siihen, että sosiaalinen altistuminen huumeille on arkipäiväistynyt, eikä huumeiden saatavuus ole erityisen vaikeaa ja riippuvaista ulkopuolisista huumeiden välittäjistä. Suomen huumetilanteen muutosten ennustamisessa on otettava huomioon, että huumetilanteen kehitys Suomessa heijastelee kansainvälisiä trendejä ja niissä tapahtuvia muutoksia. Viimeaikaiset tutkimukset ovat osoittaneet, että esimerkiksi kannabiksen kotikasvatus on lisääntynyt (24), vaikka se on erittäin harvinaista yhdeksäsluokkalaisilla (23). Lisäksi asenteet kannabiksen kotikasvatuksen rangaistavuutta kohtaan ovat löystyneet, etenkin nuoremmassa ikäryhmissä (24). On myös syytä huomata, että suomalaisessa päihdekulttuurissa huumausaineiden ja alkoholin sekakäyttö on yleistä, sillä huumausaineita vuoden aikana käyttäneistä puolet kuluttaa myös alkoholia riskialttiilla tavalla (24).

6.7 TULOSTEN LUOTETTAVUUS

Aikasarjojen tulkinnessa olennaisinta on muutoksen mittaamisessa käytettyjen menetelmien vertailukelpoisuus yli ajan. Nuorten terveystapatutkimuksessa tutkimusvuosien välinen vertailtavuus on pyritty varmistamaan käyttämällä kyselyissä samoja kysymyksiä, valitsemalla otokset samalla periaatteella säilyttäen kronologinen ikä mahdollisimman samana sekä tekemällä kyselyt samalla menetelmällä samaan aikaan vuodesta.

Vastausaktiivisuus systemaattinen lasku 2000-luvulla on ollut etenkin vanhemmilla pojilla huolestuttavaa. Tämä voi vaikuttaa tulosten yleistettävyyteen sekä muutostrendien tulkintaan. Vastausaktiivisuuden lasku on noussut postikyselyjen yleiseksi ongelmaksi 2000-luvulla useiden muiden länsimaiden tapaan myös Suomessa. Kouluissa toteutettavissa kyselyissä (esim. Kouluterveyskysely) on saavutettu parempi, jopa lähes 90 %:n taso. Nuorten terveystapatutkimuksessa vastausaktiivisuutta on pyritty nostamaan vuodesta 2007 lähtien antamalla mahdollisuus vastata myös internetin kautta perinteisen paperilomakkeen lisäksi. Internetvastaaminen ei ole kuitenkaan saavuttanut suurta suosiota, sillä noin puolet vastaa edelleen paperilomakkeella. Nykyisin useat nuoret käyttävät internetiä kännykän kautta, joiden kautta pitkään kyselyyn vastaaminen on työlästä tai ei onnistu. Vuoden 2011 kyselyssä verrattiin internetin kautta vastanneita paperilomakkeella vastanneisiin ja todettiin edellisen ryhmän muistuttavan perinteisissä kyselyissä todettua katoa enemmän kuin paperilomakkeella vastanneet, jolloin voidaan olettaa internetvastaamisen jopa parantavan tulosten yleistettävyyttä (1).

Aikaisemmissa Nuorten terveystapatutkimuksen kyselyissä on vastausaktiivisuutta arvioitu epäsuorin menetelmin ja vertaamalla tuloksia muihin aikasarjoja tuottaviin tutkimuksiin (1). Päätelmänä on ollut, että huolimatta vastausprosentin laskusta, aikasarjat antavat luotettavan kuvan muutoksen suunnasta. Tätä raporttia kirjoitettaessa ei ole käytössä muita vuoteen 2013 ulottuvia kyselyjä, joihin trendien suuntaa voisi verrata.

Tässä kyselyssä pyrittiin selvittämään katoa ja saamaan kuva vastanneiden valikoitumisesta lähettämällä kolmannella uusintakierroksella 2-sivuinen lyhyt lomake (ks. liite), joka sisälsi vain keskeiset tupakka- ja alkoholikysymykset. Lyhyeen lomakkeeseen vastanneiden oletettiin muistuttavan katoa enemmän kuin varsinaiseen lomakkeeseen vastanneiden (ks. metodiosia). Vastoin odotuksia lyhyeen lomakkeeseen vastanneet erosivat vain muutamien indikaattorien osalta varsinaiseen lomakkeeseen vastanneista eivätkä erot olleet systemaattisia yli ikä- ja sukupuoli-ryhmien. Lyhyeen lomakkeeseen vastanneissa oli jopa enemmän raittiita ja vähem-

män alkoholia käyttäviä useissa ryhmissä, mikä on vastoin perinteisenä pidettyä kadon valikoitumista (kadossa enemmän tupakoivia ja alkoholia käyttäviä). Onkin mahdollista, että kun vastausprosentti tulee riittävän alas, kato ei valikoidukaan enää samalla tavalla kuin vain 10–30 % jättäessä vastaamatta. Kun lisäksi verrataan muutoksia vuosien 2011 ja 2013 välillä, ovat ne monilta osin prosenttiyksikköinä suuremmat kuin vastausprosentin prosenttiyksikkömuutos. Tämä tarkoittaa, että muutoksessa on välttämättä myös todellista muutosta.

Yhteenvetona voidaan todeta, että vastausprosentin laskusta huolimatta tässä raportissa esitetyt muutostrendit mitä todennäköisimmin antavat luotettavan kuvan muutoksesta vuosien 2011 ja 2013 välillä. On kuitenkin todennäköistä, että kyselyn antamat tupakoivien ja alkoholia käyttävien osuudet ovat matalammat kuin todelliset.

7 PÄÄTELMÄT

Tässä raportissa esitettyjen tulosten perusteella voidaan päätelminä todeta seuraavaa:

- 12-vuotiaat elävät vielä lapsuutta eivätkä päihteet kuulu tämänikäisten arkipäivään. Tässä ikäryhmässä päihteiden käyttö on pysynyt harvinaisena. Tupakkatuotteiden ja alkoholin kokeilut ovat pysyneet matalalla tasolla, samoin sosiaalinen altistuminen huumeille.
- Sekä päivittäinen tupakkatuotteiden polttaminen ja käyttö että tupakointikokeilut vähenivät 2011 ja 2013 välillä. Jo vuosituhannen alusta alkanut vähenemistrendi jatkui. Käytännössä tulos myös tarkoittaa sitä, että tupakoinnin kokeiluikä ja säännöllisen tupakoinnin alkamisikä ovat siirtyneet myöhemmäksi. Valtioneuvoston asettaman Terveys 2015 -kansanterveysohjelman tavoitetta – 16–18-vuotiaista tupakoi alle 15 % – lähestytään. Tästä ikäryhmästä tupakkatuotteita käyttää noin 17 %. Tupakkatuotteiden käyttö lisääntyy kuitenkin edelleen ikävuosien 16 ja 18 välillä.
- Sähkösavuke on melko uusi tuote. Nuoret kokeilevat sähkösavukkeita, mutta toistaiseksi useammat käyttökerrat ovat suhteellisen harvinaisia. Yleisimmin nuoret käyttivät sähkösavukkeessaan nikotiinipitoisia nesteitä. Nikotiini on voimakas riippuvuutta aiheuttava aine. Vaikka sähkösavukkeita markkinoidaan lopettamisen apuvälineeksi, vuoden 2013 kyselyn tulokset osoittivat, että tuotetta kerran tai pari kokeilleista noin joka kymmenes ei ollut kokeillut tupakkatuotteita vaan aloitti suoraan sähkösavukkeilla. Kaiken kaikkiaan tulokset kokeilujen yleisyydestä sekä nikotiinipitoisten nesteiden käytöstä antavat voimakkaat perusteet sille, että sähkösavukkeet tulisi saattaa lainsäädännössä ikärajasäätelyn ja -valvonnan piiriin. Tällä hetkellä sähkösavukelaitteissa käytettävä neste on tupakkalaissa tarkoitettua tupakan vastiketta, minkä johdosta se ei ole lainsäädännön näkökulmasta tupakkatuote eikä kuulu ikärajavalvonnan piiriin.
- Vesipiipun kokeilut ovat melko yleisiä nuorilla mutta säännöllinen käyttö toistaiseksi vähäistä. Yleisimmin vesipiipussa oli poltettu nikotiinia sisältäviä maustettuja tupakkaseoksia, mutta myös maustettuja nikotiinittomia yrttiseoksia. Riippuvuushaittojen ehkäisyn näkökulmasta huomionarvoista on, että mikäli vesipiipussa poltetaan nikotiinia sisältävää tuotetta, sen käyttö on osaltaan edesauttamassa ja synnyttämässä riippuvuuskäyttäytymistä ja sosiaalista altistumista tupakkatuotteille. Huomiota tulee kuitenkin kiinnittää siihen, että vesipiippu – kuten myös sähkösavuke – edustaa monille nuorille uudenlaista ja siten houkuttelevaa tuotetta. Vesipiipun kokeilut ja käyttö tulevat ilmiönä hyvin todennäköisesti rantautumaan laajemmin myös Suomeen lähitulevaisuudessa. Vesipiipun – kuten myös sähkösavukkeiden – käytön kehitystä nuorison keskuudessa on jatkossa tarkoin seurattava.
- Nuorten nuuskan kokeilut ja nuuskan käyttö ovat lisääntyneet jo muutaman vuoden ajan mutta käyttö saattaa nyt olla tasaantumassa. Myös tytöt ovat omaksumassa nuuskan käyttöä. Valtaosa nuorista oli hankkinut nuuskan kavereiltaan. Mitä ilmeisimmin nuuska-markkinoilla on selkeät välityskanavat ja välittäjät Suomessa. Uusitus tupakkalaissa mainittu kielto suussa käytettävän tupakan maahantuonnin rajoittamisesta omaan käyttöön on tärkeä, mutta asetettu raja on liian korkea. Vaikka nuuskan myynti on ollut Suomessa kiellettyä vuodesta 1995 alkaen, nuuskaa tulee rajan yli nuorten saataville jatkuvasti ja liian helposti. Keskeistä on informoida nuoria nuuskaan liittyvistä terveyshaitoista sekä sen aiheuttamasta riippuvuudesta. Nuuska aiheuttaa erittäin voimakkaan riippuvuuden ja perustelua nuuskan käytölle esimerkiksi tupakoinnin lopettamisen tukena tai ”terveellisempänä vaihtoehtona” ei ole. Terveystieteiden ammattilaisten rooli on myös merkityksellinen nuorten tupakoinnin ehkäisy- ja vieroitustyössä.
- Vuosien 2011 ja 2013 välillä alaikäisten tupakkaostot kaupoista, kioskeista ja huoltamoilta vähenivät. Vertailuna olivat 18-vuotiaat, joiden tupakkaostoissa ei näkynyt muutoksia. Tähän myönteiseen tulokseen on vaikuttanut kaksi seikkaa: tuore tupakkatuotteiden esilläpitokielto sekä mahdollisesti myös Päivittäistavarakauppa ry:n juuri ennen

vuoden 2013 aineistonkeräystä annettu ohje ikärajojen aiempaa kattavammasta tarkastamisesta. Kuitenkaan alaikäisten tupakkaostot vähittäismyyntiliikkeistä eivät ole loppuneet. Edelleen lähes joka kymmenes 14-vuotias ja joka viides 16-vuotias päivittäin tupakoiva oli ostanut tuotteita kaupasta ja hieman harvempi kioskeista. Esilläpitokielto ei myöskään näytä aukottomalta vaan merkittävä osa ilmoittaa edelleen nähneensä tupakkatuotteita esillä vähittäismyyntiliikkeissä, mikä vaikuttaa oikealta tulokselta sillä osa tupakkatuotteet peittävistä sermeistä pidetään auki siten, että tupakkatuotteet voi helposti nähdä. Valvontaa tulisikin tämän osalta tiukentaa.

- Tupakkatuotteiden välittäminen alle 18-vuotiaille kiellettiin 1.10.2010 voimaantulleella tupakkalain muutoksella. Välittäminen voi johtaa sakkoon tai jopa vankeusrangaistukseen. Tupakkaa välittivät yleisimmin kaverit, mutta noin joka kolmas päivittäin tupakoiva alaikäinen ilmoitti myös muun aikuisen kuin vanhempien hankkineen heille tupakkaa. Jopa vanhemmat olivat välittäneet tupakkaa alaikäiselle lapselleen. Vanhempien ja nuorten parissa työskentelevien aktiivisuus savukkeiden ja nuuskan hankintalähteiden selvittämisessä sekä välitystoimintaan puuttumisessa on tärkeä keino tupakkatuotteiden käytön vähentämisessä.
- Nykyinen tilanne tupakkamainosten osalta on mainontakiellon ansiosta pääsääntöisesti hyvä. Vuonna 2013 vain 8 % nuorista oli nähnyt tupakkamainoksia, näistä valtaosa televisiossa. Uutena ilmiönä näkyi tupakkamainonta myös internetissä. Vuoden 2013 kyselyssä sähkösavukemainoksia oli nähnyt noin joka kymmenes 12–18-vuotias nuori. Yleisimmin sähkösavukemainontaa oli havaittu juuri Facebookissa ja muualla internetissä. Myös sähkösavukkeiden ja -vesipiippujen mainonta ja markkinointi kuuluu tupakkalain mainontakiellon piiriin, mutta kieltoa rikotaan toistuvasti.
- Alkoholin käytön kehitys on ollut koko 2000-luvun myönteistä alle 18-vuotiailla. Raittius on yleistynyt, alkoholin säännöllinen käyttö ja humalajuominen ovat vähentyneet. Vuoden 2013 tulosten valossa näyttää siltä, että myös 18-vuotiaiden alkoholin käytössä olisi tapahtumassa myönteistä kehitystä. Meneillään olevaa kehitystä tulisikin nyt tukea kaikin keinoin yhteiskunnan kaikilla tasoilla. Raittiuteen liittyviä ajattelu- ja puhetapoja tulisi vahvistaa eri toimijoiden yhteistyöllä ja pyrkiä muuttamaan juhlakulttuuria vähemmän alkoholikeskeiseksi.
- Nuorten havaitseman alkoholimainonnan ja alkoholin käytön välillä on suora yhteys. Lisäksi alkoholimainonta aikaistaa käytön aloittamista. Erityisesti nuoriin vetoavan mielikuvamainonnan täyskieltoa tulisi pitää tavoitteena. Lisäksi nuorten rajalliset käyttövarat huomioiden, veropoliittiset ratkaisut ovat avainasemassa nuorten alkoholijuomien kulutuksen hillitsemisessä.
- Vuosituhannen vaihteesta jatkunut myönteinen kehitys sosiaalisessa altistumisessa huumeille taittui vuosikymmen puolivälin jälkeen ja nousu jatkui vuoteen 2011. Vuoden 2013 tulokset osoittavat, että nousu on taittunut ja mahdollinen aleneva trendi alkanut. Terveys 2015-ohjelman tavoite saavuttaa 1990-luvun taso huumeiden aiheuttamien terveysongelmien suhteen näyttää edelleen vaikealta ja vaatii yhteistyötä ja toimenpiteiden tehostamista. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää huumeiden käyttöön liittyvien asenteiden ja mielikuvien muuttamiseen ja riskitietoisuuden lisäämiseen.

KIITOKSET

Sosiaali- ja terveysministeriö on rahoittanut Nuorten terveystapatutkimuksen 2013 kyselyn keräyksen tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain 27 §:n ja raittiustyölain 10 §:n mukaisesta määrärahasta. Tutkimus on toteutettu Tampereen yliopiston terveystieteiden yksikössä. Kiitämme kaikkia tutkimukseen osallistuneita nuoria siitä, että he antoivat arvokasta aikaansa lomakkeen täyttämiseen ja siten edistivät pieneltä osin oman ikäryhmänsä terveyttä ja hyvinvointia.

SUMMARY

Kinnunen JM, Lindfors P, Pere L, Ollila H, Samposalo H, Rimpelä A. The Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013. Adolescent smoking, alcohol and substance use in 1977–2013.

Health and health behaviours in the adolescent population aged 12 to 18 years have been monitored via the nationwide Adolescent Health and Lifestyle Survey, a mail and electronic survey conducted biennially since 1977 with comparable methods. This report focuses on the use of tobacco products, tobacco purchases, and whether youth have seen tobacco products and tobacco advertisements. Moreover, use of alcohol, observation of alcohol advertisements, and social exposure to drugs have been investigated. The latest survey was conducted in the spring of 2013, to which a total of 4 158 adolescents responded (44 %).

The key results of the current data are:

- 12 year-olds are still children and substance use or tobacco use is not, yet, part of their everyday life. Use of tobacco products and alcohol and social exposure to illegal drugs have stayed rare.
- The decreasing trend in tobacco experiments and daily smoking continued also over the past two years. This means that the first smoking experiments as well as starting regular smoking have moved to an older age. Finland is approaching the target set by the Government in Health 2015 public health programme: less than 15% of 16 to 18 year-olds uses tobacco products daily. Today approximately 17% of this age group uses tobacco products daily. Unfortunately, tobacco use still increases between ages 16 and 18.
- Electronic cigarette is a fairly new product. Adolescents experiment with electronic cigarette but have rarely used them more than a few times. The most common liquid used in them was nicotine liquid. Electronic cigarettes are marketed in spite of total ban of advertisement in Finland. The Finnish Tobacco Act prohibits selling tobacco products to minors (under age 18). However, the liquid used in electronic cigarettes is defined as substitute tobacco and therefore the same restriction does not apply to these products. Electronic cigarettes are marketed as a tool for quitting smoking. However, the 2013 survey showed that approximately every tenth of those who had tried electronic cigarettes had not tried tobacco products but started with electronic cigarettes.
- Experiments with water pipes are rather common among adolescents but most of them have used water pipe only a few times. Most commonly adolescents smoke flavoured tobacco that contains nicotine. From the point of view of preventing nicotine addiction this means that water pipes contribute to development of nicotine addiction in adolescents. It is important to notice that for many adolescents water pipes – as well as electronic cigarettes – represent a new attempting product.

- Experiments with and use of snus have increased for some years but now the increase may be leveling off. Snus users are mostly boys but now girls have started adopting snus, too. It is relatively common to use both snus and other tobacco products among 14–16-year-old boys. Most adolescents obtain snus through their friends but also from trips to Sweden which is the only EU country where selling snus is allowed. Importing snus for own use is legal but the maximum limit is too high. It seems that there are more or less organized delivery channels for snus in the country and adolescents have an easy access to it. Nicotine content of snus can be high and therefore the products can contribute to development of nicotine addiction in adolescents.
- Between 2011 and 2013 tobacco purchases of under-aged adolescents diminished from commercial sources while no change was seen among 18 year-olds. Two changes have contributed to this, namely the display ban of tobacco products and their trademarks in retail sale facilities and voluntary guidelines given by The Finnish Grocery Trade Association. These were both enforced before the 2013 survey. However, still nearly every tenth daily smoking 14 year-old and every fifth 16 year-old had bought tobacco from shops and a somewhat smaller proportion from kiosks. The enforcement of display ban needs improving; a large proportion of adolescents reported to have seen tobacco products displayed in retail selling facilities. However, this proportion was much smaller than in 2011 before the legislation.
- Besides previously prohibited selling, assigning tobacco products otherwise to youth under the age of eighteen was forbidden in the Tobacco Act amendment since 1st October 2010. Most often the under-aged adolescents obtained tobacco from friends and the common source was other adults than family members. Even parents were reported as the source of tobacco.
- Concerning tobacco advertisement, the present situation seems satisfactory. Only 8% reported to have seen tobacco advertisement, most often in TV. A new phenomenon was advertisement through internet. According to the Tobacco Act advertisement of water pipes and electronic cigarettes is forbidden but this law is not fully obeyed and adolescents reported to have seen advertisement of electronic cigarettes.
- Alcohol abstinence has increased since the beginning of the 2000s. The increase continued in 2013 and now among all age and gender groups.
- The monthly and weekly alcohol use has decreased since the beginning of the 2000s in 14-16-year-olds. Now also in 18-year-old boys and girls.
- The proportion of 14-16-year-old boys reporting monthly drinking until really drunk has decreased from the early 2000s. In 2013 the prevalence of drunkenness-oriented drinking among 18-year-old boys and girls has also decreased. Drunkenness-oriented drinking among 12-year-olds is rare.
- From the beginning of the new millennium until 2005, social exposure to drugs diminished. After 2005, it began to increase until 2011. Now in 2013 social exposure to drugs seems to decrease again. Social exposure to drugs was determined from the knowledge of drug experimenters among acquaintances, and from drugs offered.
- The majority of the supply of drugs is coming from friends and acquaintances. This trend has been dominating since the beginning of the millennium.

Key words: tobacco, tobacco purchase, snus, acquiring snus, water pipe, electronic cigarette, alcohol, drunkenness-oriented drinking, social exposure to drugs, adolescents, 1977–2013.

LÄHTEET

1. Raisamo S, Pere L, Lindfors P, Tiirikainen M, Rimpelä A. Nuorten terveystapatutkimus 2011. Nuorten tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö 1977-2011. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2011:10. Helsinki 2011.
2. Kouluterveyskyselyn tulokset. Päihteet ja riippuvuudet. THL 2011. URL: http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tilastot/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely/tulokset/aiheittain/paihteet_ja_riippuvuudet (viitattu 5.6.2013)
3. Raitasalo K, Huhtanen P, Miekkala M, Ahlström S. Nuorten päihteiden käyttö Suomessa 1995–2011. ESPAD-tutkimusten tulokset. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Raportti 59/2012. Helsinki 2012.
4. Leifman H. Skolelevers drogvanor 2012. Centralförbundet för alcohol- och narkotikaupplysning (CAN). Rapport nr 133. Stockholm 2013.
5. Hibell B, Guttormsson U, Ahlström S, Balakireva O, Bjarnason T, Kokkevi A, Kraus L. The 2011 ESPAD Report. Substance Use Among Students in 36 European Countries. Stockholm 2012.
6. YRBSS. Youth risk behavior surveillance – United States, 2011. MMWR 61(4). U.S. Department of Health and Human Services, Centers for Disease Control and Prevention. Atlanta 2012.
7. Kuehn BM. Teen Perceptions of Marijuana Risks Shift. Use of Alcohol, Illicit Drugs, and Tobacco Declines. JAMA 2013, 309(5): 429–430.
8. CTUM – Canadian Tobacco Use Monitoring Survey. URL: http://www.hc-sc.gc.ca/hc-ps/tobac-tabac/research-recherche/stat/ctums-esutc_2011-eng.php (viitattu 5.3.2013)
9. MTF. Monitoring the Future. A continuing study of American Youth. URL: <http://www.monitoringthefuture.org/> (viitattu 5.3.2013)
10. European Commission. Attitudes of Europeans towards tobacco. Special Eurobarometer 385/ Wave 77.1 – TNS Opinion & Social. Brussels 2012. (viitattu 5.6.2013) URL: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_385_en.pdf
11. Akl EA, Gunukula SK, Aleem S, Obeid R, Abou Jaoude P, Honeine R, Irani J. The prevalence of waterpipe tobacco smoking among the general and specific populations: a systematic review. BMC Public Health 2011, 11:244.
12. Grana RA. Electronic Cigarettes: A New Nicotine Gateway? J Adolesc Health 2013, 52: 135–136.
13. Valtioneuvoston periaatepäätös Terveys 2015 -kansanterveysohjelmasta. Sosiaali- ja terveysministeriö. Julkaisuja 2001:4. Helsinki.
14. Hara M, Ollila H, Simonen O. Lasten ja nuorten tupakoimattomuuden edistäminen - Yhteinen vastuumme. Toimintasuositukset lasten ja nuorten terveyden ja tupakoimattomuuden edistämiseksi Suomessa vuosina 2010–2013. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:58.
15. Tupakkalaki. Muutos 1.10.2010. URL: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1976/19760693> (viitattu 7.2.2013)
16. Syrjäytymistä, köyhyyttä ja terveysongelmia vähentävä poikkihallinnollinen toimenpideohjelma. Sosiaali- ja terveysministeriö. URL: http://www.stm.fi/vireilla/kehittamisohjelmat_ja_hankkeet/syrjaytymisen_ehkaisy (viitattu 6.3.2013)
17. Alkoholilain ja raittiustyölain uudistus. Sosiaali- ja terveysministeriö. URL: http://www.stm.fi/vireilla/lainsaadantohankkeet/sosiaali_ja_terveydenhuolto/alkoholihali_raittiustyö (viitattu 6.3.2013)

18. Alkoholimainonnan rajoittaminen. Sosiaali- ja terveysministeriö. URL: http://www.stm.fi/vireilla/lainsaadantohankkeet/sosiaali_ja_terveydenhuolto/alkoholimainonnan_rajoittaminen (viitattu 6.3.2013)
19. Fors R, Heimala H, Kejonen A, Pitkänen M, Strand T, Tamminen I, Tenkanen T. Yhteistä ponnistelua alkoholihaittojen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi. Alkoholiohjelman työsuunnitelma vuosille 2012–2015. Raportteja 73/2012. THL 2012.
20. Valtioneuvoston periaatepäätös toimenpideohjelmasta huumausaineiden käytön ja sen aiheuttamien haittojen vähentämiseksi 2012–2015. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki 2012.
21. Rimpelä A, Rainio S, Pere L, Lintonen T, Rimpelä M. Tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö 1977–2005. Selvityksiä 2005:23. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki 2005.
22. Soikkeli M. Mitä tutkimusnäyttö kertoo alkoholimainonnan vaikutuksista lapsiin ja nuoriin, Yhteiskuntapolitiikka 2010 75:5
23. Raitasalo K, Huhtanen P, Ahlström S. Nuorten päihteiden käyttö sekä käsitykset niihin liittyvistä riskeistä ja saatavuudesta. Suomen ESPAD-aineiston tuloksia 1995–2011. Yhteiskuntapolitiikka 77 (2012):1
24. Hakkarainen P, Metso L, Salasuo, M. Hamppuikäpolvi, sekakäyttö ja doping. Vuoden 2010 huumeikyselyn tuloksia. Yhteiskuntapolitiikka 2011:76 (4), 397–411).
25. Hara M. Alkoholimainonta lasten silmin. Suomen ASH ry. 2009
26. Nurmela S. Nuoret ja alkoholimainonta. TNS Gallup Oy, 2009.
27. Samposalo H. Juomatapojen yhteys alkoholihaittoihin ja riskikäyttäytymiseen. Acta Universitatis 1819. Tampere University Press TUP, 2013.
28. Kunttu K & Pesonen T. Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2012. Tutkimuksia 47. Helsinki: Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö 2013.
29. Westenberger BJ. US Food and Drug Administration evaluation of e-cigarettes. Center for Drug Evaluation and Research, Division of Pharmaceutical Analysis. Rockville, MD: US Food and Drug Administration 2009.
30. Vardavas CI ym. Acute pulmonary effects of using an e-cigarette: impact on respiratory flow resistance, impedance and exhaled nitric oxide. Chest December 2011
31. Trehy ML ym. Analysis of electronic cigarette cartridges, refill solutions, and smoke for nicotine and nicotine related impurities. Journal of Liquid Chromatography & Related Technologies 2011, Vol. 34, Issue 14, 1442–1458.
32. Hadwiger ME ym. Identification of amino-tadalafil and rimonabant in electronic cigarette products using high pressure liquid chromatography with diode array and tandem mass spectrometric detection. Journal of Chromatography A 2010, Vol. 1217, Issue 48, 7547–7555.
33. Williams M & Talbott P Variability Among Electronic Cigarettes in the Pressure Drop, Airflow Rate, and Aerosol Production. Nicotine & Tobacco Research 2011, Vol. 13, Issue 12, 1276–1283.
34. Martinasek MP, McDermott RJ, Martini L. Waterpipe (hookah) tobacco smoking among youth. Curr Probl Pediatr Adolesc Health Care 2011 Feb;41(2):34–57.
35. Boskabady MH. ym. Comparison of pulmonary function and respiratory symptoms in water pipe and cigarette smokers. Respirology 2012 Aug;17(6):950–956.
36. Akl, EA ym. The effects of waterpipe tobacco smoking on health outcomes: a systematic review. International Journal of Epidemiology 2010;39:834–857.
37. Knishkowsky B. & Amitai Y. Water-pipe (narghile) smoking: an emerging health risk behavior. Pediatrics 2005 Jul;116(1) Supplement:e113–119.
38. Shihadeh A ym. Does switching to a tobacco-free waterpipe product reduce toxicant intake? A crossover study comparing CO, NO, PAH, volatile aldehydes, "tar" and nicotine yields. Food Chem Toxicol 2012 Mar 1;50(5):1494–1498.

39. Eissenberg T & Shihadeh A. Waterpipe tobacco and cigarette smoking. Direct comparison of toxicant exposure. *Am J Prev Med* 2009;37(6):518–523.
40. Daher N ym. Comparison of carcinogen, carbon monoxide, and ultrafine particle emissions from narghile waterpipe and cigarette smoking: Sidestream smoke measurements and assessment of second-hand smoke emission factors. *Atmospheric Environment*. 2010;44(1):8–14.
41. Monzer B ym. Charcoal emissions as a source of CO and carcinogenic PAH in mainstream narghile waterpipe smoke. *Food Chem Toxicol* 2008 Sep;46(9):2991-2995.
42. Roskin J & Aveyard P. Canadian and English students' beliefs about waterpipe smoking: a qualitative study. *BMC Public Health* 2009 Jan 10; 9:10.
43. Hadidi KA & Mohammed FI. Nicotine content in tobacco used in hubble-bubble smoking. *Saudi Med J*. 2004;25(7):912–917.
44. Schubert J ym. Waterpipe smoking: the role of humectants in the release of toxic carbonyls. *Arch Toxicol* 2012 June 17; 86:1309–1316.
45. Cobb C ym. Waterpipe tobacco smoking: an emerging health crisis in the United States. *Am J Health Behav* 2010 May-Jun; 34(3):275–285.
46. Statens folkhälsoinstitut. Vattenpipa – rök utan risk? Hälsoeffekter, vanor, attityder och tillsyn. R 2010:22. Statens folkhälsoinstitut: Östersund 2010.
47. Hara-Eteläharju M & Rimpelä A. Nuoret ja tupakkamainonta. Nuorten terveystapatutkimus. Julkaisuja 1/1989. Helsingin yliopiston kansanterveystieteen laitos, s 1-16. Tampere, 1989.
48. Rimpelä A, Rainio S. The effectiveness of tobacco sales ban to minors – The case of Finland. *Tob Control* 2004;13:167-174.
49. Rainio S, Rimpelä A. Home-based sourcing of tobacco among adolescents. *Prev Med* 2009; 28:378-382.
50. Päivittäistavarakauppa ry. Tiedote: 7.1.2013 lähtien alle 30-vuotiailta vaikuttavien ikä tarkastetaan alkoholi- ja tupakkaostojen yhteydessä. 3.1.2013. URL: <http://www.ptv.fi/1253.html> (viitattu 10.6.2013)

LIITETAULUKOT

(boys = pojat, girls = tytöt)

Merkkien selitykset:

- ei havaintoja
- 0 alle 0,5
- . ei mitattu

Vuosien 1977–1981 tulokset löytyvät Nuorten terveystapatutkimuksen aiemmin julkaistuista tupakka- ja päihderaporteista.

Liitetaulukko 1. Tupakointi iän ja sukupuolen mukaan 2013 (%). Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Appendix table 1. Smoking in 2013, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	POJAT				TYTÖT			
	12	14	16	18	12	14	16	18
Ei kokeillut	91	68	53	40	95	72	51	40
Kokeillut vain yhden	4	13	12	9	3	9	12	10
Polttanut 2–50 savuketta elämänsä aikana	3	15	16	23	1	12	19	23
Polttanut yli 50 savuketta elämänsä aikana	0	2	7	9	–	2	5	10
Päivittäin 1–9 savuketta	1	3	6	10	–	3	8	10
Päivittäin yli 9 savuketta	0	1	7	9	–	2	6	7
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	326	494	508	359	350	708	705	708
Puuttuva tieto, N	3	7	6	7	1	6	3	3

Liitetaulukko 2. Nuuskakokeilut iän ja sukupuolen mukaan 2013 (%). Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Appendix table 2. Snus experiments in 2013, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	POJAT				TYTÖT			
	12	14	16	18	12	14	16	18
Ei ole kokeillut	96	79	69	63	100	93	87	78
On kokeillut kerran	3	9	11	7	–	4	8	12
Nuuskannut 2–50 kertaa	–	10	10	17	–	3	5	9
On nuuskannut yli 50 kertaa	1	2	10	13	–	–	0	1
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	294	417	440	284	264	603	601	632
Puuttuva tieto, N	4	4	5	6	5	0	2	1

Liitetaulukko 3. Nykyinen nuuskaaminen iän ja sukupuolen mukaan 2013 (%). Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Appendix table 3. Current use of snus in 2013, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	POJAT				TYTÖT			
	12	14	16	18	12	14	16	18
Ei lainkaan	99	94	88	86	100	98	97	96
Silloin tällöin	1	5	8	12	–	1	3	3
Kerran päivässä tai useammin	–	0	4	3	0	0	0	1
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	326	494	508	359	350	708	705	708
Puuttuva tieto, N	10	10	24	14	13	15	26	26

Liitetaulukko 4. Tupakkatyyppi päivittäin tupakkaa käyttävillä iän ja sukupuolen mukaan 2013 (%). Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Appendix table 4. Type of tobacco among daily tobacco users in 2013, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	POJAT			TYTÖT		
	14	16	18	14	16	18
Vain tehdasvalmisteisia	77	57	77	71	74	82
Vain itsekäärityjä	8	15	13	13	12	6
Sekä tehdasvalmisteisia että itsekäärityjä	15	28	9	16	14	12
Muuta	–	–	–	–	–	1
Yhteensä	100	100	100	100	100	100
N	16	64	67	37	97	124
Puuttuva tieto, N	3	11	14	6	12	16

Liitetaulukko 5. Päivittäinen savukkeiden kulutus (tehdasvalmisteisten ja itsekäärityjen savukkeiden sekä piipullisten ja sikareiden yhteenlaskettu lkm) päivittäin savukkeita polttavilla iän ja sukupuolen mukaan 2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Appendix table 5. Daily consumption of cigarettes (total number of manufactured and self-rolled cigarettes, pipefuls and cigars) among daily cigarette smokers in 2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	POJAT			TYTÖT		
	14	16	18	14	16	18
Keskiarvo	5,4	10,9	8,1	8,3	8,1	8,1
N	16	64	67	37	97	124

Liitetaulukko 6. Tupakkaa kokeilleiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1983–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Appendix table 6. Percentage of adolescents who have tried tobacco in 1983–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	Vuosi															
	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013
POJAT																
12	45	37	35	32	42	35	33	33	30	30	18	17	16	11	10	9
14	66	68	62	64	67	64	62	63	60	56	47	41	33	36	32	33
16	81	77	78	78	80	76	81	75	78	73	67	67	58	54	51	47
18	87	81	83	81	85	81	85	84	83	82	82	77	74	67	61	60
TYTÖT																
12	24	23	20	20	24	24	26	25	21	23	12	13	10	8	8	5
14	60	58	57	57	63	59	63	66	64	58	50	44	39	37	31	28
16	78	75	77	74	78	78	78	78	81	78	75	67	63	61	57	49
18	80	82	82	81	84	79	82	81	83	81	82	78	75	74	68	60

Liitetaulukko 7. Päivittäin tupakkatuotteita käyttävien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1983–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Appendix table 7. Percentage of adolescents using tobacco products daily in 1983–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	Vuosi															
	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013
POJAT																
12	1	.	1	1	1	2	1	1	0	1	1	1	0	0	0	1
14	15	.	15	17	14	15	12	14	12	13	7	8	5	8	4	4
16	28	.	34	37	33	30	31	27	30	31	25	24	21	23	22	16
18	36	.	38	39	37	37	37	36	36	36	37	36	30	29	29	21
TYTÖT																
12	1	.	0	1	1	1	1	-	0	1	-	0	1	0	0	0
14	13	.	10	13	15	13	13	17	17	15	11	10	7	8	6	6
16	24	.	29	29	27	26	26	28	30	31	30	27	23	23	19	14
18	25	.	33	30	28	25	28	28	30	32	36	33	29	26	23	18

Liitetaulukko 8. Päivittäin savukkeita polttavien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1983–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
 Appendix table 8. Percentage of adolescents smoking cigarettes daily in 1983–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	Vuosi															
	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013
POJAT																
12	1	1	1	1	1	2	1	1	0	1	1	1	0	0	0	1
14	15	13	14	16	14	15	12	14	12	13	7	7	5	8	4	3
16	27	28	33	36	32	29	30	26	28	29	23	23	20	21	19	13
18	34	32	37	38	36	35	35	33	34	33	35	34	28	28	25	19
TYTÖT																
12	1	0	0	1	1	1	1	-	0	1	-	0	1	0	0	-
14	13	10	10	13	15	13	13	17	17	15	11	10	7	8	6	5
16	23	25	28	29	27	26	26	27	30	31	29	27	23	22	19	14
18	25	25	32	29	28	25	28	28	30	31	35	33	28	26	23	18

Liitetaulukko 9. Yli 9 savuketta päivittäin polttavien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1983–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
 Appendix table 9. Percentage of adolescents smoking over 9 cigarettes daily in 1983–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	Vuosi															
	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013
POJAT																
12	-	0	0	1	-	1	1	-	-	-	0	1	-	-	-	0
14	4	5	7	7	7	6	5	6	5	6	3	3	3	3	1	1
16	18	18	20	25	21	19	19	16	18	18	15	15	14	12	12	7
18	25	25	29	30	28	26	26	24	25	25	24	24	20	18	16	9
TYTÖT																
12	0	0	-	-	0	0	-	-	-	-	-	0	0	-	-	-
14	5	3	3	6	7	5	4	5	7	6	4	3	3	3	2	2
16	10	14	12	13	15	11	12	12	13	15	14	12	10	10	8	6
18	13	15	20	14	17	16	16	15	16	18	20	16	13	13	12	7

Liitetaulukko 10. Nuuskaa joskus kokeilleiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1983– 2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Appendix table 10. Percentage of adolescents who have experimented with snus in 1983–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	Vuosi															
	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013
POJAT																
12	4	.	4	3	2	2	1	2	2	1	1	1	1	0	1	4
14	18	.	14	16	10	13	14	16	18	16	9	9	7	12	14	21
16	24	.	28	30	27	29	30	32	38	41	30	26	28	31	32	31
18	27	.	32	35	38	37	38	41	45	44	44	42	38	41	39	37
TYTÖT																
12	1	.	1	0	1	0	0	0	0	0	–	1	–	–	1	-
14	3	.	4	2	3	3	3	6	6	6	4	3	3	3	5	7
16	7	.	7	9	7	6	8	12	12	15	12	10	12	14	14	13
18	9	.	11	14	9	7	11	14	16	19	18	16	17	17	20	23

Liitetaulukko 11. Nuuskaa silloin tällöin tai päivittäin käyttävien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1983–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Appendix table 11. Percentage of adolescents using snus occasionally or daily in 1983–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	Vuosi															
	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013
POJAT																
12	–	.	0,5	0,3	0,5	0,3	0,3	0,7	0,5	–	0,3	–	–	–	0,3	0,9
14	2,4	.	2,8	3,4	1,9	2,3	3,5	4,3	4,9	3,5	1,3	1,9	1,7	4,7	3,8	5,8
16	3,2	.	5,3	7,3	4,3	4,6	6,5	7,4	12,1	12,3	7,1	6,7	8,6	11,9	12,3	11,6
18	5,1	.	3,9	7,1	7,0	7,1	7,1	9,7	11,1	11,4	8,5	11,6	10,7	11,7	14,4	14,5
TYTÖT																
12	0,2	.	0,3	–	0,3	–	0,2	–	–	–	–	–	–	–	–	0,3
14	–	.	0,3	–	0,5	0,4	0,2	0,5	0,9	0,7	0,5	0,5	0,2	–	0,9	1,6
16	0,2	.	0,6	0,3	0,2	0,2	0,5	1,2	0,9	1,1	0,6	1,0	1,6	2,1	2,0	3,2
18	–	.	0,6	0,5	0,5	0,2	0,4	0,7	0,7	0,7	0,9	0,9	2,0	1,3	2,7	3,7

- Liitetaulukko 12. Päivittäisen savukkeiden kulutuksen (tehdasvalmisteisten ja itsekäärityjen savukkeiden sekä piipullisten ja sikarien yhteenlaskettu lkm) keskiarvo päivittäin savukkeita polttavilla iän ja sukupuolen mukaan 1983–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
- Appendix table 12. Average daily consumption of cigarettes (total number of manufactured and self-rolled cigarettes, pipefuls and cigars) among daily cigarette smokers in 1983–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	Vuosi															
	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013
POJAT																
14	7,9	9,7	9,4	9,4	9,4	9,2	9,0	9,6	9,2	9,5	11,0	9,3	12,0	8,9	10,6	5,4
16	11,8	11,7	11,3	12,4	12,9	11,3	11,5	11,5	12,0	11,7	12,1	11,2	11,5	12,7	12,4	10,9
18	12,9	14,4	13,7	14,2	14,1	13,2	12,5	13,4	13,6	13,3	13,3	13,4	12,5	12,1	11,9	8,1
TYTÖT																
14	6,9	7,6	7,4	8,6	9,2	7,5	7,2	7,4	9,0	8,2	8,8	7,9	8,6	8,1	7,4	8,3
16	8,9	10,7	8,3	9,0	10,3	8,7	9,0	8,8	9,6	9,8	9,9	9,4	9,0	9,2	8,7	8,1
18	9,7	10,5	10,6	9,5	10,8	11,3	10,3	10,0	10,0	10,1	10,0	9,5	8,8	9,8	9,1	8,1

- Liitetaulukko 13. Itsekäärityjä savukkeita polttavien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1983–2013 päivittäin savukkeita polttavista. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
- Appendix table 13. Percentage of adolescents smoking self-rolled cigarettes among daily cigarette smokers in 1983–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	Vuosi															
	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013
POJAT																
14	35	27	20	18	19	30	35	52	52	42	47	41	37	50	57	23
16	17	18	18	10	20	24	31	43	45	37	40	35	28	38	35	43
18	13	17	9	7	9	20	25	32	33	39	29	22	21	17	27	23
TYTÖT																
14	18	16	11	5	13	12	22	31	37	37	43	36	33	29	27	29
16	7	11	8	5	9	12	23	31	34	31	32	26	24	22	20	26
18	6	7	6	3	3	11	19	22	19	24	17	16	11	14	14	17

Liitetaulukko 14. Alkoholin käytön useus iän ja sukupuolen mukaan 2013 (%). Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Appendix table 14. Frequency of alcohol use in 2013, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	POJAT				TYTÖT			
	12	14	16	18	12	14	16	18
Päivittäin	–	0	–	–	–	–	–	0
Pari kertaa viikossa	0	–	3	12	–	–	1	6
Kerran viikossa	–	1	5	21	–	2	4	16
Pari kertaa kuukaudessa	1	3	13	29	–	4	15	32
Noin kerran kuukaudessa	0	3	11	10	0	3	11	14
Noin kerran parissa kuukaudessa	0	5	13	9	–	6	12	10
3–4 kertaa vuodessa	–	8	11	3	0	10	11	8
Kerran vuodessa tai harvemmin	5	11	9	3	2	8	8	2
En käytä alkoholi juomia	94	69	36	12	98	67	37	12
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	324	491	506	359	347	707	704	707
Puuttuva tieto, N	1	4	6	4	1	2	6	3

Liitetaulukko 15. Tosihumalaan juomisen useus iän ja sukupuolen mukaan 2013 (%). Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Appendix table 15. Frequency of drinking alcohol until really drunk in 2013, by age and sex (%). Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	POJAT				TYTÖT			
	12	14	16	18	12	14	16	18
Kerran viikossa tai useammin	–	0	2	5	–	–	1	3
Noin 1–2 kertaa kuukaudessa	0	1	7	24	–	3	7	21
Harvemmin	–	8	31	42	–	11	30	42
En koskaan	100	91	60	29	100	86	62	34
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	326	494	508	359	350	708	705	708
Puuttuva tieto, N	3	7	9	7	4	2	3	3

Liitetaulukko 16. Raittiiksi itsensä ilmoittaneiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1983–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Appendix table 16. Percentage of adolescents reporting abstinence in 1983–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	Vuosi															
	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013
POJAT																
12	82	89	81	85	79	79	77	81	76	80	86	89	92	91	94	94
14	51	57	50	47	42	41	43	39	36	42	50	58	65	56	66	69
16	23	24	19	17	14	15	12	15	14	18	21	22	29	26	27	36
18	11	11	9	5	7	7	7	7	9	8	9	8	14	9	10	12
TYTÖT																
12	91	91	87	90	84	82	79	79	80	81	90	91	93	91	95	98
14	51	59	45	44	38	36	31	29	30	34	39	46	55	51	58	67
16	21	22	15	14	12	13	11	11	12	13	13	21	25	21	24	37
18	11	12	8	7	7	6	6	7	7	7	6	8	11	8	6	12

Liitetaulukko 17. Vähintään kerran kuukaudessa alkoholia käyttävien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1983–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Appendix table 17. Percentage of adolescents using alcohol at least once a month in 1983–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	Vuosi															
	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013
POJAT																
12	1	2	5	3	3	3	6	6	6	5	1	2	1	1	2	1
14	15	16	19	22	23	26	25	28	30	27	18	15	13	16	8	8
16	38	41	51	55	56	54	58	55	59	55	48	51	42	44	42	31
18	66	69	72	75	79	74	76	77	75	78	74	78	74	78	74	73
TYTÖT																
12	2	2	3	2	3	4	5	5	4	5	2	2	2	2	1	0
14	15	17	19	22	28	29	36	39	37	36	27	22	19	20	15	9
16	32	40	44	45	48	50	56	57	56	55	53	49	45	49	44	32
18	58	62	66	68	73	69	72	74	75	74	78	79	73	76	76	68

Liitetaulukko 18. Vähintään kerran viikossa alkoholia käyttävien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1983–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Appendix table 18. Percentage of adolescents using alcohol at least once a week in 1983–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	Vuosi															
	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013
POJAT																
12	1	1	2	1	1	1	2	1	2	2	0	–	0	0	1	0
14	3	2	5	6	6	7	6	8	9	8	5	4	3	3	1	1
16	12	11	15	20	18	18	22	21	23	21	16	19	13	15	12	8
18	21	29	31	38	43	37	39	40	40	41	41	44	41	42	41	34
TYTÖT																
12	0	1	–	0	1	1	1	1	0	1	–	1	–	–	1	–
14	3	3	4	5	6	6	7	9	11	9	7	6	5	3	2	2
16	7	9	12	12	12	12	15	17	17	18	17	15	13	14	10	6
18	15	18	24	24	26	25	26	29	31	31	36	35	30	33	28	22

Liitetaulukko 19. Vähintään kerran kuukaudessa tosihumalaan itsensä juovien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1983–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Appendix table 19. Percentage of adolescents drinking alcohol until really drunk at least once a month in 1983–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	Vuosi															
	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013
POJAT																
12	0	–	1	–	0	0	1	–	0	–	0	0	–	–	–	0
14	4	3	6	8	7	11	7	10	11	8	4	4	4	5	2	1
16	13	13	24	26	24	28	22	28	30	27	22	22	18	19	15	9
18	18	23	34	34	39	41	32	43	41	39	40	41	41	43	38	29
TYTÖT																
12	0	1	–	0	0	0	0	1	–	0	–	–	–	–	–	–
14	5	4	6	8	11	11	11	16	16	13	9	7	6	5	5	3
16	8	12	17	19	17	20	16	24	22	21	23	18	18	21	18	8
18	8	9	18	18	18	24	16	28	28	27	33	32	30	36	32	25

Liitetaulukko 20. Vähintään kerran viikossa tosihumalaan itsensä juovien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1983–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Appendix table 20. Percentage of adolescents using alcohol to be really drunk at least once a week in 1983–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	Vuosi															
	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013
POJAT																
12	–	–	–	–	0	0	–	–	0	–	–	–	–	–	–	–
14	0	0	1	2	1	2	1	2	2	1	1	0	1	0	0	0
16	2	3	3	4	5	5	3	6	6	6	3	5	3	2	2	2
18	3	5	7	10	10	10	8	12	10	9	7	12	12	9	9	5
TYTÖT																
12	–	–	–	–	–	–	0	–	–	–	–	–	–	–	–	–
14	0	1	1	0	2	1	1	2	2	2	1	1	1	0	0	–
16	1	1	1	3	2	2	2	4	3	4	4	4	3	3	3	1
18	1	2	3	3	2	4	3	5	5	5	8	7	6	6	5	3

Liitetaulukko 21. Huumeita viimeksi kuluneen vuoden aikana kokeilleita tuttavien tietävien osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Appendix table 21. Percentage of adolescents knowing acquaintances who tried drugs during last year in 2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	POJAT				TYTÖT			
	12	14	16	18	12	14	16	18
En tiedä ketään nuorta	94	79	60	53	93	70	52	43
Tiedän yhden nuoren	3	9	10	8	5	10	14	15
Tiedän 2–5 nuorta	2	11	21	24	2	15	24	30
Tiedän useampia kuin 5 nuorta	1	2	10	15	–	5	10	14
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	264	417	440	284	294	603	601	632
Puuttuva tieto, N	11	9	10	6	7	6	2	4

Liitetaulukko 22. Huumetarjontaa Suomessa viimeksi kuluneen vuoden aikana kohdanneiden osuudet (%) tarjoajan sekä iän ja sukupuolen mukaan 2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Appendix table 22. Percentage of adolescents who were offered drugs in Finland during last year by person who offered in 2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	POJAT				TYTÖT			
	12	14	16	18	12	14	16	18
Ei	99	96	86	83	99	94	86	82
Kyllä								
<i>Sisältää:</i>								
Sekä tuttavat että tuntemattomat tarjosivat	-	-	2	4	-	1	2	3
Vain tuttavat tarjosivat	-	3	7	11	-	4	10	12
Vain tuntemattomat henkilöt tarjosivat	1	0	4	2	-	1	3	3
Tieto tarjouksen tekijästä puuttuu	3	2	2	2	1	1	1	0
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
N	264	417	440	284	294	603	601	632
Puuttuva tieto, N	7	8	7	5	4	6	5	3

Liitetaulukko 23. Niiden osuudet (%), jotka tiesivät vähintään yhden huumeita viimeksi kuluneen vuoden aikana kokeilleen tuttavan, iän ja sukupuolen mukaan 1983–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
Appendix table 23. Percentage of adolescents knowing at least one acquaintance who tried drugs during last year in 1983–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	Vuosi															
	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013
POJAT																
12	.	6	6	.	11	5	7	8	7	9	6	5	4	4	5	6
14	.	14	12	.	22	20	23	23	27	29	19	16	17	24	22	21
16	.	20	20	.	30	34	40	j	45	49	40	33	36	36	47	41
18	.	24	21	.	31	41	44	49	50	56	49	43	43	50	50	47
TYTÖT																
12	.	8	3	.	8	7	7	6	6	13	5	4	6	7	8	7
14	.	23	21	.	34	31	39	42	44	48	37	29	28	30	30	30
16	.	29	29	.	40	45	54	56	60	66	58	47	48	50	53	48
18	.	25	21	.	32	42	47	54	57	65	61	50	51	52	59	56

Liitetaulukko 24. Niiden osuudet (%), jotka tiesivät yli viisi huumeita viimeksi kuluneen vuoden aikana kokeillutta tuttavaa, iän ja sukupuolen mukaan 1983–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Appendix table 24. Percentage of adolescents knowing more than five acquaintances who tried drugs during last year in 1983–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	Vuosi															
	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013
POJAT																
12	.	0	0	.	-	0	1	0	0	1	1	1	–	0	1	0
14	.	3	2	.	2	3	3	3	4	5	3	2	2	3	3	2
16	.	3	3	.	4	7	9	10	13	13	8	7	6	10	11	10
18	.	6	3	.	7	11	13	16	17	20	14	13	14	15	17	15
TYTÖT																
12	.	0	-	.	4	1	0	0	1	0	–	0	1	–	–	0
14	.	3	2	.	4	4	6	6	8	9	5	3	3	3	4	5
16	.	4	4	.	5	8	12	12	15	19	14	9	9	10	11	10
18	.	3	3	.	4	8	12	13	15	23	18	13	12	12	15	15

Liitetaulukko 25. Viimeksi kuluneen vuoden aikana Suomessa huumetarjontaa kohdanneiden osuudet (%) iän ja sukupuolen mukaan 1991–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Appendix table 25. Percentage of adolescents who were offered drugs in Finland during last year in 1991–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	Vuosi															
	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013
POJAT																
12	2	1	1	1	1	1	0	1	1	1	2	1
14	5	5	4	6	5	8	4	4	5	6	7	4
16	14	12	16	16	18	17	13	13	11	16	16	14
18	18	20	23	25	24	24	21	21	20	24	25	17
TYTÖT																
12	6	0	0	1	0	1	1	1	2	1	2	1
14	6	5	7	7	9	12	8	6	6	4	8	6
16	11	12	16	16	17	20	16	13	14	14	14	14
18	10	12	15	18	17	22	20	16	17	17	19	18

Liitetaulukko 26. Niiden osuudet (%), joille ystävät tai tuttavat olivat tarjonneet huumeita viimeksi kuluneen vuoden aikana, iän ja sukupuolen mukaan 1991–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Appendix table 26. Percentage of adolescents who were offered drugs by friends or acquaintances during last year in 1991–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	Vuosi															
	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013
POJAT																
12	–	1	0	–	1	1	–	1	–	0	1	0
14	2	2	2	3	3	4	2	2	3	4	5	4
16	5	6	8	9	11	11	8	9	9	11	12	10
18	8	9	13	15	18	18	15	16	19	18	21	15
TYTÖT																
12	1	0	0	0	–	–	1	0	1	1	1	0
14	2	3	4	3	7	8	5	4	3	3	5	4
16	6	5	9	10	13	16	12	10	11	10	12	11
18	5	7	9	12	13	18	16	14	15	14	16	15

Liitetaulukko 27. Niiden osuudet (%), joille tuntemattomat henkilöt olivat viimeksi kuluneen vuoden aikana tarjonneet huumeita, iän ja sukupuolen mukaan 1991–2013. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Appendix table 27. Percentage of adolescents who were offered drugs by strangers during last year in 1991–2013, by age and sex. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	Vuosi															
	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013
POJAT																
12	–	–	0	1	–	1	0	1	1	1	2	1
14	3	3	2	4	3	4	2	1	4	3	3	1
16	9	8	10	9	9	7	6	6	6	8	6	6
18	11	13	13	13	10	9	8	7	9	9	9	6
TYTÖT																
12	0	–	0	0	0	1	1	1	1	0	1	0
14	4	3	4	5	3	5	4	3	3	2	4	2
16	6	7	9	9	6	7	7	4	6	5	5	4
18	6	7	8	8	6	8	8	4	6	5	3	6

Liitetaulukko 28. Tupakkaa kokeilemattomien osuudet (%) 12–18 -vuotiaista 1983–2013, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Appendix table 28. Percentage of 12–18-year-olds who have never tried tobacco in 1983–2013, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	Vuosi															
	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013
Pojat	31	34	36	34	31	36	35	36	37	40	47	49	55	58	61	63
Tytöt	39	40	41	42	38	40	38	38	38	40	45	50	53	55	59	65
Kaikki	35	37	38	38	35	38	36	37	37	40	46	50	54	57	60	64

Liitetaulukko 29. Päivittäin tupakkatuotteita käyttävien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1983–2013, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Appendix table 29. Percentage of 14–18-year-olds using tobacco products daily in 1983–2013, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	Vuosi															
	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013
Pojat	27	.	29	31	28	27	27	26	26	27	23	22	19	20	18	14
Tytöt	21	.	24	24	23	21	22	24	26	26	25	23	20	19	16	13
Kaikki	24	.	26	28	26	24	25	25	26	26	24	23	19	19	17	13

Liitetaulukko 30. Päivittäin savukkeita polttavien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1983–2013, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Appendix table 30. Percentage of 14–18-year-olds smoking cigarettes daily in 1983–2013, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	Vuosi															
	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013
Pojat	25	24	28	30	27	26	26	24	25	25	22	22	18	19	16	12
Tytöt	20	20	23	24	23	21	22	24	25	26	25	23	19	19	16	12
Kaikki	23	22	26	27	25	24	24	24	25	25	23	22	19	19	16	12

Liitetaulukko 31. Yli 9 savuketta päivittäin polttavien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1983–2013, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Appendix table 31. Percentage of 14–18-year-olds smoking over nine cigarettes daily in 1983–2013, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	Vuosi															
	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013
Pojat	16	16	19	21	19	17	16	15	16	16	14	14	12	11	10	6
Tytöt	9	11	12	11	13	10	11	10	12	13	13	10	9	9	7	5
Kaikki	13	13	15	16	16	14	14	13	14	15	13	12	10	10	8	5

- Liitetaulukko 32. Nuuskaa joskus kokeilleiden osuudet (%) 12–18-vuotiaista 1983–2013, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
- Appendix table 32. Percentage of 12–18-year-olds who have experimented with snus in 1983–2013, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	Vuosi															
	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013
Pojat	18	.	20	21	19	20	21	23	25	25	21	20	19	21	21	23
Tytöt	5	.	6	6	5	4	5	8	9	10	11	7	11	9	10	11
Kaikki	12	.	13	14	12	12	13	15	17	18	16	13	15	15	16	17

- Liitetaulukko 33. Nuuskaa silloin tällöin tai päivittäin käyttävien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1983–2013, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
- Appendix table 33. Percentage of 14–18-year-olds using snus occasionally or daily in 1983–2013, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	Vuosi															
	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013
Pojat	3,6	.	4,0	6,0	4,4	4,7	5,7	7,1	9,4	9,1	5,6	6,7	7,0	9,4	10,1	10,6
Tytöt	0,2	.	0,5	0,4	0,4	0,3	0,4	0,8	0,8	0,8	0,7	0,8	1,3	1,7	1,9	2,8
Kaikki	1,9	.	2,3	3,2	2,4	2,5	3,0	4,0	5,1	4,9	3,1	3,8	4,1	5,6	6,0	6,7

- Liitetaulukko 34. Raittiiksi itsensä ilmoittaneiden osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1983–2013, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
- Appendix table 34. Percentage of 14–18-year-olds reporting abstinence in 1983–2013, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	Vuosi															
	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013
Pojat	28	30	26	23	21	21	21	20	19	23	27	29	36	30	34	39
Tytöt	28	31	22	22	19	18	16	15	16	18	19	25	30	27	29	39
Kaikki	28	31	24	22	20	20	18	18	18	20	23	27	33	29	32	39

- Liitetaulukko 35. Vähintään kerran kuukaudessa alkoholia käyttävien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1983–2013, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
- Appendix table 35. Percentage of 14–18-year-olds using alcohol at least once a month in 1983–2013, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	Vuosi															
	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013
Pojat	40	42	47	50	53	52	53	53	55	53	47	48	43	46	41	37
Tytöt	35	39	43	45	50	50	55	57	56	55	53	50	46	48	45	36
Kaikki	37	41	45	48	51	51	54	55	55	54	50	49	44	47	43	37

Liitetaulukko 36. Vähintään kerran viikossa alkoholia käyttävien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1983–2013, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Appendix table 36. Percentage of 14–18-year-olds using alcohol at least once a week in 1983–2013, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	Vuosi															
	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013
Pojat	12	14	17	21	22	21	22	23	24	23	21	23	19	20	18	14
Tytöt	9	10	13	14	15	14	16	18	20	19	20	19	16	17	13	10
Kaikki	10	12	15	17	19	18	19	21	22	21	20	21	17	18	16	12

Liitetaulukko 37. Vähintään kerran kuukaudessa tosihumalaan itsensä juovien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1983–2013, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Appendix table 37. Percentage of 14–18-year-olds drinking alcohol until really drunk at least once a month in 1983–2013, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	Vuosi															
	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013
Pojat	12	13	21	23	24	26	20	27	27	25	22	22	21	22	18	13
Tytöt	7	8	14	15	15	18	14	23	22	20	22	19	18	21	19	12
Kaikki	9	11	18	19	19	22	17	25	25	22	22	20	19	21	18	12

Liitetaulukko 38. Vähintään yhden huumeita viimeksi kuluneen vuoden aikana kokeilleen tuttavien osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1983–2013, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Appendix table 38. Percentage of 14–18-year-olds knowing at least one acquaintance who tried drugs during last year in 1983–2013, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	Vuosi															
	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013
Pojat	.	20	18	.	28	32	36	38	41	44	36	31	32	36	40	36
Tytöt	.	26	24	.	35	39	46	51	54	60	52	42	42	44	47	45
Kaikki	.	23	21	.	31	36	41	44	47	52	44	37	37	40	44	40

Liitetaulukko 39. Viimeksi kuluneen vuoden aikana Suomessa huumetarjonnan kohdanneiden osuudet (%) 14–18-vuotiaista 1991–2013, ikä ja sukupuoli vakioitu. Nuorten terveystapatutkimus 2013.

Appendix table 39. Percentage of 14–18-year-olds who were offered drugs in Finland during last year in 1991–2013, age- and sex-adjusted. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

	Vuosi															
	1983	1985	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2011	2013
Pojat					12	13	15	15	16	16	13	12	12	15	16	12
Tytöt	9	10	13	14	15	18	15	12	12	12	14	13
Kaikki	11	11	14	15	15	17	14	12	12	14	15	12

- Liitetaulukko 40. Eri indikaattorien vuosien 2011 ja 2013 välisen eron tilastollinen merkitsevyys ikä- ja sukupuoliryhmittäin. Fisherin tarkan testin p-arvot. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
- Appendix table 40. Statistical significance of difference in various indicators between 2011 and 2013, by age and sex. P-values of Fisher's exact test. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

Indikaattori	POJAT				TYTÖT			
	12	14	16	18	12	14	16	18
Kokeillut tupakkaa	.595	.846	.125	.708	.108	.138	.001	.002
Päivittäinen tupakointi	.249	.744	.007	.034	–	.732	.008	.010
Kokeillut nuuskaa	.008	.007	.730	.572	.501	.058	.645	.313
Nuuskaa nykyisin	.624	.148	.774	1.000	1.000	.343	.144	.354
Raitis	1.000	.274	.004	.292	.044	.000	.000	.000
Alkoholia viikoittain	.620	.597	.051	.049	.230	.575	.002	.013
Alkoholia kuukausittain	.541	1.000	.000	.739	.355	.001	.000	.001
Tosihumala viikoittain	–	–	1.000	.062	–	.501	.016	.060
Tosihumala kuukausittain	1.000	–	.002	.016	–	.052	.000	.001
Yksi huumeita kokeillut tuttava	.577	.587	.060	.432	.535	1.000	.043	.370
5 huumeita kokeillutta tuttavaa	1.000	.072	.755	.520	1.000	.339	.552	.430
Tarjottu huumeita	.524	.106	.331	.014	.182	.089	.879	.775
Ystävät tarjonneet huumeita	1.000	.356	.189	.035	.376	.382	.740	.541
Tuntemattomat tarjonneet huumeita	.735	.033	.787	.180	.626	.105	.800	.082

- Liitetaulukko 41. Varsinaiseen ja lyhytloimakkeeseen vastanneiden eron tilastollinen merkitsevyys eri indikaattoreissa ikä- ja sukupuoliryhmittäin. χ^2 - tai Fisherin tarkan testin p-arvo. Nuorten terveystapatutkimus 2013.
- Appendix table 41. Statistical significance of difference in various indicators between those who answered the ordinary long questionnaire and who answered the short questionnaire by age and sex. P-values of χ^2 or Fisher's exact test. Adolescent Health and Lifestyle Survey 2013.

Indikaattori	POJAT				TYTÖT			
	12	14	16	18	12	14	16	18
Kokeillut tupakkaa	.493	.209	.388	.785	.763	1.000	.688	.873
Päivittäin tupakkatuotteita	.526	.729	.865	.318	–	.636	.469	.394
Nuuskaa nykyisin	.482	.013	.016	.004	.655	.003	.000	.001
Raitis	1.000	.316	.363	.415	.493	.018	.000	.089
Alkoholia viikoittain	.192	.786	.453	.007	–	–	.007	.912
Alkoholia kuukausittain	.168	.046	.646	.724	1.000	.038	.000	.104
Tosihumala viikoittain	–	.831	.824	.313	–	–	.267	.255
Tosihumala kuukausittain	.192	.149	.644	.088	–	1.000	.215	.921

NUORTEN TERVEYSTAPATUTKIMUS

Tampereen yliopisto tekee tutkimusta nuorten terveydestä ja hyvinvoinnista. Sosiaali- ja terveysministeriön rahoittaman tutkimuksen tuloksia käytetään nuorten terveyden edistämiseen. Sinut on valittu ikäsi perusteella edustamaan 12-18-vuotiaita suomalaisia nuoria. Pyydämme Sinua osallistumaan tutkimukseen. Osallistuminen on vapaaehtoista.

Vastaaminen on helppoa ja se tapahtuu paperilomakkeella tai Internetissä. Aikaa kuluu noin 15-20 minuuttia. **Internetvastaamisohjeet ovat sivulla 2.** Vastausaikaa on **2 viikkoa.**

Du kan svara på svenska på Internet. Vänd sidan!

Jos vastaat paperilomakkeella, palauta se oheisessa kirjekuoressa **ILMAN POSTIMERKKIÄ.** Lomakkeen kansilehden voit repäistä pois. Tallennamme tiedot optisella lukijalla, joten laitathan lomakkeen **TAITTAMATTA** kirjekuoreen. Lomakkeet on numeroitu, jotta emme lähettäisi uusintakyselyä jo vastanneille. Tallennuksen jälkeen lomakkeet hävitetään.

Antamasi vastaukset ovat luottamuksellisia. Tutkimuksen tulokset esitetään tutkimusraportteina siten, että yksittäiset vastaajat eivät ole tunnistettavissa. Osoitetietosi olemme saaneet Väestörekisterikeskuksesta (PL 70, 00581 Helsinki) joulukuussa 2012.

Tutkimuksen luotettavuuden kannalta on tärkeää, että vastaat kyselyyn itsenäisesti. Halutessasi voit keskustella tutkimuksesta vanhempiesi kanssa ennen vastaamistasi. Jos vanhempasi haluavat tutustua kyselyyn, toivomme, että he tutustuisivat siihen ennen vastaamistasi. Jos jotkut kysymykset jäävät askarruttamaan Sinua, keskustele niistä vanhempiesi tai opettajasi kanssa tai ota yhteyttä esim. terveydenhoitajaan.

Tammikuussa 2013

Arja Rimpelä
Professori, tutkimuksen johtaja

Pekka Rissanen
Professori, yksikön johtaja

**Vastaaminen Internetissä osoitteessa:
Svaren till undersökningen lämnas in på Internet under adress:**

www.uta.fi/nttt/

**KUN AVAAT SIVUN, KIRJAUDU SISÄÄN SEURAAVILLA HENKILÖKOHTAISILLA
TUNNUKSILLA:
NÄR DU ÖPPNAR SIDAN, LOGGA IN MED FÖLJANDE PERSONLIGA LÖSENORD:**

TUNNUKSESI / DITT LÖSENORD

SALASANASI / DIN KOD

HUOM: TUNNUKSET ON TARKOITETTU VAIN KYSELYN SAAJAN KÄYTTÖÖN.

Jos vastaat kyselyyn yleisellä päätteellä esim. kirjastossa, tyhjä selaimesi välimuisti kyselyyn vastaamisen jälkeen. Tutkimusta koskevat kyselyt voi lähettää sähköpostitse: nttt@uta.fi. Kyselyihin vastaavat myös tutkijat Jaana Kinnunen, puh. 040 190 1667 ja Lasse Pere, puh. 040 190 1676. Internet-vastaamista koskevissa kysymyksissä voit ottaa yhteyden Lasseen, puh. 040 190 1676 tai sähköpostitse: nttt@uta.fi.

**OBS: LÖSENORDEN OVAN ÄR AVSEDDA ATT ANVÄNDAS BARA AV DEN SOM FÅTT
FRÅGEFORMULÄRET.**

Om du skickar svaren från en offentlig terminal t.ex. på biblioteket, så kom ihåg att tömna buffertminnet på din webbläsare när du är klar. Frågor om undersökningen kan skickas per e-post till nttt@uta.fi. Forskarna Jaana Kinnunen, tfn 040 190 1667 och Lasse Pere, tfn 040 190 1676 svarar också på frågor. När det gäller frågor om e-blanketten kan du ta kontakt med Lasse, tfn 040 190 1676 eller per e-post: nttt@uta.fi.

PAPERILOMAKKEEN TÄYTTÖOHJE

Lue ensin koko kysymys. Vastaa merkitsemällä rasti oikean tai sopivimman vaihtoehdon mukaiseen ruutuun. Jos kysymyksessä ei ole valmiita vastausvaihtoehtoja, kirjoita vastaus sitä varten varatulle viivalle. Käytä pehmeää lyijykynää, kuulakärkikynää tai muuta TUMMAA, selvästi näkyvää kynää. Virheen sattuessa ÄLÄ KÄYTÄ PYYHEKUMIA, vaan täytä väärin merkitsemäsi ruutu kokonaan ja rasti oikea vaihtoehto.

Näin: ☐ virhe ☒ oikea

Joidenkin kysymysten jälkeen huomautetaan, että voit siirtyä suoraan numerolla ilmoitettuun kysymykseen. Tällöin sinun ei tarvitse vastata väliin jääviin kysymyksiin.

1. Sukupuoli

- ☐ tyttö
☐ poika

2. Syntymäaika / **3. Pituus**

--	--	--

cm**4. Paino**

--	--	--

kg**5. Millaisella paikkakunnalla asut nykyisin?**

- ☐ KAUPUNGISSA keskustassa tai muussa taajamassa
☐ KAUPUNGISSA keskustan ja taajamien ulkopuolella
☐ MAASEUDULLA kirkonkylässä, asutuskeskuksessa tai muussa taajamassa
☐ MAASEUDULLA kirkonkylän, asutuskeskusten ja muiden taajamien ulkopuolella

6. Miten olet asunut pääasiallisesti TÄMÄN VUODEN aikana?

- ☐ vanhempieni (vanhempani) kanssa kotona
☐ yksin omassa taloudessani
☐ avio- tai avoliitossa omassa taloudessa
☐ yhden tai useamman ikätoverini kanssa
☐ jonkun muun tai joidenkin muiden kanssa

7. Kuuluuko perheeseesi?

- ☐ äiti ja isä
☐ äiti ja isäpuoli
☐ isä ja äitipuoli
☐ vain äiti
☐ vain isä
☐ avo/aviomies tai -vaimo
☐ joku muu huoltaja

11. Minkälainen koulutus vanhemmillasi on (merkitse korkein koulutus)?

	Isä	Äiti
Kansakoulu tai peruskoulu, ei muuta	☐	☐
Kansa- tai peruskoulu ja ammattikoulutus (ammattikoulu, kursseja tms.)	☐	☐
Keskikoulu (ja ammatillisia opistoja tms.)	☐	☐
Ylioppilastutkinto (ja ammatillisia opistoja tms.)	☐	☐
Korkeakoulu- tai yliopistotutkinto (maisteri, diplomi-insinööri tms.)	☐	☐

8. Mikä on isäsi tai muun huoltajasi pääammatti, -toimi tai -toiminta?

MERKITSE AMMATTI MAHDOLLISIMMAN TARKASTI.

(Esim. myyntijohtaja, poliisi, lähihoitaja, koneasentaja, puutarhayrittäjä.) Eläkkeellä olevalle myös entinen ammatti (esim. eläkkeellä, kokki).

9. Minkälaista työtä isäsi tai muu huoltajasi tekee suurimman osan vuodesta? Jos hän on nykyisin eläkkeellä tai työtön, merkitse aikaisempi työ.

- ☐ suunnittelu-, hallinto-, opetus-, tutkimus- tai muut vastaavat tehtävät
☐ työnjohtotehtävät teollisuudessa, rakennustöissä, metsätöissä, kuljetusalalla tms.
☐ ruumiillinen työ teollisuudessa, rakennustöissä, metsätöissä, kuljetusalalla tms.
☐ toimistotyö, palvelutyöt kaupassa ja ravintolassa, hoitotyö ja muut vastaavat työt
☐ maanviljelys-, karjanhoito ja muu maataloustyö
☐ muu työ, millainen? _____

10. Mikä on äitisi ja isäsi nykyinen työtilanne?

	Isä	Äiti
Työssä kodin ulkopuolella	☐	☐
Työssä kotona	☐	☐
Työtön tai pakkolomalla	☐	☐
Eläkkeellä tai pitkäaikaisella sairauslomalla	☐	☐

MITÄ AJATTELET TULEVAISUUDESTA?

12. Kun ajattelet elämäsi ja tulevaisuuttasi yleensä, mitä kolmea asiaa TOIVOT eniten?

1. _____
2. _____
3. _____

13. Entä mitä kolmea asiaa PELKÄÄT eniten?

1. _____
2. _____
3. _____

KOULUNKÄYNTI JA TYÖ

14. Millaisia suunnitelmia sinulla on jatkaa koulunkäyntiä ja opiskelua?

- ☐ haen yliopistoon tai korkeakouluun (lukion tai muun koulutuksen jälkeen)
- ☐ käyn lukion ja suoritan ammatillisen tutkinnon
- ☐ suoritan ammatillisen tutkinnon
- ☐ en aio enää jatkaa opintoja
- ☐ en osaa sanoa

15. Käytkö koulua tai opiskeletko nykyisin?

- ☐ en ole koulussa enkä opiskele (voit siirtyä kysymykseen 18)
- ☐ olen koulussa tai opiskelen päätoimisesti
- ☐ olen koulussa tai opiskelen muun työn ohella

16. Minkälaisessa oppilaitoksessa opiskelet?

- ☐ peruskoulu tai vastaava
- ☐ lukio
- ☐ yliopisto, korkeakoulu, ammattikorkeakoulu
- ☐ ammatillinen oppilaitos
- ☐ yhdistetty ammatillinen oppilaitos ja lukio
- ☐ muu, mikä? _____

17. Minkälaisen todistuksen sait viimeksi? Oliko se luokan tai kurssin keskitasoon verrattuna

- ☐ paljon parempi
- ☐ hieman parempi
- ☐ suurinpiirtein luokan keskitasoa
- ☐ hieman huonompi
- ☐ huomattavasti huonompi

TERVEYS

18. Mitä mieltä olet terveydentilastasi? Onko se tällä hetkellä

- ☐ erittäin hyvä
- ☐ melko hyvä
- ☐ keskinkertainen
- ☐ melko huono
- ☐ erittäin huono

19. Onko sinulla jokin pitkäaikainen sairaus, vika tai vamma, joka häiritsee jokapäiväistä toimintaasi?

- ☐ ei
- ☐ kyllä, minkälainen?

20. Käytätkö jatkuvasti tai lähes jatkuvasti jotakin lääkärin määräämää lääkettä?

- ☐ en
- ☐ kyllä, mitä?

21. Onko sinulla viimeksi kuluneen PUOLEN VUODEN aikana ollut jotakin seuraavista oireista ja kuinka usein? Rastita sopivin vaihtoehto joka riviltä.

	Harvoin tai ei lainkaan	Noin kerran kuussa	Noin kerran viikossa	Lähes joka päivä
Vatsakipu	☐	☐	☐	☐
Jännittyneisyyttä tai hermostuneisuutta	☐	☐	☐	☐
Ärtynneisyyttä tai kiukunpurkauksia	☐	☐	☐	☐
Vaikeuksia päästä uneen tai heräilemistä öisin	☐	☐	☐	☐
Päänsärkyä	☐	☐	☐	☐
Käsien vapinaa	☐	☐	☐	☐
Väsymystä tai heikotusta	☐	☐	☐	☐
Huimauksen tunnetta	☐	☐	☐	☐

22. Entä onko sinulla viimeksi kuluneen PUOLEN VUODEN aikana ollut selkä-, niska- tai hartiakipu?

	Harvoin tai ei lainkaan	Noin kerran kuussa	Noin kerran viikossa	Lähes joka päivä
Selän alaosan kipu	☐	☐	☐	☐
Niska- tai hartiakipu	☐	☐	☐	☐

23. Onko sinua viimeksi kuluneen KUUKAUDEN aikana usein vaivannut alakuloinen, masentunut tai toivoton mieliala?

- ☐ kyllä
☐ ei

24. Onko sinusta viimeksi kuluneen KUUKAUDEN aikana usein tuntunut siltä, että mikään ei kiinnosta tai tuota mielihyvää?

- ☐ kyllä
☐ ei

TUPAKOINTI

25. Oletko koskaan polttanut (kokeillut) tupakkaa?

- ☐ en (voit siirtyä kysymykseen 33)
☐ olen

26. Kuinka monta savuketta, piipullista ja sikaria olet polttanut yhteensä tähän mennessä?

- ☐ en yhtään (voit siirtyä kysymykseen 33)
☐ vain yhden
☐ noin 2 - 50
☐ yli 50

27. Milloin olet viimeksi polttanut savukkeen, sikarin tai piipullisen?

- ☐ eilen tai tänään
☐ 2 - 4 päivää sitten
☐ noin viikko sitten
☐ noin 2 viikkoa - 2 kuukautta sitten
☐ noin 2 kuukautta - puoli vuotta sitten
☐ yli puoli vuotta sitten (voit siirtyä kysymykseen 33)

28. Mikä seuraavista vaihtoehtoista kuvaa parhaiten NYKYISTÄ TUPAKOINTIASI?

- ☐ tupakoin kerran päivässä tai useammin
☐ tupakoin kerran viikossa tai useammin, en kuitenkaan päivittäin
☐ tupakoin harvemmin kuin kerran viikossa
☐ olen lakossa tai lopettanut tupakoinnin
☐ en tupakoi (voit siirtyä kysymykseen 33)

29. Kuinka paljon poltat nykyisin tai poltit ennen lakkoa päivässä? Vastaa jokaiseen kohtaan.

Tehdasvalmisteisia savukkeita kpl päivässä

Itsekäärityjä savukkeita kpl päivässä

Sikareita tai piippua kertaa päivässä

30. Oletko ostanut viimeisen KUUKAUDEN aikana itsellesi tupakkaa?☐ en☐ olen ostanut, mistä?Kaupasta ☐Kioskista ☐Kavereilta ☐Huoltoasemalta ☐Baarista ☐Automaatista ☐Ruotsin tai Viron matkoilta ☐Venäjältä ☐Katukaupasta ☐Internetistä ☐Muualla, mistä? ☐**31. Onko joku muu ostanut Sinulle tupakkaa viimeisen KUUKAUDEN aikana Sinun antamallasi rahalla?**☐ ei ole☐ on, kuka?☐ kaverit☐ sisarukset☐ vanhemmat☐ muu aikuinen**32. Oletko ajatellut yrittää tupakoinnin lopettamista lähiaikoina?**☐ en☐ olen**KAIKKI VASTAAVAT****33. Ovatko vanhempasi tupakoineet Sinun elinaikanasi?**Ei koskaan ☐ Isä ☐ Äiti ☐On lopettanut ☐ ☐Tupakoi nykyisin ☐ ☐Ei isää/äitiä tai en tiedä ☐ ☐**34. Ovatko isovanhempasi tupakoineet Sinun elinaikanasi?**Ei koskaan ☐ Isänisä ☐ Isänäiti ☐ Äidinisä ☐ Äidinäiti ☐On lopettanut ☐ ☐ ☐ ☐Tupakoi nykyisin ☐ ☐ ☐ ☐Ei kyseistä isovanhempaa tai en tiedä ☐ ☐ ☐ ☐**35. Oletko nähnyt VIIME KUUKAUDEN aikana tupakkamainoksia Suomessa?**☐ en☐ olen, missä?**36. Oletko nähnyt tupakkatuotteita esillä VIIME KUUKAUDEN aikana kotisi, koulusi tai työpaikkasi lähellä seuraavissa paikoissa? Rastita sopivin vaihtoehto joka riviltä.**

	Olen	En	En yleensä käy
Kaupat	☐	☐	☐
Kioskit	☐	☐	☐
Huoltoasemat	☐	☐	☐

37. Oletko koskaan kokeillut nuuskaamista? Montako kertaa yhteensä tähän mennessä?☐ en ole kokeillut☐ olen kokeillut kerran☐ olen nuuskannut 2 - 50 kertaa☐ olen nuuskannut yli 50 kertaa**38. Nuuskaatko nykyisin?**☐ en lainkaan☐ silloin tällöin☐ kerran päivässä tai useammin

39. Jos olet käyttänyt nuuskaa, mistä hankit sitä?

40. Oletko koskaan käyttänyt vesipiippua? Montako kertaa yhteensä?

- ☐ en tiedä, mikä se on (voit siirtyä kysymykseen 43)
- ☐ en (voit siirtyä kysymykseen 43)
- ☐ olen kokeillut kerran pari
- ☐ olen käyttänyt korkeintaan 20 kertaa
- ☐ olen käyttänyt yli 20 kertaa

41. Jos olet käyttänyt vesipiippua, mitä poltit siinä?

- ☐ maustettua tupakkaseosta (sisältää nikotiinia)
- ☐ maustettua yrttiseosta (ei yleensä sisällä nikotiinia)
- ☐ en tiedä
- ☐ muuta, mitä?

42. Missä poltit vesipiippua?

43. Oletko koskaan kokeillut sähkösavukkeita? Montako kertaa yhteensä?

- ☐ en tiedä, mitä ne ovat (voit siirtyä kysymykseen 46)
- ☐ en (voit siirtyä kysymykseen 46)
- ☐ olen kokeillut kerran pari
- ☐ olen käyttänyt korkeintaan 20 kertaa
- ☐ olen käyttänyt yli 20 kertaa

44. Jos olet käyttänyt sähkösavukkeita, mitä ne sisälsivät?

- ☐ nikotiinipitoista nestettä
- ☐ nikotiinitonta nestettä
- ☐ en tiedä

45. Jos olet käyttänyt sähkösavukkeita, mistä hankit ne?

46. Oletko nähnyt VIIME KUUKAUDEN aikana sähkösavukemainoksia Suomessa?

- ☐ en
- ☐ olen, missä?

47. Mitä mieltä olet seuraavasta väittämästä? Tupakointi on luusereiden puuhaa.

- ☐ ehdottomasti samaa mieltä
- ☐ jokseenkin samaa mieltä
- ☐ vaikea sanoa
- ☐ hieman eri mieltä
- ☐ ehdottomasti eri mieltä

ALKOHOLI JA PÄIHTEET

48. Kuinka usein kaiken kaikkiaan käytät alkoholia? Koeta ottaa mukaan myös ne kerrat, jolloin nautit hyvin pieniä määriä alkoholia, vaikkapa vain puoli pulloa keskiolutta tai tilkan viiniä.

- ☐ päivittäin
- ☐ pari kertaa viikossa
- ☐ kerran viikossa
- ☐ pari kertaa kuukaudessa
- ☐ noin kerran kuukaudessa
- ☐ noin kerran parissa kuukaudessa
- ☐ 3 - 4 kertaa vuodessa
- ☐ kerran vuodessa tai harvemmin
- ☐ en käytä alkoholijuomia

49. Entä kuinka usein käytät alkoholia TOSI HUMALAASTI?

- ☐ kerran viikossa tai useammin
- ☐ noin 1 - 2 kertaa kuukaudessa
- ☐ harvemmin
- ☐ en koskaan

50. Oletko nähnyt viime kuukauden aikana alkoholijuomia koskevia mainoksia Suomessa jossakin seuraavista paikoista?

Vastaa jokaiseen kohtaan.

	Olen nähnyt	En ole nähnyt
Aikakauslehdessä	☐	☐
Sanomalehdessä	☐	☐
Televisiossa	☐	☐
Muualla, missä?	☐	☐

51. Tiedätkö tuttaviesi joukossa jonkun, joka viimeksi kuluneen VUODEN aikana olisi kokeillut huumaavia aineita (hasista tai marihuanaa, tinneriä tai muuta nuuhkittavaa, lääkkeitä joista saa humalan, tai muita vastaavia aineita) ?

- ☐ en tiedä ketään nuorta
- ☐ tiedän yhden nuoren
- ☐ tiedän 2 – 5 nuorta
- ☐ tiedän useampia kuin 5 nuorta

52. Onko sinulle viimeksi kuluneen VUODEN aikana tarjottu huumaavia aineita SUOMESSA?

- ☐ ei
- ☐ kyllä, rastita ne, jotka ovat tarjonneet
- ☐ ystävät tai tuttavat
- ☐ tuntemattomat henkilöt

KAIKKI VASTAAVAT

53. Kuinka paljon sinulla on rahaa käytettävissäsi keskimäärin VIIKOSSA (pois lukien asunto-, ruoka- ja vaatemenot)?

- ☐ alle 1 €
- ☐ 1-2 €
- ☐ 3-4 €
- ☐ 5-6 €
- ☐ 7-9 €
- ☐ 10-16 €
- ☐ 17-33 €
- ☐ 34-67 €
- ☐ yli 67 €

54. Miten helppoa tai vaikeaa Sinun on kertoa seuraaville henkilöille asioista, jotka todella vaivaavat Sinua?

	Isä	Äiti	Ystävät	Nettikaverit
Hyvin helppoa	☐	☐	☐	☐
Helppoa	☐	☐	☐	☐
Vaikeaa	☐	☐	☐	☐
Hyvin vaikeaa	☐	☐	☐	☐
Minulla ei ole	☐	☐	☐	☐

TYTÖILLE

55. Minkä ikäinen olit, kun sinulla oli ensimmäiset kuukautiset?

- ☐ minulla ei ole vielä ollut kuukautisia
- ☐ 10-vuotias tai nuorempi
- ☐ 11-vuotias
- ☐ 12-vuotias
- ☐ 13-vuotias
- ☐ 14-vuotias
- ☐ 15-vuotias tai vanhempi

56. Käytätkö nykyisin ehkäisypillereitä?

- ☐ en
- ☐ kyllä, kauanko olet käyttänyt?

vuotta kuukautta

57. Saitko nyt käytössä olevat ehkäisypillerisi maksutta?

- ☐ en
- ☐ kyllä

POJILLE

58. Minkä ikäinen olit, kun sinulla oli ensimmäinen siemensyöksy?

- ☐ minulla ei ole vielä ollut siemensyöksyä
- ☐ 10-vuotias tai nuorempi
- ☐ 11-vuotias
- ☐ 12-vuotias
- ☐ 13-vuotias
- ☐ 14-vuotias
- ☐ 15-vuotias tai vanhempi

INTERNET

59. Käytätkö Internetiä?

☐ Kyllä, keskimäärin tuntia päivässä
 ☐ Kyllä, satunnaisesti
 ☐ En käytä lainkaan

60. Seuraavassa on joukko väitteitä siitä, miten Internetin käyttö on voinut vaikuttaa elämääsi. Arvioi joka väitteen osalta, pitääkö se Sinun kohdallasi paikkansa.

	Ei pidä paikkaansa	Vaikea sanoa	Pitää paikkansa
Jätän tekemättä läksyt tai kotityöt voidakseni viettää enemmän aikaa netissä.	☐	☐	☐
Haluan työntää syrjään elämäni häiritsevät ajatukset ja uppoutua mukavampiin Internet-ajatuksiin.	☐	☐	☐
Huomaan usein vain odottavani, että taas pääsisin nettiin.	☐	☐	☐
Tiuskin, huudan tai hermostun, jos minua yritetään vaivata muilla asioilla ollessani netissä.	☐	☐	☐
Nukkumiseni jää vähemmälle myöhään jatkuvan netikäytön vuoksi.	☐	☐	☐
Kun olen netissä, huomaan usein päättäväni, että "vielä muutama minuutti".	☐	☐	☐
Yritän toistuvasti vähentää netissä viettämäni aikaa, mutta epäonnistun.	☐	☐	☐
Salailen netissä viettämäni ajan pituutta.	☐	☐	☐
Minun on käytettävä Internetiä yhä enemmän saadakseni siitä jännitystä.	☐	☐	☐

RAVINTOTOTTUMUKSET JA HAMPAIDEN HOITO

61. Kuinka monta kupillista kahvia juot päivässä?

☐ en juo kahvia

☐ noin kupillista

63. Miksi käytät energiajuomia?

62. Kuinka usein juot ENERGIAJUOMIA (Battery, Red Bull, TEHO, ED ym.) ?

- ☐ 3 kertaa päivässä tai useammin
☐ 2 kertaa päivässä
☐ noin kerran päivässä
☐ noin 3 – 4 kertaa viikossa
☐ noin kerran viikossa tai harvemmin
☐ en lainkaan

64. Noudatatko jotain erityistä ruokavaliota nykyisin?

- ☐ en (siirry kysymykseen 67)
☐ kyllä

65. Millainen erityisruokavaliosi on? Vastaa kaikkiin kohtiin.

	Kyllä	Ei
Vältän joitain ruoka-aineita allergian takia	☐	☐
Vähälaktoosinen tai laktoositon	☐	☐
Diabeetikon ruokavalio	☐	☐
Gluteeniton ruokavalio (keliakia)	☐	☐
Urheiluun tai kehonrakennukseen liittyvä	☐	☐
Laihdutusruokavalio	☐	☐
Kasvisruokavalio	☐	☐
Vähähiilihydraattinen ruokavalio (karppaus)	☐	☐
Muu, mikä?	☐	☐

66. Jos vastasit kasvisruokavalio, vähähiilihydraattinen ruokavalio tai "muu, mikä?", kerro mistä syystä käytät sitä.

67. Kuinka usein harjaat hampaasi?

- ☐ en koskaan
- ☐ noin kerran viikossa tai harvemmin
- ☐ pari kolme kertaa viikossa
- ☐ noin 4 - 5 kertaa viikossa
- ☐ noin kerran päivässä
- ☐ useampia kertoja päivässä

RAHAPELAAMINEN

Rahapelaamisella tarkoitetaan pelaamista, jossa voitto tai tappio on rahaa. Rahapelejä ovat mm. rahapeliautomaatit, (esim. hedelmäpeli), Lotto, Keno, raaputusarvat ja vedonlyöntipelit. Rahapelaamista EI OLE virtuaalirahan käyttö tai osallistuminen maksuttomiin kilpailuihin.

68. Oletko viimeisen PUOLEN VUODEN aikana pelannut rahapelejä?

- ☐ en (voit siirtyä kysymykseen 73)
- ☐ kyllä, päivittäin tai lähes päivittäin
- ☐ kerran pari viikossa
- ☐ muutaman kerran kuukaudessa
- ☐ harvemmin

69. Kun pelaat rahapelejä, pelaatko

- ☐ Internetissä
- ☐ peliautomaateilla
- ☐ kavereiden kanssa käteispanoksin
- ☐ vanhempien tai perheen kanssa
- ☐ muulla tavoin, miten?

70. Kuinka paljon keskimäärin käytät rahaa pelaamiseen VIIKOSSA?

- ☐ en yhtään
- ☐ noin euroa

71. Oletko viimeisen PUOLEN VUODEN aikana pelannut rahapeliautomaatilla (esim. hedelmäpelejä)?

- ☐ en
- ☐ olen, missä?

- Kaupat ☐
- Kioskit ☐
- Huoltoasemat ☐
- Ravintolat, kahvilat ☐
- Ruotsin tai Viron laivat ☐
- Muualla, missä? ☐

72. Onko rahapelaipaikan henkilökunta kysynyt ikääsi tai kieltänyt Sinua pelaamasta rahapelejä viimeisen PUOLEN VUODEN aikana?

- ☐ kyllä
- ☐ ei
- ☐ en ole yrittänyt pelata

LIIKUNTA

Seuraavaksi kysymme urheiluseuraliikunnasta, vapaa-ajan liikunnasta ja koululiikunnasta.

73. Mikä seuraavista vaihtoehtoista parhaiten kuvaa sinun liikunnan harrastustasi? Harrastan urheilua tai liikuntaa YLEENSÄ siten, että

- ☐ en hengästy enkä hikoile
- ☐ hengästyin tai hikoilin vähän
- ☐ hengästyin ja hikoilin jonkin verran
- ☐ hengästyin ja hikoilin runsaasti
- ☐ en harrasta lainkaan liikuntaa vapaa-aikanani

74. Kuinka usein harrastat urheilua tai liikuntaa vapaa-aikanasi?

A. URHEILUSEURAN järjestämissä harjoituksissa, kilpailuissa tai otteluissa?

- ☐ en lainkaan
- ☐ harvemmin kuin kerran kuukaudessa
- ☐ 1 - 2 kertaa kuukaudessa
- ☐ noin kerran viikossa
- ☐ 2 - 3 kertaa viikossa
- ☐ 4 - 5 kertaa viikossa
- ☐ suunnilleen joka päivä

B. Muulla tavoin VAPAA-AIKANASI?

- ☐ en lainkaan
- ☐ harvemmin kuin kerran kuukaudessa
- ☐ 1 - 2 kertaa kuukaudessa
- ☐ noin kerran viikossa
- ☐ 2 - 3 kertaa viikossa
- ☐ 4 - 5 kertaa viikossa
- ☐ suunnilleen joka päivä

75. Jos harrastat liikuntaa URHEILUSEURASSA, mitä lajeja tai lajeja

TÄNÄ TALVENA

VIIME KESÄNÄ

76. Onko sinulle sattunut viimeksi kuluneen VUODEN aikana tapaturma tai vamma URHEILUSEURALIIKUNNAN yhteydessä?

- ☐ ei (voit siirtyä kysymykseen 79)
- ☐ kerran
- ☐ 2 kertaa
- ☐ 3 kertaa tai useammin

77. Missä URHEILU- TAI LIIKUNTALAJEISSA Sinun vammasi tai tapaturmasi sattuivat?

78. Montako päivää YHTEENSÄ jouduit olemaan poissa harrastuksista, koulusta tai töistä näiden vammojen tai tapaturmien takia viimeisen VUODEN aikana?

- ☐ en yhtään päivää
- ☐

--	--	--

 päivää

79. Jos harrastat liikuntaa MUUTEN VAPAA-AIKANASI, mitä lajeja tai liikuntamuotoa (ei urheiluseurassa)

TÄNÄ TALVENA

VIIME KESÄNÄ

80. Onko Sinulle sattunut viimeksi kuluneen VUODEN aikana tapaturma tai vamma MUUN VAPAA-AJAN LIIKUNNAN yhteydessä (ei urheiluseurassa)?

- ☐ ei (voit siirtyä kysymykseen 83)
- ☐ kerran
- ☐ 2 kertaa
- ☐ 3 kertaa tai useammin

81. Missä URHEILU- TAI LIIKUNTALAJEISSA Sinun vammasi tai tapaturmasi sattuiivat?

82. Montako päivää YHTEENSÄ jouduit olemaan poissa harrastuksista, koulusta tai töistä näiden vammojen tai tapaturmien takia viimeisen VUODEN aikana?

- ☐ en yhtään päivää
- ☐

--	--	--

 päivää

83. Onko Sinulle sattunut viimeksi kuluneen VUODEN aikana tapaturma tai vamma KOULULIIKUNNASSA tai ohjatussa OPISKELIJALIIKUNNASSA?

- ☐ ei (voit siirtyä kysymykseen 86)
- ☐ kerran
- ☐ 2 kertaa
- ☐ 3 kertaa tai useammin

84. Missä URHEILU- TAI LIIKUNTALAJEISSA Sinun vammasi tai tapaturmasi sattuiivat?

85. Montako päivää YHTEENSÄ jouduit olemaan poissa harrastuksista, koulusta tai töistä näiden vammojen tai tapaturmien takia viimeisen VUODEN aikana?

- ☐ en yhtään päivää
- ☐

--	--	--

 päivää

NUKKUMINEN

86. Mihin aikaan tavallisesti menet nukkumaan koulu- tai työpäivinä?

- ☐ noin klo 21 tai aikaisemmin
- ☐ noin 21.30
- ☐ noin 22
- ☐ noin 22.30
- ☐ noin 23
- ☐ noin 23.30
- ☐ noin 24
- ☐ noin 00.30 tai myöhemmin

87. Mihin aikaan tavallisesti heräät koulu- tai työpäivinä?

- ☐ noin klo 6 tai aikaisemmin
- ☐ noin 6.30
- ☐ noin 7
- ☐ noin 7.30
- ☐ noin 8
- ☐ noin 8.30 tai myöhemmin

88. Onko nukkumaanmenoaikasi tavallisesti säännöllinen?

- ☐ hyvin säännöllinen
- ☐ melko säännöllinen
- ☐ melko epäsäännöllinen
- ☐ hyvin epäsäännöllinen

Kiitämme vastauksistasi!

NUORTEN TERVEYSTAPATUTKIMUS 2013

1. Sukupuoli

- ☐ tyttö
☐ poika

2. Ikä

- ☐ 12 vuotta
☐ 14 vuotta
☐ 16 vuotta
☐ 18 vuotta

3. Mitä mieltä olet terveydentilastasi? Onko se tällä hetkellä

- ☐ erittäin hyvä
☐ melko hyvä
☐ keskinkertainen
☐ melko huono
☐ erittäin huono

4. Oletko koskaan polttanut (kokeillut) tupakkaa?

- ☐ en
☐ olen

5. Kuinka monta savuketta, piipullista ja sikaria olet polttanut yhteensä tähän mennessä?

- ☐ en yhtään
☐ vain yhden
☐ noin 2 - 50
☐ yli 50

6. Mikä seuraavista vaihtoehdoista kuvaa parhaiten NYKYISTÄ TUPAKOINTIASI?

- ☐ tupakoin kerran päivässä tai useammin
☐ tupakoin kerran viikossa tai useammin, en kuitenkaan päivittäin
☐ tupakoin harvemmin kuin kerran viikossa
☐ olen lakossa tai lopettanut tupakoinnin
☐ en tupakoi

7. Oletko ostanut viimeisen KUUKAUDEN aikana itsellesi tupakkaa?

- ☐ en
☐ olen ostanut, mistä?

- Kaupasta ☐
 Kioskista ☐
 Kavereilta ☐
 Huoltoasemalta ☐
 Baarista ☐
 Automaatista ☐
 Ruotsin tai Viron matkoilta ☐
 Venäjältä ☐
 Katukaupasta ☐
 Internetistä ☐
 Muualta, mistä? ☐
-

8. Nuuskaatko nykyisin?

- ☐ en lainkaan
☐ silloin tällöin
☐ kerran päivässä tai useammin

9. Jos olet käyttänyt nuuskaa, mistä hankit sitä?

10. Oletko nähnyt VIIME KUUKAUDEN aikana tupakkamainoksia Suomessa?

- ☐ en
☐ olen, missä?

KÄÄNNÄ!

**11. Oletko koskaan käyttänyt vesipiippua?
Montako kertaa yhteensä?**

- ☐ en tiedä, mikä se on
- ☐ en
- ☐ olen kokeillut kerran pari
- ☐ olen käyttänyt korkeintaan 20 kertaa
- ☐ olen käyttänyt yli 20 kertaa

**12. Oletko koskaan kokeillut sähkösavukkeita?
Montako kertaa yhteensä?**

- ☐ en tiedä, mitä ne ovat
- ☐ en
- ☐ olen kokeillut kerran pari
- ☐ olen käyttänyt korkeintaan 20 kertaa
- ☐ olen käyttänyt yli 20 kertaa

13. Kuinka usein kaiken kaikkiaan käytät alkoholia? Koeta ottaa mukaan myös ne kerrat, jolloin nautit hyvin pieniä määriä alkoholia, vaikkapa vain puoli pulloa keskiolutta tai tilkan viiniä.

- ☐ päivittäin
- ☐ pari kertaa viikossa
- ☐ kerran viikossa
- ☐ pari kertaa kuukaudessa
- ☐ noin kerran kuukaudessa
- ☐ noin kerran parissa kuukaudessa
- ☐ 3 - 4 kertaa vuodessa
- ☐ kerran vuodessa tai harvemmin
- ☐ en käytä alkoholijuomia

14. Entä kuinka usein käytät alkoholia TOSI HUMALAAIN asti?

- ☐ kerran viikossa tai useammin
- ☐ noin 1 - 2 kertaa kuukaudessa
- ☐ harvemmin
- ☐ en koskaan

15. Oletko nähnyt viime kuukauden aikana alkoholijuomia koskevia mainoksia Suomessa jossakin seuraavista paikoista? Vastaa jokaiseen kohtaan.

	Olen nähnyt	En ole nähnyt
Aikakauslehdessä	☐	☐
Sanomalehdessä	☐	☐
Televisiossa	☐	☐
Muualla, missä?	☐	☐

16. Kuinka usein juot ENERGIAJUOMIA (Battery, Red Bull, TEHO, ED ym.)?

- ☐ 3 kertaa päivässä tai useammin
- ☐ 2 kertaa päivässä
- ☐ noin kerran päivässä
- ☐ noin 3 – 4 kertaa viikossa
- ☐ noin kerran viikossa tai harvemmin
- ☐ en lainkaan

17. Miksi käytät energiajuomia?

18. Minkälaisessa oppilaitoksessa opiskelet?

- ☐ peruskoulu tai vastaava
- ☐ lukio
- ☐ yliopisto, korkeakoulu, ammattikorkeakoulu
- ☐ ammatillinen oppilaitos
- ☐ yhdistetty ammatillinen oppilaitos ja lukio
- ☐ muu, mikä? _____

19. Minkälaisen todistuksen sait viimeksi? Oliko se luokan tai kurssin keskitasoon verrattuna

- ☐ paljon parempi
- ☐ hieman parempi
- ☐ suurinpiirtein luokan keskitasoa
- ☐ hieman huonompi
- ☐ huomattavasti huonompi

Kiitämme vastauksistasi!